

František Všetečka :

**Obrázky
z katolických misií.**

Díl II.

Afrika.

Č. 1124.

Nihil obstat.

Prof. Jan Švestka,
censor ex officio.

Imprimatur.
† Paulus,
Episcopus.

Z biskupské konsistoře v Brně,
dne 27. března 1915.

Upozornění čtenáři.

V I. díle „Obrázky z katolických misií“ kde byly líčeny snahy církve katolické o pokřesťanění národů asijských, poznal laskavý čtenář, že skoro každá krajina Asie vyžaduje zvláštního způsobu práce misionáří, která musí být přizpůsobena stupni a druhu vzdělanosti toho kterého národa. Mají mnozí národnové asijští svoji starou vzdělanost, na níž houževnatě lpějí. S touto okolností musí misionář počítati a dle toho musí svůj poměr k lidu upravovati.

V Africe jsou poměry jiné. Jako skoro v celé zemi panuje téměř stejné — horké — podnebí, stejná všude rozšírena jest květena i zvěřena, ba i stejné bydlí lidské plémě černochů (až na končiny severní — na př. Egypt, Alžír), tak i všude skoro nalézá se lid na stejně nízké úrovni vzdělanosti. Proto jest i způsob, jak si misionáři v Africe počínají, skoro v celém tom díle světa stejný a nevykazuje valných rozdílů.

Dle této okolnosti jsem uspořádal těž tyto „Obrázky z katolických misií“. Obšírněji líčím působení misionářů mariannhillských v jižní Africe, z ostatních pak krajů uvádím pouze kratší obrázky, abych upozornil, že i

v Africe církev ve všech končinách plní rozkaz
Páně: „Učte všechny národy!“

I tyto obrázky nebyly původně psány, aby tvořily soustavný celek, nýbrž byly porůznu roztroušeny v časopisech¹⁾ a byly psány jenom za tím účelem, aby budily zájem českých katolíků pro misie. K témuž účeli jest vydána i tato kniha

V Lovčicích v červenci r. 1915.

SPISOVATEL

¹⁾ V násled. časopisech: „Stráž“ (Třebíč) — „Anděl Strážný“ (Brno) — Kalendář „Sv. František“ (Třebíč) — „Misionář“, misijní kalendář (Sv. Gabriel) — „Náš Domov“ (Olomouc) — „Růže Dominikánská“ (Praha).

Čerpáno bylo z těchto pramenů: „Ver-
gissmeinnicht“ (Afrika, Natal, Mariannhill) — „Das Trap-
pisten Missionskloster Mariannhill“, slavnostní spis jubilejní
(tamtéž) — „Mariannhiller Missionskalender“ (tamtéž) —
„Die Katholischen Missionen“ (Herder, Fryburg) — „The
Catolic Directory of British South Africa 1914“ (Kapské
Město Afrika) — „Anthropos“ (Sv. Gabriel) — „Echo z
Afriky (Praha) — „St. Petrus Claver Kalender“ (Solnohrad) —
„Kinder-Missionskalender“ (tamtéž) — „Kl. Afrika Bi-
bliothek“ (tamtéž) „Steyler Missionsbote“ (Steyl) — „Dra.
Emila Holuba spisy“ (Praha) — „Conversations-Lexikon
Herder (Fryburg).

I.

Jižní Afrika (Natal).

1. Missionář, průkopník víry a osvěty.

Naše doba jest dobou náboženské vlažnosti. Hlasatelé tak zv. moderní osvěty (rozuměj: nevěry) učí, že náboženství jest všeči zbytečnou, ano praví dokonce, že prý náboženství zdržuje pokrok a jest tedy vzdělanosti nebezpečným. Proto nazývají kněze i ty, kdož si dosud váží náboženství, zpátečníky a tmáři. A přece právě náboženství Kristovo povznoslo lidstvo ze stavu divokosti a surovosti, a jeho hlasatelé šířili a podporovali vzdělanost. Toho však nechtějí moderní nepřátelé církve uznati. Sami neviděli, kterak církev se světlem víry všude zaněcovala pochodeň vzdělanosti; svědectví pak spravedlivých umlčují a v neprospech církve zlomyslně překrucují.

Komu však na tom záleží, může se až po-
dnes přesvědčiti, že učení křesťanské neodporuje
vzdělanosti a že katoličtí kněží hlásají nejen víru
v Boha, nýbrž starají se též o povznesení a roz-
šíření vzdělání tam, kde ho dosud není! Stačí jen
navštíviti nějakou misionářskou stanici mezi ná-

rody dosud nevzdělanými, divokými a pozorovatony „t m á ſ k é“ kněze při jejich nezištné práci, stačí čísti spolehlivé zprávy o působení misionářů, jak je cestovatelé nebo misionáři sami líčí, a kdo nechce být slepým, kdo jen poněkud má smysl pro spravedlnost, musí poznati a vyznati, že až podnes náleží církvi první místo mezi všemi, kdo o rozšíření vzdělanosti se přičinují.

Katolické misie jsou rozšířeny po celém světě. Do všech dílů světa vychází každoročně veliký zástup kněží světských i řeholních, aby vzdáleni od rodné půdy, vzdáleni od pokrevních přátel, s nimiž se navždy rozžehnali, vědouce, že se na světě více nesejdou, aby vzdáleni všeho pohodlí vzdělávali vinici Páně tam, kde dosud nebylo pro ni pracovníků, kde půda nikým dosud nezkypřena — mezi po hany.

Takovou jednu misii chceme také v duchu navštíviti, abychom si dovedli učiniti pojem o velikosti nadšení, které pudí katolické kněze daleko za moře.

Chceme tam shlédnouti misionáře při zakládání misijní stanice, při jejich každodenním zaměstnání, v jejich starostech a trampotách.

Misie, o níž píše, leží v krajinách, kde kdysi zuřila válka mezi Angličany a Boery,¹⁾ v jižní Africe v Natalu. Řízena byla původně členy nejprísnějšího řádu katolického, Trappisty.²⁾

¹⁾ Burové. Původem hollandští osadníci. Náboženstvím protestanté.

²⁾ Později — jak uslyšíme — byl řád ten pro misie přiměřeně upraven.

Nežli však působnost Trappistů v Africe vyličím, zmíním se o řádu tomto vůbec.

Něco o Trappistech.

Řád Trappistů povstal ve Francii v klášteře la Trappe. Založil jej r. 1664 Armand Jean de Bouthilier de Rancé,¹⁾ který předepsal členům svého kláštera zostřenou řeholi čili pravidla řádu cisterciáckého.

Kláštery Trappistů jsou hlavně rozšířeny ve Francii. V naší říši jsou Trappisté jenom v Bosně u Banjaluky. Tamější klášter má asi 100 členů. Trappisté nosí hrubý bílý hábit s černým škapulířem a jsou opásáni řemenem. Bratří nekněží nosí hnědý šat. Způsob života Trappistů jest tento: Především zachovávají neustálé mlčení. V jejich klášteře nelze nikdy spatřiti mnichů, kteří by se mezi sebou bavili. Ba ani opat nemluví s podřízenými kromě největší nutnosti. Měli-li by opat něco některému členu kláštera sdělit po večerní modlitbě, učiní tak písemně. Mnisi vstávají o 2. hod. ráno a když vykonají předepsané modlitby v chrámě, rozcházejí se po svých pracích. A jaké jsou ty práce? Těžká polní práce skytá jim výživy, pracujíce v remeslnických dílnách robí všechno, čeho v klášteře potřebují. Jednoho bratra Trappistu lze spatřiti orati na poli, jiný dělá rýčem na poli příkopu, třetí pracuje ve včelíně nebo v zahradě, zatím co se v truhlářské dílně čtvrtý ohání pilou a hoblikem atd. Všichni pracují s kápí na hlavě —

¹⁾ Čti: Arman Žán le Buthilie de Ranse.

mlčky. S vížky klášterní zavzněl zvonek, svolávající bratry do kláštera. Ihned odkládají nástroje a s opatem v čele, který i polní práce řídil, ubírají se řadou do kláštera. Čeká je tam snad odpočinek? Pohodlí? Uvidíme. Bratři vykonali opět modlitbu a jdou do místnosti, kde se obírají přikázanou četbou. Místností tou jest v létě chodba a v zimě velká světnice s kamny. K „pohodlí“ čtenářů jsou tu lavice, lépe řečeno podepřená prkna bez opěradel. Také v jídelně vládne největší prostota. Na hrubých lavicích zasedají řeholníci na vykázaných a jménem jednotlivců poznačených místech, aby požili jednou za 24 hodin polévky a zeleniny, nebo černého chleba. Masa Trappistům dovoleno požívat není. Také nepožívají másla, vajec, ryb, cukroví a vůbec lahůdek. V létě požívají třikrát za týden mléka. (V misiích dostávají bratři nekněží k snídani chléb, a kněží nesnídají vůbec. K večeři pak dostanou všichni v zimě chléb a půl litru piva, v létě salát a chléb). Mezi jídlem předčítá jeden řeholník na místě vyvýšeném z knihy duchovní. Ze zpráv opatů klášterů Trappistů však lze viděti, že ač kuchyně jejich velmi jest jednoduchá, ač pokrmů požívají zpravidla jen jednou za celý den, nemoci zvláště žaludeční jsou v řádě jen řídkostí, za to ale vysoký věk žádnou vzácností. Po odpoledních pracích odcházejí obyvatelé kláštera o 7. hod. večer na odpočinek na lože, jimž jest tvrdý slamník a houně. Všichni spí v jedné místnosti. Jednotlivá lože dělí takto záclona. Na každém loži jest připevněna tabulka

se jménem mnicha, s přídavkem „bratr“. Na př. bratr Stanislav, bratr František a pod. Při tom se nehledí, zda týž jest knězem anebo neknězem, představeným či podřízeným.

Vůbec se hledí Trappisté cvičiti v pokoře. I představený — přijde-li naň řada, — posluhuje spolubratřím v jídelně, i představený umývá všem členům kláštera v neděli nohy, kterýžto zvyk Trappisté zachovávají po příkladu Krista Pána, který umýval nohy svým apoštolum. Když pak některý bratr zemře, bývá pochován na hřbitově vedle kláštera a na místo jeho odpočinku bývá postaven jednoduchý dřevěný kříž, na němž tabulka opět krátce hlásá, že tam odpočívá „bratr“, zamlčujíc stupeň jeho povolání, cím se vyznamenal, co vykonal.

Když slyšíme o tomto přísném životě Trappistů, o jejich neustálém mlčení, snad se nám zdá nápadným, že si tito podivní řeholníci založili misii v Africe. Slyšme, jak se to stalo.

Bylo to roku 1879, kdy se shromázdili opatové všech klášterů Trappistů ku společné popradě v Septfons¹⁾ ve Francii. V toto shromázdění zavítal také biskup Riccard, apoštolský vikář²⁾ východního Kapska v Africe. Týž vyzval opaty, aby zařídili misii v Kapsku, kde by učili tamejší lid, většinou pohanský, náboženství Kristovu a polnímu hospodářství. To bylo něco zcela nového!

Hlavním zaměstnáním Trappistů bylo ovšem

¹⁾ Čti: Setfon.

²⁾ Misijní biskup.

polní hospodářství, ale činnosti misionářské se dosud nesúčastnili.

Také se zdálo odvážlivým, zřídit nový klášter v končinách tak nesmírně vzdálených. Kde nabratи členů pro nový klášter? Biskup sliboval všechnou podporu. Převozné, které jde při několika osobách do tisíců, chtěl sám zaplatiti, novému klášteru farmu (hospodářství) darmo dáti, potřebné budovy vystavěti a o výživu i oděv všem členům misie tak dlouho se starati, až by odjinud výživu a ostatní potřebné si opatřili. Nabídka byla sice skvělá, — ale opatové přece seděli a přemýšleli — nikdo se nehlásil.

Tu povstal pojednou P. František Pfanner, převor kláštera zvaného „Hvězda Mariánská“ u Banjaluky v Bosně, a prohlásil, že jest ochoten, osobně správu nové misie převzítí a také o potřebné členy se postarat. Byl to věru statečný čin od zmíněného kněze!

Vždyť teprve v posledním desíletí založil klášter bosenský a přivedl jej k rozkvětu. A nyní chtěl vše opustiti a v afrických pustinách znova počíti. Než slovo bylo dáno a P. Pfanner se řídal heslem: „Slovo dělá muže!“ — Shromáždění opatů skončilo porady a banjalucký převor jal se konati přípravy k velikému dílu, které měl podniknouti.

Dokonav přípravy vydal se s 31 řeholníky dne 21. června 1880 na dalekou cestu do Natalu. Následujme jej!

Vznik misie Mariaanhillu.

Biskup Riccard se postaral o dopravu řeholníků do Afriky. Najal pro ně zvláštní parník, na němž pluli čtyři neděle Atlantickým a Tichým oceánem a konečně šťastně přistáli v přístavě města Porth Elisabeth (přístav Eliščin). Odtud jeli jednak vlakem, jednak povozy dosti daleko do vnitrozemí, až na místo, kam byli určeni. Klášter, který měl býti založen, nazvali již předem Dunbrody, na památku velikého kláštera cisterciáckého v Irsku, který již dávno v rozvalinách leží. Bez odkladu se dali do práce. Nejdříve vysekali kaktusové keře a les, jenž pokrýval vykázané pozemky, radlem kypřili půdu, která je nyní měla živiti, a místo prozatímních chatří stavěli pevná obydlí a hospodářské budovy.

Než, co pomůže všechno úsili člověka, postaví-li se mu v cestu nepřemožitelné překážky? Také Trappisté měli podniknouti boj s velkými překážkami, které se jejich úsilí stavěly v cestu — živly přírodními!

Krajina, v níž bydlili, měla málo vody. K tomu přišel velmi suchý rok, potoky vyschly, stroje pro misii nezbytné, na př. mlýn, pozbyly hnací síly; také se rozmnožil rozmanitý hmyz a strávil s opicemi veškerou úrodu, toho roku beztak nepatrnu. Aby pak míra neštěstí se dovršila, oznámil biskup Riccard Trappistům, že jeho peněžité prostředky velikým vydáním v poslední době jsou vyčerpány, a že jim další podpory poskytnouti nemůže. — V těchto nesnázích, které africkou misii hned na počátku ohrožovaly,

odebral se převor, zakladatel P. František Pfanner do Evropy, aby tam potřebné peníze a nové sily sehnal. Odcházejí přikázal svým podřízeným, aby opustili nehostinné Dunbrody a vyhledali si dále v Natalu krajину úrodnější a příhodnější. Bratři se rozdělili ve dva sbory. První sbor odešel dne 24. listopadu a přišel dne 27. do Durbanu, města ležícího na jihovýchodním pobřeží Afriky. Tam očekával Trappisty jiný biskup Dr. K. Jolivet,¹⁾ apoštolský vikář natašský, a vykázal jim za obydlí jistý dvůr. Sem přišlo dne 10. prosince také druhé oddělení Trappistů.

Biskup Jolivet nabízel bratřím misii sv. Michala, kterou založil již r. 1856 biskup Deveroux²⁾ a která byla odtud asi 85 anglických mil³⁾ vzdálena. Ačkoliv by byli bratří tuto nabídku rádi ihned přijali, byli ve velikých nesnázích. Nebyly tu jejich představený P. František a bez něho nechtěli rozhodovati. Konečně se ale přece odhodlali do jmenované misie se odstěhovat. Zjednáno deset spřežení oslů, aby potřebné na místo dopravili. Již bylo vše raloženo na vozy, když pojednou přijel dlouho očekávaný P. František Pfanner. Jeho příchodem se věc rázem změnila. Uváživ vše náležité, uznal převor, že by nebylo dobré konati tak dalekou cestu do vnitrozemí. Odebral se proto k biskupovi do Maritzburgu, aby v této příčině dále jednal. Výsledkem jednání bylo, že zakoupil asi za

¹⁾ Čti: Žolive.

²⁾ Čti: Devrú.

³⁾ 1 angl. míle — něco přes čtvrt hodiny.

84.000 K rozsáhlou farmu, vzdálenou 20 anglických mil od Durbanu a jen asi 2 anglické míle od železniční stanice Pinetownu.¹⁾

Dne 27. prosince se přistěhovali Trappisté na toto nové působiště a dali mu jméno Mariannhill, t. j. Kopeček Panny Marie a sv. Anny. Den 27. prosince r. 1882 jest tedy památným dnem pro Trappisty. Jest dnem založení jejich kvetoucí nyní misie mariannahillské.

Celých 14 dní bydlili misionáři ve stanech zbudovaných z beden, kolů a vozových plachet. Zatím stavěli obydlí, jednoduché dřevěné boudy, pokryté stříškou. První větší budova, kteráž tehdy vznikla, byla 80 stop dlouhá síň, končící na přední straně loubím. Loubí bylo jídelnou, vnitřek pak byl rozdělen na kapli, sakristii, kuchyň, společnou ložnicí a síň poradní. Pro převora byla vystavěna malá chatrč z plechu, kterou tyž po celých šest let obýval. Současně počato s obděláváním půdy. Luštěniny a Brambory byly prvními vytěženými plodinami.

Krátkce po té započali misionáři také s vyšší civilisací, s výším vzděláním. V chaloupce převorově byl postaven tiskařský stroj, kterým bylo vytiskáno první číslo misiounářského časopisu, který od té doby z Afriky po celém světě se rozlézá, aby podával křesťanskému obecenstvu zprávy o pokrocích misie.²⁾ K těmto zprávám hotovil „bratr

¹⁾ Čti: Pinetoun.

²⁾ Jest to německý časopis „Vergissmeinnicht“, jemuž budeme říkat po česku „Pomněnky“. Bude o něm řeč častěji. Lze jej dostati v Linci, Steingasse 23 za 1·50 K, v zastupitelství „Mariannahillské misie“. Má pěkné obrázky.

fotograf“ horlivě podobizny, aby Evropané mohli i obrazy činnosti misionářů viděti. — Po dvou měsících se odebral převor František opět do Evropy hlavně za tím účelem, aby urovnal záležitosti kláštera „Hvězdy Mariánské“ v Bosně, jehož představeným dosud vlastně byl, a aby zakročil u představených rádu, aby klášter Mariannhill došel samostatnosti. Dne 13. července 1883 vrátil se opět v noci do svého afrického působiště, veda s sebou 44 nových osob, které v Evropě pro svoji misii zjednal. Za dobu jeho nepřítomnosti vzrostl klášter opět o některé jednoduché budovy, takže noví členové našli potřebného přístřeší. Po příchodu převorově jala se tiskárna chystati nejdůležitější knihu pro misionáře — katechismus katolický v řeči Basutů (Kafrů).

Postupem roku 1883 byly rozšířeny klášterní zahrady i pole, zakládány v pusté krajině první silnice a koncem roku posvětil převor slavně první budovu školní.

Ejhle, s náboženstvím nesli Trappisté zároveň osvětu, vzdělání nevzdělaným africkým Kafrům. — Dne 27. prosince slavila misionářská obec čítající již 85 členů radostně výroční den založení slavnými službami Božími, při nichž zpíváno „Te Deum laudamus — Bože, chválíme Tebe!“

Roku 1884 postavili Trappisté u řeky Umhlatuzana první turbínu, stroj, který měl hnát potřebnou vodu do stanice misijní.

Také se počali stýkatí úzeji s lidem tuzem-

ským, vábíce jej zatím k sobě tím, že Kafrům opatřovali laciné látky na oděv, aby zabránili jednak přístup necitelným a podvodným kupcům, kteří nezkušené Kafry nestydatě okrádali, jednak aby se postarali o oděv lidem, kteří skoro docela oděvu postrádali.

Poněvadž pak černých žáčků ustavičně přibývalo, postavena nová rozsáhlá školní budova, která v Mariannhillu dosud stojí. Byla zbudována z cihel na slunci sušených a na ochranu proti doterným velikým mravencům natřena dehtem.

Léta následujícího byl zakoupen další velký kus země, patřící k farmě Zeegekat, za tím účelem, by tu Trappisté usadili celou Kaferskou osadu, aby mohli mít tam větší vliv na pokřesťanění její obyvatel.

Zatím se dočkali misionáři první radosti — křtu několika na víru obrácených pohanů. Jejich křest vykonal s velikou slávou P. převor. Slavnost přivábila množství diváků z okolních kaferských osad a působila na ně dojmem tak mohutným, že se stále noví hlásili k vyučování v náboženství křesťanském. Pro tyto katechumeny¹⁾ byla zbudována zvláštní síň, kde byli vyučováni.

Kromě toho bylo zřízeno na pozemcích klášterních několik prostranství, kde se shromažďovali každodenně zástupové černochů kolem mnicha, vykládajícího vznesené učení křesťanské. Mniši kázali kafersky; naučilit se již dokonale znati jazyk domorodců.

¹⁾ Čekatelé křtu.

Zatím co byli dospělí cvičeni ve víře, navštěvovali hoši pravidelné vyučování ve škole a učili se rozmanitým řemeslům v dílnách klášterních. Avšak misie nebyla ještě úplná. Ještě nebylo postaráno o náležité vyučování a vychování žen a dívek. Než i tomuto nedostatku bylo záhy odpomoženo.

P. převor požádal nejdříve dceru jistého blízko bydlícího farmáře, čili majitele velikého hospodářství, která uměla mluvit kafersky a měla sama potřebné vzdělání, aby zatím převzala správu školy dívčí. Později připadl na myšlenku, zřídit zvláštní ženskou kongregaci čili řeholi, která by se obírala vzděláváním žen a dívek v Mariannhillu. I napsal do zmíněného již listu misionářského provolání do Evropy, v němž vybízel vzdělané ženy, které by toužily po práci misionářské, aby se odhodlaly do Afriky přijít a jemu ve velikém díle apoštolském pomáhati. Nadšeného hlasu uposlechlo pět zbožných a horlivých dívek, které přibyly v srpnu 1885 do Afriky. Trappisté postavili pro ně asi ve vzdálenosti 1 km od svého kláštera obydlí a školu, kde měly vyučovati kaferské dívky. Převor je oděl rouchem řeholním. Nosily červený šat, černý škapulíř a bílý závoj. Moudře volil barvy, které jsou africkým černochům velmi milé. Sestry se nazývají „Sestrami drahocenné krve Páně“. Také počet těchto horlivých pracovnic na vinici Páně se množil neustále nově přicházejícími a za krátkou poměrně dobu bylo jich skoro zrovna tolik, kolik Trappistů.

Patrně spočívalo Boží požehnání na díle P. Františka Pfannera.

Tehdy se také skončilo jednání o samostatnost kláštera afrického. Mariannhill byl povyšen na samostatné opatství, P. převor pak jmenován byl opatem. Jeho posvěcení se vykonalo v třetí výroční den založení misie 1885. K této slavnosti se dostavilo z daleka a široka tolik účastníků, že bylo viděti, že si Trappisté získali důvěry a lásky všeobecné.

Procházka Mariannhillem.

Středem celé osady, jakou jest Mariannhill, jest chrám,¹⁾ který si Trappisté vystavěli místo prosté boudy, v níž se s počátku prozatím konala bohoslužba. Jest vystavěn ve slohu basilikovém a má tři lodi. Dlouhý jest asi 56 metrů, proto největší v jižní Africe. Věže chrám dosud nemá. Tři zvony visí zatím v nízké zvonici. V lodích jsou velmi důmyslně oddělena místa pro Trappisty, pro sestry a věřící lid. Stěny a zvláště presbytář jsou ozdobeny krásnými malbami. Oltářů je tu pět. Na hlavním oltáři stojí velmi pěkně vyřezávaná socha Panny Marie, držící v náruči Jezulátko. Matka Boží i Její Syňáček mají černé tváře. Velmi moudře volí misionáři aspoň s počátku černou barvu obličeje pro obrazy světců. Majit černoši odpór k bělochům proto, že s nimi běloši, zvláště Angličané, před příchodem misionářů špatně zacházeli.

Blahodárné působení Trappistů je učí po-

¹⁾ Později vystavěn ještě jeden chrám hlavně pro lid.

malu tento odpor odkládati. Při službách Božích hraje se na varhany. Kromě toho užívají misionáři také jiné hudby při bohoslužbě, aby bohoslužba co nejmohutnějším dojmem na černé věřící působila; vždyť Kafři milují hudbu náruživě. Proto je tu čtyřglasý sbor Trappistů a celá kapela hrající na všechny druhy nástrojů.¹⁾ Tato hrává též při pohřbech a církevních slavnostech, jako na př. o Božím Těle.

Kromě modlitby a služeb Božích jest předním úkolem Trappistů pilná práce polní. Proto zasluhují také hospodářská stavení v Mariannhillu povšimnutí. Pozoruhodný jest veliký stáj pro koně, v jehož hořejších místnostech jsou prostory na oves, seno a slámu. S touto budovou sousedí tak zv. kraal pro skot (kraal — osada). Angličané chovají v jižní Africe skot a zvlášt voly pod šírým nebem, kde zvířata nemají ochrany při špatném počasí. Proto také často hynou. Trappisté jsou opatrnejší a proto chovají skot v prostranných stájích. Rozsáhlé budovy v tomuto účelu stavěli většinou s počátku pro budoucnost. Dosud chovají Trappisté jen tolik koní a volů, kolik nutně potřebují. S těmito stavbami sousedí byty pro čeleď a hospodářské služebnictvo. — Všechny budovy mají kamennou podezdívku, jsou vystavěny z cihel a pokryty plechem.

Hospodářské tyto stavby jsou na návrší, s něhož lze přehlédnouti ostatní budovy k misii

¹⁾ V Mariannhillu se zpívají i skladby slovutného prof. brněnského bohosloví a hudebního skladatele J. Chmelíčka, na př. mše složená ke cti sv. Norberta.

patřící. Kdo se poprvé odtud rozhlédne, neubráni se úžasu. Vždyť se rozprostírá u jeho nohou celá osada, větší než mnohá africká města. Angličané přicházející sem ze zvědavosti obyčejně volají plni údivu: „That is a town“¹⁾ (Ejhle, tof město!)

Kromě chrámu a hospodářských budov, kterých jsme si již povšimuli, jsou tu: opatství, klášter, ústav sv. Josefa, v němž se vychovávají hoši škole odrostlí, průmyslová škola, dům pro krejčovství, obuvnictví, stolařství, kovářství, kolářství, velké skladiště a kromě toho místo, kde se přechovávají stříkačky, jichž bylo bohužel již také ve stanici potřebí. Též tu mají prostrannou nemocnici, síň pro knihovnu, hudební školu a j. v. Vše jest postaveno pevně a souměrně, ale zcela jednoduše. Zastavme se v opatství. Opat obývá toliko dvě světničky. Jedna jest pracovnou, druhá ložnicí. Stěnám jsou k ozdobě skříně vyplněné knihami. V přízemí opatství jest pokojík pro tajemníka opatova a ještě jedna světnička pro hosty, zvláště pro biskupa, který sem častěji dojízdí.

Kromě opatství si prohlédněme ještě některé dílny.

Velmi zajímavý pohled poskytuje dílna malířská. Tam malují a zlatí dovední bratři četné sochy Panny Marie a jiných svatých. A jak krásně! Černé líce Matky Boží i nebeského pacholátka prokvétá jemný nádech červeně, odusevňující ušlechtilou podobu. Obrazy a sochy v této dílně shotovené nezdobí jen oltářů Mariann-

¹⁾ Čti: „Ted is e toun“.

hillu, nýbrž rozesílají se po všech pobočkách Trappistů, ano po celé jižní Africe.

Z těchto prostor zasvěcených umění vejdem do jiné méně sice úpravné, avšak neméně důležité, z níž zaznívá chodci vstříc ohlušující dunění, do k o v á r n y. U čtyř výhňů a několika kovadlin buší statečně v železo čtyři začazení Trappisté za pomoci osmi kaferských mladíků. Že ani chvíle drahocenného času nemaří, dokazují četné pluhy, dvoukolé vozy i veliké vozy nákladní, které vyrobeny v dílně k o l á ř s k é, zde teprve bývají dohotoveny. Jdouce kolem dílny z á m e č n i c k é, pozorujeme v ní přesně sestrojenou turbinu, která jest určena pro některý jiný závod Trappistů.

Ubírajíce se mezi jednotlivými budovami ohlédněme se po krajině okolní. Všude vidíme malebnou pahorkatinu, za níž ve vzdálenosti asi 200 anglických mil¹⁾ strmí vysoké hory Dračí, dosahující výše věčného sněhu. V celém okolí, kam až proniká naše oko, jsou patrný stopy neúnavného úsíli Trappistů. Všemi směry vycházejí totiž z Mariannhillu cesty, silnice a stezky vinoucí se brzy údolím, brzy po stráních. Mnohá z těchto cest byla s největším námaháním vtesána do skály, jinde bylo třeba k vůli cestě stavěti vysoké zdi z pevných kamenů, jinde musil být postaven přes potok nebo roklinu most. Jedna cesta na příklad má po délce 15 anglických mil 12 kamenných mostův a několik hlubokých průkopů, které musily být ve skále vylámány. Všechny tyto cesty jsou dílem Trap-

¹⁾ 1 angl. mile — asi $\frac{1}{4}$ hodiny cesty — asi 1500 m.

pistů. Nežli se tu mniši usadili, jezdili i Kafrové i Boerové s námahou schůdnějšími údolími, činice při tom veliké okliky.

Nyní používají všichni cest Trappisty založených, aniž při tom vzpomínají, jaké námahy bylo k tomu třeba a aniž platí nějakého příspěvku na udržování a opravování silnic. Podotýkám, že opat dal okolním kopcům jména jednak dle jejich podoby, jednak jména hor evropských anebo biblických. Je tu na př. Kozi hora, Kraví hora, Ovčí hora, Brenner, Semmering, Hora osmera blahoslavenství, Čimborasso atd. Údolí táhnoucí se od Mariannhillu k řece Umhlatuzana se zove Josafat.

Poněkud stranou mezi Mariannhillem a asi 20 minut vzdáleným ženským klášterem se rozprostírá veliká zahrada na místě, kde byla ještě nedávno rozsáhlá bažina.

Tepřve Trappisté odvodnili celou krajinu a vykouzlili čaravným proutkem neúnavné píle na tomto místě zahrádu, vlastně nyní již skvostný park, kde vedle evropských rostou vzácné druhy stromů, keřů a jiných plodin jižních: bavlník, kávovník, banany, ananas; tam v záplavě ohnivých květin afrických pozvédá se bělostná lilie.

Jinde opět kolem domku bratra zahradníka roste prosaické zelí, brukek, kapusta a j. pod.

Bratr zahradník jest tu nejen po celý den zaměstnán pilnou prací, v níž mu pomáhají najatí kaferští dělníci a učňové, nýbrž musí zahrady chrániti mnohdy i v noci proti nebezpeč-

ným škůdcům. Těmito jsou jacísi mravenci, ničící kořínky stromů a mravenečník, ohyzdné to zvíře, veliké asi jako liška, které právě tyto mravence rádo požírá, při tom však zahradu hanebně rozrývá. Též sám sebe musí zahradník chrániti proti jedovatým hadům, jichž jest v Africe hojně.

Na ochranu proti těmto nevítaným hostům nasázel kolem své chaty ostnatých kaktusů rozmátných tvarů.

Proti zahradě se rozkládá místo posledního odpočinku Trappistů — hřbitov, kde leží mrtví ve stínu kříže a mohutného stromu fíkového. Mezi hřbitovem a zahradou se vine cesta ke klášteru „Sester nejdražší krve Páně“, které jsou horlivými pomocnicemi Trappistů v díle misijním. Několik kroků za klášterem jest „Mariánský ústav“ pro dospělejší kaferské dívky a opodál je veliký včelín. Včelařství se tu daří znamenitě, ježto včely mohou s nepatrnnou přestávkou dvou zimních měsíců (července a srpna) nositi med po celý rok. —

Prohlédnūvše takto klášterní budovy, vydějme se na další cestu ku mlýnu. Mlýnem se tu nazývá nejen skutečný mlýn, nýbrž celá řada průmyslových podniků při řece Umhlatuzaně.

Mlýn.

Cesta ku „mlýnu“ vede kolem kláštera sester. Nejprve se vystupuje do kopečka, pak se sestupuje, chodec ztrácí záhy ladný obraz Mariannhillu s očí a ocítá se v krajině úplně divoké, kde jenom vyšlapaná cesta a ve skále vytesané

schody nasvědčují, že se nalézá blíže lidských obydlí. Po stromech se pnou úponkovité rostliny, cesta se zatáčí brzy na pravo, brzy na levo a sklání se konečně — jak se zdá — do nedozírné prohlubně. Avšak pojednou se jasní les a v ucho naše zaznívá hrčení potůčku; ještě několik kroků a ocítáme se u malého, jasného, průhledného jezírka, v jehož vodách jako v zrcadle se odráží zeleň okolostojících stromů. Než, kdo by považoval toto jezírko za dílo přírody — mylil by se. Stojíme u nového díla pilné ruky bratří z Mariannhillu — u vodovodu. Jest to umělý rybník, opatřený pevnou hrází, pod níž nalézá se přes 4 metry vysoká turbina, kterou se žene voda z rybníka a blízké návrší a odtud se rozvádí ze šesti velikých nádržek do Mariannhillu, do ženského kláštera i do zahrady. Hráz rybníka i turbina jsou tak pevně zpracovány a opatřeny, že ani nejprudší lijáky v těchto končinách nezřídka se dostavující, jich poškoditi nemohou.

Kráčejíce dále křivolakými stezkami mezi balvany pitvorných podob, spatřujeme po chvíli novou hráz, nové jezero, z něhož voda vytéká mřížkovaným otvorem. Ještě jedna zatáčka a vidíme účel tohoto druhého jezera. Jsme u cíle, u dvoupatrové budovy, mlýnem zvané. Také zde užili Trappisté turbiny, jejíž hnací síla rovná se 18 koňským silám. Turbina tato byla sestrojena v dílnách Mariannhillských dle nákresu klášterního architekta bratra Nivarda.¹⁾ Vstoupivše do

¹⁾ Br. Nivard požívá veliké vážnosti až posud nejen u svých spolubratří, nýbrž v odborných kruzích anglických

mlýna, ocítáme se nejdříve na pile, odkudž jdeme do místnosti, kde se tlačí olej, dále do vlastního mlýna, kde se mele kukurice. Odtud přicházáme do tiskárny, v níž pracují dokonalé tiskařské stroje. O několik schodů výše jest místnost pro sazeče, kde pracuje několik sazečů a kaferských mladíků, kteří se již tomuto umění dobře naučili. Tisknouti lze v řeči latinské, polské, anglické a německé. Z této tiskárny vychází 7 časopisů: z polské, z německé, 2 kaferské a 1 anglický. Jejich redakci řídí redaktoři, kteří pracují v pokojích s tiskárnou sousedících. Zde se také tisknou školní knihy a katechismy pro misionáře v řeči kaferské, a to v tak dokonalé řeči, že Natalský úřední list dosvědčuje, že znalostí řeči kaferské Trappisté Angličany daleko předčili. Týž list nazývá výsledky, jichž se Trappisté v Natalu dopracovali, „divem“. Z této tiskárny se rozléta po celém světě také v 100.000 výtiscích „Mariannhillský kalendář“, jenž nabývá v knihařské dílně elegantní úpravy, kterou se evropským kalendářům úplně vyrovná.

Kromě těchto všech podniků jest tu skutečný mlýn, opatřující misionáře výbornými výrobky mlynářskými.

Školství v Mariannhillu.

Ústavy v Mariannhillu byly od počátku druhu dvojího: 1. školy a 2. asylu čili útulny. Škola pak je dvojí: nižší a vyšší.

i úředních po dalekém okolí. Vláda mu dovolila i bezplatnou jízdu po dráze v I. tř. v celém Natalu.

Nižší škola, kterou navštěvují ponejvíce kaferské dítka z okolních kraalů (osad) a také některé dítka bělochů, učí všemu, co je základem života náboženského a občanského. Tedy jako nižší třídy obecné u nás.

Vyšší škola, v níž jsou opět černoši s bělochy, cvičí se ve čtení, přednášení, psaní, slohu, počtech, vedení knih, zeměpisu, v základech zdravovědy, fysiologie¹⁾, v jazyce anglickém, německém, kreslení, krasopise, katechismu, dějepise církevním. Schopnější se učí latině a hudbě.

Záci dostávají kromě školních pomůcek i oběd a celé zaopatření. Též se přijímají děti rodiců zámožnějších na př. farmařů, ale jenom s podmínkou, že se bude s nimi v každé příčině tak zacházeti jako s dětmi chudých Kafrů.

Do asylu čili útulny se přijímají lidé od 15. roku do 50. V tomto ústavě mohou setrvati, až by se naučili nějakému řemeslu aneb mohou zde zůstat také až do smrti. Po čas pobytu se jim dostává oděvu i stravy od kláštera.

Jak je z tohoto krátkého náčrtku patrnno, jest působnost Trappistů ve škole všeestranná. Není divu, že jejich ústavy záhy známými se staly v celém Natalu, a že i úřední list „Mercury“, vycházející v Durbanu, často dlouhé články o Mariannhillu vůbec a zvláště o jeho ústavech přinášel.

Vzrůstající ústavy katolických misionářů vzbu-

¹⁾ Fysiologie jest věda, obírající se pozorováním život a rozmanitých tvorů v přírodě.

dily však záhy závist u některých fanatických anglických protestantů, která byla příčinou neshod s úřady v Durbanu. Nejednalo se snad, jako u nás bývá — o rozvrh učebné látky, o methodu, o vzdělání neb ustanovení učitelů, tím méně o jejich plat nebo pensi. O všechny podobné věci se anglická vláda nestará. Můžeť v Natalu svobodně každý učiti, kdo má k tomu náklonnost a za schopna se pokládá, jenom když jednou do roka podá před vládním komisařem nebo školdozorcem důkaz, že dítky naučil vědomostem, které zákon žádá. Dále musí míti, kdo chce učiti, k tomu prostrannou, zdravou místnost a musí vyučovati aspoň 20 žáků.

Kdo vyhoví těmto podmínkám, má nároky na státní příspěvek, jemuž se říká grant. Výše tohoto příspěvku se řídí dle počtu žáků a dle výsledků vyučování. Tak na př. v sousedství Mariannahillu měl jistý Němec soukromou školu, v níž vyučoval stěží sehnaných zákonem předepsaných 20 žáků a dostával grant 1200 K. Naproti tomu škola Trappistů v Reichenavě, mající přes 80 žáků, grantu nedostala, poněvadž prý byla umístěna v nedostatečné (prozatímní) budově. Všechny ústavy mariannahillské měly dle rozhodnutí vládního dostávat grant všechny a s i 2400 K. Uvážíme-li, že Kafrové, k vůli níž Trappisté sem přišli, anglické vládě ročně 20.000 liber šterl.¹⁾ daně platiti musejí, z čehož jim vláda na školy „milostivě“ 3000 liber vrací, (tedy méně, než Trappisté do roka

¹⁾ 1 libra šterlinků — asi 25 K.

Kafrům rozdají) nebudeme se diviti, že opat P. Pfanner s vyměřeným grantem spokojen nebyl, nýbrž žádal, aby týž byl zvýšen. Zemská školní rada poslala do Mariannahillu dva znalce, aby stav tamějšího školství vyšetřili a vládu o výsledku cesty zpravili. Inspektori přišli, prohlédli nejen školy, nýbrž i celou misijní osadu a napsali o tom zprávu do úředního listu „Mercury“.

Zpráva prvního školdozorce, který se jmenoval Mister Russell, zněla takto:

I. Mariannahillští Trappisté vykazují ve školství obecném a průmyslovém lepší úspěch než všechny ostatní misie anglikánské a luteránské dohromady.

II. Znalostí jazyka kaferského, kterou jeví Trappisté v mluvení, psaní a vyučování v této řeči, předstihují daleko všecky dosavadní znalce této řeči; skoro dílem jest, (That is a wonder,¹⁾ že jimi cvičení kaferští mladíci po 4 letech jsou v tiskárně zručními sazeči, kteří dovedou i v evropských řezech správně sázeti.

III. Trappisté dokázali první, že jsou Kafrové schopni i zruční, cili že mají i theoretické i praktické schopnosti.

IV. Mají-li Trappisté mariannahillští odpůrce a soky, jest toho jedinou příčinou toliko okolnost, „že nás všechny předčí“.

V. Úřední udělení opatem zadaného grantu nebude nicim jiným, než skutkem spravedlnosti.

¹⁾ Čti: „Thed is e uonder“.

Druhý komisař Mister Plant, který své zkušenosti a mínění též ve jmenovaném listě napsal, souhlasil úplně s prvním, pokud mluvil o výsledcích vyučování. Hlasoval však proti povolení grantu.

Neboť z Mariannhillu — tak pravil — hrozí prý dvojí nebezpečenství:

I. Nebezpečí náboženské, poněvadž se odtud katolictví stále rozšiřuje.

II. Nebezpečí politické. Poněvadž si zjednávají Trappisté stále větší obliby u Kafrů, může se stát, že je Kafrové pošlou někdy jako své zástupce do světa.

Sotva že se tyto dvě zprávy octly v úředním listě, počaly také jiné listy o tomto předmětu psati. Byly to „Witness“ (liberální), „Times of Natal“ (radikální) a „Advertiser“ (neodvislý list). Liberální redaktor psal: „Kafrové vyšlou jedenkráte Trappisty netoliko jako svoje poslance, nýbrž užijí jich jako příkladu proti nám a řeknou: „Trappisté vychovávají naše dítky zadarmo, kdežto vy, Angličané, nejen zemi jste nám vzali, nýbrž ještě od nás i daň si platiti dáváte za to, že smíme ve své vlasti chudý kraal obývati. Naše dítky smějí u Trappistů spátí na loži jako dítky bělochů, kdežto v jiných misijních ústavech anglikánských nebo luteránských a j. smějí toliko na zemi ležeti podle lože bělochova. — Takovýmto jednáním a vzděláním stanou se Kafrové schopnými nám odporovati, a to tím více, ježto jsme v zemi toliko v menšině: Každá země patří tomu, kdo ji dovede udržeti.“

Až posud jsme dovedli Natalu sobě uhájiti, snad přijde doba, kdy budeme muset odejít. Ve všech krajinách světa, kterých jsme dobyli, musili domorodci býti buď vyhlazení, nebo jsme musili my spíše nebo později uhnouti.

V takovémto počinání jsou nám však Trappisté překážkou, ba dokonce nebezpečni. Opat jest nejen protivníkem, nýbrž i úhlavním nepřítelem takovéto politiky. On píše doslově: „Carthaginem non esse delendam“, t. j. „Kartha (rozuměj Kafrové) se nesmí zničiti“.... Není jeho politika opakem naší? A tu bychom měli podporovati udělením grantu?“

Radikální list „Times of Natal“ psal, aby se vůbec žádné misii, žádným misionářům, ani anglikánským, ani luteránským, ani katolickým Františkánům, Dominikánům, Jesuitům nebo Trappistům státní podpora neudělovalo, nýbrž aby se jim roční podpora jednou pro vždy vzala, protože „nám do náboženství níč není.“

Opat odepsal na tento ve veřejném listě vytištěný článek, že by sám byl prvním, kdo by hlasoval, aby se žádným misiím roční podpora neudělovalo, ježto jest přesvědčen, že by pak teprve protestantské misie staly se naprosto bezvýznamnými, katolické ale by dálé zkvetaly a mezi lidem bez překážky učení Kristovo více a více šířily.

Že záležitost grantu byla konečně celkem příznivě vyřízena, poznat lze z dopisu P. Balduina Reimera, zástupce „Mariannhillského misijního

řádu“, který k přímému dotazu pisatele těchto řádků odpovídá¹⁾: „K a f e r š t i u č i t e l e a u č i t e l k y (v Mariannhillu a jeho pobočkách²⁾) jsou téměř vesměs státně zkoušeni.... Skoro všechny naše školy dostávají od vlády grant, jehož výše se řídí dle počtu žáků, dle výsledků dotyčných škol a dle druhu školy. Nikdy však není státní příspěvek tak veliký, aby aspoň přibližně kryl potřeby školní. Misie musí školy budovati, zařizovati a vydržovati, jakož i o vyplácení státně zkoušených učitelů se starati. Školní grant v přítomnosti poskytovaný jest totliko nepatrným příspěvkem k úhradě velikých vydání, jež misii školstvím vznikají.“ — —

Aby misionáři přivábili do svých škol co nejvíce žactva a zároveň i u dospělých touhu po vzdělání roznítili, užívají rozmanitých prostředků. O jednom chci vyprávěti.

J s o u j í m v e r ě j n ē z k o u š k y m l á d e ž e .

Popis takové školní slavnosti lze nalézti ve slavnostním spise, vydaném nařískými Trapisty v Mariannhillu na památku pětadvacetiletého jich působení v oněch končinách. Průběh slavnosti byl tento:

Ráno byly slavnostní služby Boží, k nimž se kromě misionářů a žactva sešlo veliké množství černých domorodců.

Odpoledne se všichni shromázdili v prostorné síni sloužící ku konání kázání. Kdo se

¹⁾ Ze dne 10.-6. 1915.

²⁾ Tedy již domorodci misionáři vychovaní.

pro veliký nával nedostali dovnitř, usadili se na návrší přede dveřmi.

V síni stálo jeviště, kde se posadili misionáři s opatem P. Františkem a s pohlavárem černochů Manzinim. Kolem jeviště stálo žactvo. Ke zvýšení radostné nálady přispívalo počasí. S jasného nebe shlíželo na zvědavé a slavnostně naladěné zástupy africké slunce, jehož žár mírnil libý vánec.

Pořad byl zahájen zpěvem misionářů a bílých žáků¹⁾. Pak měl proslov žáček kaferský, synáček pohanských tehdy ještě rodičů. Po proslovu zazpívali černí žáci kaferský sbor. Nyní vystoupil školáček malé postavy, nesa pod paží obrovskou knihu. Bylo to Písmo sv. Jmenoval se Beda Windhorst²⁾. Otevřev knihu, přečetl zběžně a zřetelně celou kapitolu z evangelia sv. Lukáše po kafersku. Sám Windhorst by ve své mateřštině lépe čísti nedovedl a kdyby byl slyšel čísti svého afrického jmenovce, byl by měl nad ním jistě radost.

Pak přišla na řadu děvčata, která vystoupila na jeviště s ručními pracemi v rukou. Před užaslými rodiči ukazovala, jak dovedou plést. Také se dávaly prohlížeti hotové práce. Aby pak matky byly povzbuzeny, by své dítky rády do škol posílaly, obdarovány byly všechny odě-

¹⁾ Dítěk v okolí usazených bělochů.

²⁾ Misionáři dávají pokřtěným nejen křestní jméno, nýbrž i příjmení. Toto nezřídka dle vynikajících osob v Evropě nebo dobrodinečných misií. Windhorst byl vynikající státník německý, vzorný katolik.

vem, od vlastních dítek vlastnoručně zhotoveným.

Výkřik podivu však zavzněl síní, když usedla dvě děvčata k šicímu stroji. Sám pohlavář Manzini nevydržel na židli, ale přistoupil ke stroji, kam byli povoláni i příbuzní oněch dívek, by si prohlédli podivný stroj. „Jaký div, hle, jak ten žezezný přístroj tenké niti požírá!“

Po šičkách přišli písáři. Jeden napsal na tabuli kafersky „Otče náš“, druhý pak velkými a zřetelnými písmeny jméno „M a n z i n i“. To sice velmi potěšilo náčelníka, zároveň však se hanbil za to, že hoch dovede více než on — vznešený pán, jenž číst a psát neumí.

Po té zapěna opět bílými žáky píšeň, načež vystoupili počtáři.

Ze všech příkladů nejvíce zajímal přítomné obecenstvo následující: Manzini má deset žen¹⁾. Jedna stála 60 volů, druhá 10, ostatní po 20. Kolik liber šterlinků stojí dohromady všechny ženy, je-li vůl za 4 libry šterlinků? Nad vypočetným obnosem žasl sám náčelník a usmíval se Samolibě.

Při následujícím sboru zpívali bílí hoši z not, kaferská děvčata z paměti. Následovala četba v řeči anglické, které se dítky pilně učí, a konečně měl jeden hoch pěknou přednášku mateřským jazykem o vznešenosti křesťanství.

Mluvil jako starý řečník a procházel se při tom po jevišti.

¹⁾ Některí černoši žijí v mnohoženství. Jeden muž má několik manželek, které si kupuje za voly;

Tím slavnost skončena.

Za několik dní po slavnosti jel misionář k pohlavárovi a dovezl mu darem — kabát, vestu, spodky, dvě košile a pěknou čepici. Manzini se ihned oblekl a zavolal své manželky, by se jim darem pochlubil a ve své kráse ukázal. Pak se rozhovořil o minulé školní slavnosti, kterou velmi pochválil. Konečně na přání misionáře vydal rozkaz, by jeho oddaní chodili pilně na bohoslužby křesťanské a dal svého syna zapsati do školy Trappistů.

2. Zakládání stanic pobočných v Natalu.

Roku 1886 podobal se klášter Mariannhill vcelinu, z něhož vylétají nové roje a hledají vhodné místo, kde by se usadily. Neboť Trappisté počali odtud zařizovat nové misijní stanice dále ve vnitrozemí, jimž dávali jména známých míst, hlavně poutnických a biblických.

První pobočkou Mariannhillu stala se Reichenava. Stalo se to takto:

Jednoho dne přišli k opatovi poslové jistého náčelníka kaferškého od řeky Polela a prosili o misionáře a školu pro svou osadu, od Mariannhillu asi 4 dny cesty vzdálenou. Opat František odcestoval v květnu provázen bratrem Gerhardem, aby osadu onu shlédl a tamější poměry z vlastního názoru poznal. S tím, co viděl, byl úplně spokojen. Vše se mu zdálo být příznivým; země i lid zalíbili se mu na první pohled.

Velký, krásný vodopád byl jako stvořen, by hnal mlýn, nad ním pak se rozprostírala mezi velikými oklikami řeky Polela rovina utvořená kyprým nánosem, která potřebovala jen odvodnění, by se stala zdrojem bohaté úrody. Již při návštěvě se odhodlal opat splnit žádost náčelníkovu a nazval místo toto pro velký zdar, který tu v každé příчинě očekával, Reichenavou (Reichenau, reiche Aue, bohaté luhy). Ovšem, nesmíme se domnívat, že se všecky naděje opatovy plnou měrou splnily. Misie utrpěla o několik roků později citelnou ztrátu, když se odtud jeden z náčelníků kaferských, Sakayedva jménem, vystěhoval, čímž v okolí počet obyvatelstva velmi se změnil. Také shledali později Trappisté, že jest tu v zimě velmi drsné počasí, že úrodu ničí častá krupobití a že jest tu nedostatek paliva a dříví stavebního. — Nicméně zkvetala tato misie rok od roku utěšeněji. Příchozí cizinec žasne, když vidí v těchto končinách nivy s vlnicím se obilím, táhnoucí se kolem kláštera z kamene zbudovaného, když spatří z daleka se bělavající kostelíček se štíhlou vížkou. U nedalekého vodopádu bělá se pevně postavený a dobře zařízený mlýn a v prostranných dílnách provozují bratři rozmanitá řemesla. V pracích misionářských, ve škole i v domácnosti pomáhají Trapistům řeholní sestry.

Asi 3 hodiny odtud směrem severním leží farma, kde řídí jeden bratr s několika kaferskými dělníky vzorné hospodářství a vzorný chov dobytka.

Sotva že tato stanice byla upravena, zařídili Trappisté několik jiných.

Po Reichenavě přibyla stanice M a r i a E i n-sie d e l n t. j. pouštka P. Marie (nazvána dle velkého, světového poutního místa ve Švýcarsku).

Původně byla to malá farma blíže řeky Illova, vzdálená 45 angl. mil od Mariannahillu. Byla zakoupena, aby tvořila zastávku na cestě z Mariannahillu do Reichenavy, 120 angl. mil vzdálené. Jsou sice na cestě anglické hotely, ale z pochopitelných důvodů pro řeholníky velmi nepohodlné a obtížné. Této nepříjemnosti chtěl opat odpomoci zakoupením farmy na cestě ležící.

— Jinak jest v Einsiedeln velmi milé a hostinné místečko. Dobře ošetřovaná zelinářská zahrada jest důkazem nejmorné píle několika bratří a řeholních sester, které se tu zdržují. Velmi rádi zastavují se zde Trappisté na cestě z Mariannahillu do jiných stanic. Také rekionalescenti¹⁾ nebo choří členové misie vyhledávají Einsiedeln pro zdravý, silný vzduch a příjemné podnebí. Též zvěčnělý druhý opat mariannahillský P. Amandus často sem ze zdravotních ohledů dojížděl a vracel se vždy velice osvěžen k další práci do kláštera mateřinského.

S touto klášterní farmou jest od r. 1896 spojena farma jiná jménem S v. Bern a r d.

Jednou z nejlepších poboček mariannahillských jsou L o u r d y (dle francouzského poutního místa nazvané), ležící od ostatních stanic směrem západním, v kraji Griqua. Tento kraj

¹⁾ Rekonalescent — kdo je po nemoci.

vyniká úrodnou půdou, hojnými pastvinami a četnými lesy, v nichž jest dostatek paliva i dříví ke stavbám. Obyvatelstvo bylo sice mravů méně ušlechtilých, ale Trappisté doufají, že se jim s pomocí Boží a pilnou prací podaří, hojné z nich Kristu získati a jejich mravy Božím přikázáním podrobiti a ušlechtili. Lourdy byly zřízeny r. 1889. Mají veliký, krásný chrám, zbudovaný ve slohu basilikovém. Se dvou věží, v čele budovy strmících, zaznívají každou neděli a svátek jasným souzvukem zvony, hlásajíce daleko a široko v pohanský kraj vítězství kříže a svolávají černé věřící k bohoslužbě.

Pro dále bydlící černochy byla v jisté vzdálenosti od stanice zřízena škola druhá, která se těší veliké oblibě u lidu, a prostranná kaple, kde se několikrát za týden konají služby Boží a pravidelná křesťanská cvičení.

Mnozí na víru křesťanskou obrácení přistěhovali se blíže stanice a založili tu nové osady, jež obývají. — Aby i hmotně o misii bylo postaráno, byly roviny kolem Lourdů obdělány a bařiny odvodněny. Též jest tu vodou hnaná pila, která opatřuje potřebné dříví skoro všem stanicím Trappistů.

Roku 1894 byla část pozemků patřící k Lourdům oddělena a v samostatnou stanici změněna. Opat P. František Pfanner, který se pro vysoký věk úřadu vzdal, nazval toto místo Emausy a usadil se tu¹⁾. Za krátkou poměrně dobu podařilo se mu pomocí několika kaferských

¹⁾ Nynějším opatem jest P. Gerard Wolpert.

dělníků, několika bratří a sester řeholních proměniti pustou a bařinatou krajinu ve vzorné hospodářství, které poskytovalo nejen svým obyvatelům dostatečné výživy, nýbrž dávalo z přebytku i jiným chudším pobočkám. Nad Emausy strmící hora byla ozdobena křížovou cestou, na vrchu pak postaven veliký kříž a socha Panny Marie. Svěcení těchto památníků konalo se s velikou slávou. P. Ansgar kázal také kafersky hojným zástupům zvědavých domorodců, kteří od té doby k zmíněné hoře pohlížejí s velikou úctou.

Severně od Lourd byl r. 1889 zakoupena farma, která obdržela jméno slavného poutnického místa polského Czenstochów. Zde se dařilo záhy práci Trappistů velmi dobře. — V Czenstochówě prospívá méně polní hospodářství. Za to se tam pěstuje ovocnářství. V zahradě Trappistů lze spatřiti všechny druhy ovoce evropského i jižního. Také jest tam vinohrad. Trappisté tu pěstují též les.

Ježto se ukázalo, že jest třeba o další zastávky na cestě k jednotlivým stanicím se postarat, byla zřízena stanice Mariathal (Mariánské údolí) a k výživě lidí tam se zdržujících byla zakoupena farma, která obdržela jméno sv. Isidora. Ve sv. Isidoru se provozuje hlavně polní hospodářství, v Mariánském údolí pak obírají se mnichové hlavně prací misijní. — Asi $\frac{3}{4}$ hod. odtud jest druhá škola jménem Betlému. Blíže Údolí Mariánského půl hod. na západ leží malá křesťanská osada Nazaret.

Jiná zastávka pro cestující bratry jest K e v e l a e r, která se celkem podobá celým zařízením již zmíněným Emausům.

Jeden den cesty od Údolí Mariánského směrem jihovýchodním jest stanice O e t t i n g. Založena r. 1888.

Několik hodin od Oettingu směrem severním rovněž v horách nalézá se již jednou zmíněná misie sv. M i c h a e l a. Pohled na ni jest velmi malebný. Táz byla založena dávno před příchodem Trappistů do Afriky r. 1856 biskupem Deveroux. Jak jsem již sdělil, nabízel ji biskup Jolivet Trappistům, když se pokus založiti misii Dumbrody nezdařil. Trappisté se ujali stanice sv. Michaela až r. 1890. Toto území jest t. zv. lokací, to jest krajem výhradně pro Kafry vládou určené. Proto nelze tu farmy zakoupiti. Misijnářům bylo pouze dovoleno části pozemků užívat. Od doby prvého příchodu Trappistů po nynější čas poměry v těchto končinách velmi se změnily. Kdežto dříve práce jejich málo se dařila, zkvétá zdejší křesťanská obec nyní utěšeně. — Misionáři obývají pěknou klášterní budovu, vedle níž strmí kostelíček.

Všecky dosud jmenované osady leží většinou podél hlavní silnice, vedoucí z Maritzburku přes řeky Ixopo a Umzimkulu do města Kokstadtu.

Zcela jiným směrem leží stanice jménem R a c i c e (M a r i a R a t s c h i t z). Táz jest vzdálena od Mariannhillu asi 220 angl. mil a leží při dráze z Durbanu na sever do Johannesburku.

Od Račic 17 mil jižně jest město známé z války boerské — Ladysmith.

Podnět k založení této vzdálené pobočky zavdal vzdělaný a v kruzích natašské intelligence známý Kafer, jménem William Afrika. Ten si zařídil blízko města Washbank farmu Lyell vzorně dle evropského způsobu. Máje četnou rodinu, chtěl se také o její vzdělání co nejlépe postarat. Náhodou uslyšel o působení Trappistů a jejich školách. I vydal se na cestu, by se sám přesvědčil. Bylo to r. 1888. Vida Mariannhill a jeho ústavy odevzdal ihned své dítky Trappistům k vychování a prosil, aby i v končinách, kde přebývá, Trappisté pobočku zřídili. Jeho tužba se splnila r. 1890. Bratří se usadili nejprve na jeho pozemcích a zřídili tam školu. Teprve později, r. 1892, zakoupili bliže řeky Telapy pozemek, na němž si vystavěli obydlí. Jejich práce se daří.

Všechny dosud uvedené stanice založil opat P. Fr. Pfanner. Týž se odebral počátkem března r. 1891 ke shromáždění řádovému do Evropy, kde jej rozmanité práce zdržely po celých deset měsíců. Ve svatvečer sv. Tří Králů r. 1892 vrátil se, veda sebou zástup nových členů misie, čítající 50 hlav. S ním přišla také do Mariannhillu vzácná návštěva, opat totiž Fr. Strunk z Oelenberku, který měl dle rozkazu shromáždění řádového vykonati první visitaci Mariannhillu a o zařízení i působení kláštera podati zprávu nejvyšším představeným řádovým v Evropě.

S opravdovým potěšením prohlížel visitá-

tor velebný chrám misijní, prostranné dílny, budovu klášterní, mlýn, tiskárnu, knihařství a všechny rozmanité podniky, které v těchto končinách zbudovala pilná ruka Trappistů. Misie čítala tehdy 66 duchovních, mezi nimiž bylo 26 noviců, dále 205 bratří laiků s 73 novici. Přece však nestačil úplně tento zdánlivě veliký počet pro veliké podniky, a jak představený kláštera, tak visitující opat si přál, aby počet misionářů ještě více vzrostl. Plných šest měsíců zdržel se P. Strunk v Mariannahillu, odkud vykonal cesty do všech okolních misionářských stanic. Jsa mužem velmi zkušeným, udělil mariannahillským řeholníkům mnohé užitečné pokyny, jak ve příčině života řeholního, tak činnosti misijní. Dne 7. července 1892 pak odcestoval. — Skoro v téže době se měla slaviti 800letá památka svatého Bernarda, jehožto řeholí se spravují řády cisterciacký i Trappistů. Vzácné jubileum se mělo oslaviti sjednocením všech kongregací, řídících se řeholí tohoto světce. Za tím účelem bylo nové shromáždění představených bernardinských kongregací v Římě. Misii mariannahillskou zastupoval tehdy P. Amandus Schölzig, novicemistr. Když se pak kýzené spojení skutečně provedlo, vrátil se r. 1893 P. Amandus do Mariannahillu. Nevracel se však již jako novicemistr, nýbrž jako nový představený misie africké. V době pobytu P. Amanda v Římě vzdal se P. Fr. Pfanner úřadu opatského pro vysoký věk — byl již 70 roků stár a P. Amandus byl jmenován jeho nástupcem. Odstupující opat se uchýlil do odlehlé krajiny

nedaleko stanice Lourdes a zařídil si v části této stanice — jak jsem se již zmínil — útulek jménem Emausy, kdež zemřel r. 1909, 24. května.

P. Amandus byv dne 25. dubna 1894 biskupem drem K. Jolivetem na opata posvěcen, jal se kráčeti ve stopách svého předchůdce. Jeho snahou bylo přivésti misii africkou k dalšímu rozkvětu. Jsa sám výborným řeholníkem, dbal po celou dobu, kdy byl představeným, vzorné kázně klášterní, při tom však nemenší pozornost věnoval práci misijní.

Již za pobytu P. Amanda v Evropě bylo zařízeno nové veliké působiště na úpatí Dračích Hor, jemuž dáno jméno M a r i á n s k é C e l l y. Tato velmi úrodná krajina, plodící všechny druhy evropského obilí a hodící se výtečnými lučinami pro chov dobytka, stala se středem úsilovné činnosti misionářské mezi kmenem Basutů, který obývá tyto končiny. Basutové přijímají velmi ochotně křesťanství. Proto byly záhy zřízeny stanice pobočné jménem M a r i a L i n d e a H a r d e n b e r g. Poslednější byla misionářům od vlády vykázána a jest velmi založněna. Lze doufati, že se zde křesťanství hojně rozšíří. Ve všech třech osadách jsou školy, jejichž práce bude ještě lépe pokračovati, až bude možno sem více učitelů misionářů poslati.

Uprostřed mezi Hardenberkem a Lourdy byl r. 1895 zakoupen malý dvorec, jménem T e l g t e. Jeho okolí jest bohatě ovocným stromovím. Také polní hospodářství i zelinářství tu provozují bratří se zdarem. Zda-li však škola a misie, která

před dvěma roky působiti tu počala, zde bude prospívat, ukáže budoucnost.

Na levém břehu řeky Umzimkulu rozprostírá se krajina, která jest z velké části obydlena smíšenci, jejichž otci byli běloši, matkami černošky. Tito docházeli ve velikém počtu na služby Boží do Mariánského údolí. Majice do tamější školy daleko, prosili opata, aby jim zřídil školu pro dítky. Opat splnil jejich žádost a zakoupil za tím účelem potřebný pozemek, na němž povstala pobočka M a r i a h i l f (P. Marie pomocné). Tamější křesťané žijí život vzorný a posílají své dítky horlivě do školy. Tak ukazují, že si váží dobrodiní, jehož se jim misií dostalo. K většimu pohodlí okolních křesťanů byla upravena v dalším okolí dvě místa pro služby Boží a křesťanská cvičení. Jedno dostalo jméno s v. J a n, druhé s v. V o j t ě c h.

Jeden den cesty směrem západním povstala skoro současně pobočka M a r i a T r o s t (Útěcha P. Marie). Před zařízením této stanice šířil se zde protestantismus. Katolická misie a škola působí tu nyní velmi blahodárně. Nedaleko se konají občas křesťanská cvičení a bohoslužba v osadě jménem s v. X a v e r.

Konečně jest třeba se zmíniti o dvou misiích odlehlych, ležících v romantické krajině při řece Umkomaas. Jedna se jmenuje C i t e a u x,¹⁾ druhá C l a i r v a u x,²⁾

Prvním správcem této pobočky byl novo-

¹⁾ Čti: Sitó.

²⁾ Čti: Klervö.

svěcenec P. Maurus. Týž však utopil se při prvních vycházkách v rozvodněné řece a pak nebylo hned možno pro nedostatek potřebných sil jiného kněze na jeho místo poslati. I v Clairvaux bylo misionářům zápasiti s mnohými obtížemi. Stavěli jim rozmanité překážky v cestu vláda i kaferskí náčelníci. Přece však měla tamější škola 36 žáků a 62 žáky a kromě toho přijalo brzy asi 100 osob sv. křest.

Tolik stanic založili Trappisté v Natalu.¹⁾

Trappisté ve východní Africe.

Avšak Trappisté se nespokojili s velikou činností v Natalu, nýbrž odhodlali se založiti také misii ve Východní Africe v oné části, která jest kolonií říše německé. Místo, kde se r. 1897 usadili, nazývá se N o v ý K o l í n a leží u pohoří Vašambara, vzdáleno asi 6—7 dní cesty od přístavu Tanga. Až do města Muhexa lze z přístavu použiti železnice. Tamější domorodci nalezejí ku kmeni černochů jménem Vašambara.

První výpravy do této německé državy se súčastnili dva kněží, kteří vypluvše z Durbanu přistáli po čtrnáctidenní plavbě podél východního pobřeží Afriky ve zmíněném přístavu Tanga. Jeden z nich zaplatil cestu životem. Jmenoval se F. Leonard. Týž byl zachvácen zimnicí, která jest v oněch končinách domovem, a byl pochován svým spolubratrem na místě pro misii vyhlédnutém. Jeho průvodčí se vrátil po tomto nezdaru do Natalu. Opat pak poslal tři bratry

¹⁾ Během prvních 25 let asi 20 stanic.

laiky na jeho místo, aby jednak byli strážci hrobu ubohého kněze, jednak konali práce přípravné pro misii. Hned za nimi vypravili se noví dva kněží. Než za krátkou dobu byl zachvácen druhý kněz, P. Emanuel, touže nemocí jako P. Leonard a ačkoliv jej léčil slovutný německý lékař dr. Koch, klesl i on jako oběť svého volání v předčasný hrob. Byla to veliká rána pro Marianhill.

Od počátku svého působení až po rok 1898 pozbyli Trappisté během skoro celých 16 let smrtí jediného kněze. Zde pak, ve východní Africe, museli dříve ještě, než se tam usadili, obětovati životy dvou nadšených kněží. Přeče přišli na místo jednoho padlého bojovníka Kristova 3 jiní kněží a 2 řeholní bratří a krátce potom i 4 řeholní sestry.

V ohromných prostorách východní a střední Afriky se stýkají kmenové černochů často s moředány. Tento styk jest katolickým misionářům jistou měrou přízniv. Neboť od vyznavačů islamu dovídají se černoši o jednom pravém Bohu. Také se naučili od Arabů, že se nic neděje bez vůle Boží.

Avšak mýlil by se, kdo by se domníval, že se černoši naučili od mohamedánů jen dobrému. Nikoliv! Také hluboce v povaze domorodců zakořeněné nectnosti, jako lež, podvod a nemravnost jsou dědictvím po ctitelných proroka Mohameda.

U Vašambarů panuje velmi pověra. One-

mocní-li někdo na příklad, obětuje se duchům zemřelých koza, nebo hned celý vůl. Rozumí se, že se celá oběť nezničí, ježto bohové masem po hradjí; za to však si upraví černoši z oběti velikou hostinu, při níž se oddávají nestřídmosti. Z kůže zabitého obětného zvířete nadělají řemenů, kterými pevně sváží nemocnému ruce i nohy, jsouce přesvědčeni, že se tímto výborným léčením uzdraviti musí. Uzdravil-li se skutečně, nosí černoši ony řemeny při sobě jako bezpečný prostředek proti rozmanitým nehodám. Od té doby, co přišli mezi ně misionáři, přicházejí v nemoci k nim s prosbou o radu, a diví se, že „bílý lékař“ napřed přežne a odstraní zázračné řeménky a teprve potom počiná léčiti. Avšak jenom při zevnějších nemocích přijímají radu a léky od bělocha. Při vnitřních chorobách vyhledávají výbradně své kouzelníky a užívají jenom, co tito jim přikáží.

První rok pobytu v německém území Afriky strávili Trappisté hlavně stavbou potřebných budov, úpravou zahrady a polí. Také se musili teprve učiti řeči domorodců. S vlastní prací misionářskou počali r. 1899.

Nyní mají již četně navštívenou školu v Novém Kolíně a dvě místa, kde se konají křesťanská cvičení, totiž sv. Petr Tulii a sv. Pavla Hanady. V obou těchto osadách jsou také školy. Tiskárna v Marianhillu vydala mluvnicí jazyka kmene Vašambara a čítanku pro školy obecné téhož kmene.

Spojení mezi Marianhillom a Novým Ko-

línem obstarává prokuratura v přístavním městě Tanga, kde zakoupen opět k tomu účelu laciný dům a kde také několik sester mariannhillských mládež vychovává.

Mariannhillský jeden časopis zaznamenává, jaké vzrušení mezi ženami kmene Vašambara způsobil příchod milosrdných sester do Nového Kolína.

Žena jest totiž u Vašambarů jako u všech ostatních černých kmenů tvorem velmi podřízeným, jest vlastně služkou, ano otrokyní svého muže, jehož vrtochy musí trpělivě snášet. Žena koná všechny domácí i těžké polní práce, při nichž jí pomáhají toliko dcery, zatím co pan manžel s nadějnými syny si hoví v chladku někde pod stromem. Všecky své útrapy snáší žena s podivuhodnou trpělivostí, jakoby se jí ani jinak vésti nemohlo. Ostatně jest tato otupělost pochopitelná, vzpomeneme-li, že žena od útlého věku vždy jen byla odstrkována, že byla za cenu jedné nebo dvou koz od manžela koupena a že od něho může být každou chvíli zahnána.

Tyto politováníhodné ženy vašambarské spátrily pojednou dosud nikdy v těchto končinách nevidané bytosti — milosrdné sestry, oděně červeným rouchem, černým škapulířem a bílým závojem. Černošky, jsouce jako jiné ženy obdáreny darem zvědavosti, prohlížely si tyto podivné tvory se všech stran, obdivovaly je a koupice se v důvěrné kroužky rokovaly horlivě mezi sebou, kdo to asi jest, odkud sem přichází, co tu chce?

Jejich úžas rostl, když viděly, že tyto podivné ženy bydlí ve zvláštní budově samy, odděleny od Trappistů, že samostatně konají práce, ano že i poroučejí, aniž by se napřed tázaly „vabwana“, t. j. pánů. Ba najímají i dělnice do práce a žádají od nich poslušnost jako mužové. Patrně jim bylo naprosto nepochopitelné, že jedna ze sester druhým sestrám smí poroučeti a ty že ji poslouchají.

I radily se ženy mezi sebou, jak by asi měly oné představené říkat. Konečně připadla jedna neohrozená dívka na to pravé jméno, osmělila se přistoupiti k sestře představené a klaníc se jí ustavičně, osloвила ji jménem „Jumbe“, t. j. naše „p a n e p u r k m i s t ř e“.

Několik sester natašských působí také v nové misii na řece Kongo, kde se usadili Trappisté z nizozemského kláštera Westmalle.

Tak vyrrostl z malé původně osady Mariannhill v krátké době mohutný strom, který bohdá stále bude vzrůstat a v temné Africe jasné paprsky učení Kristova šířiti.

Mariannhillský misijní řád.

Ježto se během času ukázalo, že se přísná řehole Trappistů méně hodí pro misijní život, byly řeholníkům v Mariannhillu dány zvláštní stanovy, od řehole trappistické poněkud odchylné a také i jiné jméno, t. j. „M a r i a n n h i l l s k ý m i s i j n í ř á d“. Nová pravidla vešla v platnost dne 2. února 1909.

Dle posledního katolického katalogu jiho-

afrického¹⁾ spravuje týž řád následující hlavní stanice, z níž každé jsou podřízena četná místa s kaplemi, školami aneb aspcň s domorodými katechety, jichž neuvádím:

Mariannhill
 Centocow
 Citeaux (čti Sitó)
 Clairvaux (čti Klervo)
 Einsiedeln
 Himmelberg
 St. John (čti Džón)
 St. Joseph
 Kevelaer
 St. Anna
 Mariahilf
 Mariathal
 Mariatrost
 Maris Stella
 St. Michael
 Oetting
 Ratschitz
 Reichenau
 St. Bernard
 Emaus
 Hardenberg
 Lourdes (čti Lurd)
 Maria Linden
 Maria Telgte
 Maria Zell
 Far View.

¹⁾ Uvádí jména tak, jak je uvádí anglická kniha „The Catholic Directory of British South Africa“ 1914“

Dále stanice: Keilands¹⁾, Monte Cassino a Triashill.²⁾

Kromě jmén těchto stanic uvádí nejnovější statistika (1914):

vedlejších stanic	82
míst s katechisty	300
kostelů a kaplí	96
škol	91

Ježto tak rozsáhlá činnost vyžaduje značného počtu misijních pracovníků, zřídil si mariannhillský misijní řád hned po svém odloučení od řádu Trappistů misijní dům pro výchovu dorostu v Evropě a to v Porýnsku. Ústavu dáno jméno S. v. P a v e l.³⁾ Tam se připravují jak novicové, kteří se chtějí státí kněžími, tak i čekatelé, hodlající býtře holnými bratry a po předepsané zkušební době odcházejí obojí do Mariannhillu, kde první navštěvují přednášky bohoslovecké, druzí konají práce řemeslnické a jiné, k nimž uznání schoopnými.

3. Vzpomínky misijní sestry.

V minulém odstavci byla učiněna zmínka o milosrdných sestrách v misiích. Jejich obětavé působení zaslouží, bychom jim věnovali více, nežli kratkou vzpomínku. Proto uvádím laskavému čtenáři něco ze zápisů jedné z oných

¹⁾ V Kapsku.

²⁾ Ve Rhodesi.

³⁾ Pošta Walbeck, Porýnsko.

pomocnic misionářů, která působí již po drahou řadu let v misích mariannhillských.

Jak jsem se stala misionářkou.

Jest věru k neuvěření, jak mnoho dobrého vykonaly již „Pomněnky“, nepatrný a chudičký lístek prosté úpravy! Jak mnohem se stal ukazovatelem a vůdcem, jak mnohoho přivedl do misie Trappistů v jižní Africe! Mnohý, mnohá, dokud lístku toho nepoznali, neměli ani tušení o ubohých černých Kafrech, o Trappistech a jejich díle v Natalu.

Skromný a nepatrný byl lístek ten, když jej poslal do světa P. František, opat mariannhillský, mnohem nepatrnejší než dnes,¹⁾ avšak Boží požehnání jej provázelo. Krásné články tehdejších prvních misionářů a řeholních sester, které líčily obrácení pohanů a utrpení i námahy misionářů a ovoce jejich působení, budily ruch v katolickém světě.

„Pomněnky!“ Mnohý vzal je do ruky z dlouhé chvíle, přemítaje, zda se má dát do čtení čili nic, a hle, jeho oko lpělo po chvíli na černých písmenách, četl a opět četl, a nezřídka plnila se jeho ruka hojnými dary pro misii Trappistů. Zájem, který budila četba „Pomněnek“, změnil se mnohdy ve vřelou touhu, spolupůsobití při obrácení Kafrů.

Když se pak objevil starý, ctihodný sběrač Trappistů, bratr Zachariáš, s bílým vousem, milým pohledem, výmluvnými ústy a usměvavou

¹⁾ Nyní je pěkně illustrovány.

tváří a vypravoval o černé druhé milé vlasti své, pak teprve slavily „Pomněnky“ vítězství. Vy-táhnul-li číslo některé z odřeného hábitu, byl ještě milejším dobrodincům nově zřízené misie. Všichni očekávali touzebně příchod opata z Mariannhillu.

Konečně přijel všude dobře známý a slavený P. František Pfanner a procestoval Evropu, všude káže a rozšiřuje „Pomněnky“.

Důstojné vystupování opatovo, jeho výmluvnost a srdečnost vábila srdce mnohých a zdědávala jeho misii nových sil. Čím známějším bylo všude dílo P. Františka, tím více se šířil také jeho časopis.

Tak se stalo, že jsem poznala „Pomněnky“ i já — která jsem byla, jak se u nás říkává, „vídeňské kvítko“. Bylo to 1. listopadu r. 1886, kdy jsem bez cíle těkala jednou z hlavních ulic Vídně. Napadlo mi, že bych mohla navštíviti svoji bývalou učitelku, která tu na blízku bydlila. Sotva jsem ji pozdravila, uzřela jsem na stole před ní ležící „Pomněnky“. Vzala jsem je po prvé do ruky a četla provolání, v němž byly podmínky přijetí za čekatele nebo čekatelku, vylíčen život misionářů a pod. Vřelými slovy byla tam vypsána bída domorodců, obtížná práce na tamější vinici Páně, kde jest tak málo pracovníků.

Dobrá učitelka vypravovala mi pak o bratru Zachariáši, jehož osobně znala a dala mi konečně několik čísel „Pomněnek“.

Zamyšlena vydala jsem se na zpáteční cestu.

„Pomněnky“ mi nešly z hlavy. První, co jsem doma učinila, bylo vzít časopis a list za listem pročítati.

Pojednou se mi zdálo, že se mi otvírá životní cesta — klášter a misie, což jsem považovala za nejvyšší a nejvznešenější povolání.

Již déle jsem se obírala myšlenkou vstoupiti do kláštera, bez ohledu na domluvy příbuzných. „Pomněnky“ ukazovaly mně nyní pravou cestu. Tam, ano tam v Africe byla bych bezpečnou, vzdálena sice vlasti, ale za to vyrvána z moderního pohanství velkoměsta. Jak mnoho dobrého mohla bych tam působiti!

Myšlenka utkvěla pevně; počala jsem přemýšleti, jak bych ji provedla, což nebylo ovšem maličkostí, ježto jsem byla dosud velmi mladičkou.

Tepřve nedávno jsem osiřela a tudíž bylo mi opatřiti si dovolení milé, pečlivé tety a pořučníka. Teta, rozplývajíc se v slzách, prosila a zapřísahala mne, bych jí neopouštěla, kdyžtě u ní tak dobře o budoucnost mojí jest postaráno. Dále namítala, že tak slabé a rozhýčkané stvoření jako já nikterak nemůže snéstí námah tak velikých.

Konečně jsem zvítězila nadé všemi překážkami a po několika dnech již jsem navštívila opata mariannhillského P. Františka, jenž právě do Vídni přijel. Když jsem se mu představila, byla jsem ihned přijata tak vlídně a otcovsky, zabalila jsem veškerých obav pozbyla. Již 7. listopadu

napřed. Zbývalo mi ještě několik dní, kteře jsem měla ztrávití v milé, krásné otčině; bylo ujednáno s bratrem Zachariášem, kdy mám přijeti do Straubingu,¹⁾ kam i jiní ještě přijeti měli.

Ještě maiičkost o „Pomněnkách“. Ježto jsem bratra Zachariáše osobně neznala, ani on mne, bylo ujednáno, že mám v oné stanici vystupujíc z vozu držeti v rukou „Pomněnky“, dle nichž budu poznána.

„Pomněnky“, které mne s novými bratry a sestrami spojily, měly býti pomůckou při vzájemném prvním shledání.

Do Afriky.

Byl studený, nevlídný listopadový večer r. 1886. Nebe bylo zataženo a husté vločky sněhové sypaly se k zemi, jistě poslední, které jsem v životě svém spatřovala. Bílá přikrývka pokrývala ulice a náměstí vídeňské.

Vzdor vši statečnosti — seděla jsem mlčky a zamysleně vedle zarmoucené tety v drožce, která nás unášela k nádraží. Volila jsem noční vlak, bych tak loučení usnadnila.

O 11. hodině zapískul pronikavě vlak. Ještě jednou vrhla jsem se v náruč drahé příbuzné, která mne křečovitě plačíc objala, jakoby mne od sebe pustiti nechtěla. Vytrhla jsem se jí a vstoupila do vozu. Dlouho ještě stála na peroně osamělá ta, která byla miláčkem zvěčnělé matky mojí; žal se vřel mi srdce. Zahleděla jsem

¹⁾ V Bavořích. Na českých mapách označeno též jménem Strubina.

se ještě jednou upřeně v milé její oko, ještě jednou zamávala jsem kapesníkem na rozloučenou — a již uháněl vlak v dálí.

Za mnou již leželo v záři hvězd krásné otcovské město Vídeň, které jsem navždy opouštěla. Opřela jsem hlavu o podušky vozu a zavřela oči. Z lásky k Bohu, ku spáse ubohých černochů afrických, na usmíření mnohého pobloudění v rodině mohu tuto oběť přinést. „Pane, budiž mou silou!“ modlila jsem se a snažila se vzmuziti. „Pro Tebe, můj Ježíši, nesmí býti nic obtížný!“ Tako vými myšlenkami uklidňovalo se srdeč rozžalostně a smutné, výjevy při loučení mizely poznenáhla z paměti. Konečně ohlásilo se mládí tvrdým spánkem a radostnými, sladkými sny. Procitnula jsem až ráno a Vídeň ležela již daleko, velmi daleko za mnou. Ve Straubingu jsem vystoupila držíc v ruce „Pomněnky“ a ihned spatřila ctihonodného starčka, jenž přívětivě se usmívaje, vstříc mi kráčel. Byl to br. Zachariáš, jenž mne uvedl do hotelu, kde již dvě jiné čekatelky byly ubytovány.

Ve Würzburku, kam jsme pak jeli, poznala jsem velikého dobrodince naší misie, p. faráře Beckerta. Odtud jsme přijeli do Mohuče. Tam se shromáždil již slušný počet čekatelů a čekatelek, s nimiž jsme jeli pak po Rýně.

Ačkoliv jsem byla dítkem krásné, blankytné Dunaje, která jest neméně slavenou řekou, těšila jsem se z toho, že vidím Rýn po prvé! V Rakousku jsem byla, jak se říká, „doma“ a viděla

tam mnohý krásný kousek země a často jsem cestovala parníkem. Část Dunaje mezi Vídni a Lincem jest jistě nejkrásnější z celé řeky. Jak příroda, tak přičinlivá ruka lidská se snažila zde pobřeží tak vyzdobiti, že rikde po celém 400 mil dlouhém toku tolik krásy spatřiti nelze.

Rozkošný jest pohled mezi Lincem a Vídni na skvostně rozložené dědinky a zámky, které na břehu i na ostrůvcích z kroví vynikají, jako z úkrytu. Přiznávám se, že se mi zdála Dunaj v této přičině krásnější než Rýn, který z Mohuče až do Bonnu nemá tak půvabných ostrůvků. Také omšených zřícenin na strmých skalách není tu viděti. Za to více úrody lze na Rýně spatřiti.

Avšak dala jsem se do blouznění o vlasti a zapomínám, že jsem na cestě do Afriky. Mezitím, co jsem se kochala pohledem na krásy přírodní, zdržovaly se moje spolužraky většinou v ka-jutě.¹⁾ Reholní bratr z Afriky byl naším vůdcem a čekatelé i čekatelky cvičili se již cestou v životě klášterním. Mělo se nám dostati štěstí, cestovati společně se samým P. Františkem; otec chtěl sám přivézt dítky do nové otčiny. Odcestoval však o něco dříve a my jsme jej měli spatřiti až na lodi v Rotterdamě. Tam jsme se octnuli již v bouřlivém průlivu mořském, kde na nás čihala obávaná mořská nemoc. Byla jsem nejmladší z celé společnosti a jediná Rakušanka. Což divu, že mi bylo pojednou úzko před dalekou cestou. Nikoho jsem neznala a cítila jsem se

¹⁾ Světnička v lodi.

velmi osamělou v tomto neznámém okolí! Řeholní sestra, která se také do misií ubírala, užíela mne v mé osamělosti a čtouc asi vnitřní zápas v mých zracích, oslovila mne: „Utrpením k spasení, z bouří pozemských ku klidu nebeskému!“ Tak mne poučovala ta dobrá duše a zapudila moji malomyslnost.

V Londýně přistála celá naše společnost, čítající již 25 členů a v čele mající již důstojného otce, který tyto po misijní práci toužící duše ve všech koutech světa nasbíral. Byli mezi nimi kněží, řeholnice, studující, řemeslníci, měšťané, rolníci, dělnice, služky, vážení i prostí rozmanitého stáří; všechny pak spojovalo stejné smýšlení, společná touha.

Byl příjemný vánec, který jen nepatrň sotva znatelně vlnkami mořskými pohrával. Vstoupili jsme na loď a sotva tato od země odrazila, zavzněl na palubě zpěv nastávajících misionářů.

„Maria, hvězdo mořská!“ Tak zaznívalo ze všech hrdel i srdcí mužův i dívek, kteří vše opustili, aby svůj život od této doby Bohu a jeho svaté službě mezi pohany zasvětili. A Maria, hvězda mořská, slyšela náš zpěv a vedla bezpečně a klidně naši lod bouřemi a úskalím. Ovšem nám bylo mnohdy zle, nemoc mořská nás trápila, avšak v utrpení jsme měli mocnou útěchu, mši sv. totiž, která, bylo-li klidné moře, denně v kajutě byla sloužena. Mohli jsme se též osvěžovati a na nové povolání připravovati chlebem andělským. I já jsem nabyla opět zmu-

žilosti; a vše, krása a velkolepost moře, ostrovy, ryby i vlny mořské, povzbuzovalo mne k oslavování Boha. Ano, jemu chtěla jsem náležeti, s jeho milostí pohany a to hodně mnoho pohanův obrátiti a přivésti k Bohu, který mne samu tak podivným způsobem od moderního poharstva nynějšího světa vzdaloval. Přijeli jsme k ostrovům Kanárským. Plavba byla překrásná! U ostrova Madeiry jsme zakotvili a prodléli celý den. Jak rozkošný to ostrov! Jak milé vzpmínky probudil v mé duši. Terst a Rjeka tanuly před duševním zrakem mým, jak jsem je kdysi jako dítě viděla. Jak jsem se tehdy těšila z pohledu na velkou vodu a velké koráby v přístavu zakotvené! Nyní jsem ovšem necestovala pro zábavu. Přece však neméně než tehdy kochala jsem se krásou přírody.

Často jsem stála na palubě osamělá a zadumaná a rozhlížela se po ohromném moři. Ryby pohrávaly si ve vodě, občas zakroužila veliká ryba nějaká kolem naší lodi, která se jmenovala „Tartar“ a klidně a velebně jako labuť vlny rozrážela. Také letouni¹⁾ vynořovali se někdy z moře, a mrsknuvše se vzduchem, mizeli opět pod hladinou. Tak bylo ve dne po celé týdny. Po parných dusných dnech nastávaly krásné večery. Hvězdy vystoupivší na blankyt zrcadlily se divukrásně v hladině mořské. Zdálo se, že plujeme mezi dvojími nebesy. Jindy opět jiný zjev úpoutal náš zrak. Hladina mořská

¹⁾ Ryby, jichž ploutve se podobají křídům a které se mohou nad vodu povznést a kousek letěti.

zazářila leskem ohně a hlubiny zdály se býti plny jisker, které rozrážely ryby jako ohnivé šípy. Také dráha, která zůstávala za lodí, poobala se ohnivé cestě. Bylo to tak zvané světélko vání mořské. Byla to věru překrásná podívaná; proti níž jest vše nicotným, čím se člověk na zemi baví a těší.

Uložili jsme se k odpočinku. Mnozí spali již dávno, někteří byli churaví, já však stále úplně zdravou. Vyšplhala jsem se do nejhořejšího lože v kajutě a pokoušela se usnouti. Nešlo však tak snadno. Moře zpívalo ukolébavku, avšak kolébalo při tom poněkud silněji. Bylo třeba na pohyby ty zvyknouti. Tak míjely dny a noci, pohled na moře a celý život stával se zvykem jednotvárným. V noci se nám již počínalo zdáti, že spíme doma ve svém loži, když jsme však procitnuli, připomenulo nám kolébání lodi jednotvárnou skutečnost.

Konečně jsme uzřeli mys Dobré Naděje — pobřeží černé Afriky. Bylo to 13. prosince 1886. Daleko, velmi daleko ležela země před námi. Viděli jsme jen úzký proužek tmavý na konci obzoru. Země! Země! Opět tedy vidíme pevninu a dovedeme teprve nyní pochopiti, jak velikou musila býti radost odvážného plavce Kolumba,¹⁾ když po daleké cestě, na níž byl dokonce smrti blízek, spatřil před sebou pevninu. Když mi nula první radost, zazpívali jsme plni vděčnosti „Te Deum“. Když pak nastalo krásné jitro — bylo to o 4. hod. ráno — spatřili jsme krásné, zelené

¹⁾ Objevitel Ameriky.

pobřeží s horizontálním pozadím. Veliký zástup lidu rozmanitých národů nás očekával na břehu. Byli tu Kafti, Indové, Mulati,¹⁾ běloši, Španělé, Italové, Angličané a jiní. Všechny kroje a barvy pleti byly zastoupeny. Na nábřeží ležel obrovský žralok a několik černochů řezalo jeho mrtvolu. Bylo třeba také na naší lodi něco opraviti. Proto přišel potápěc v podivném svém oděvu a sestupoval před našimi zraky do hlubiny. V Kapském Městě jsme směli zatím vystoupiti a bratr missionář nás vodil městem. Rádi jsme se však vraceli opět ku přístavu, toužíce již býti co nejdříve u cíle dalekého putování.

Z Kapského Města měli jsme pobřežní parník, na němž nám nastaly horší časy. Jeli jsme toliko čtyři dny, avšak měli jsme plavbu nepříznivou. Lod' se potácela a tancovala velmi, že bylo třeba stále něčeho se přidržovati a že nebylo takměř lze na loži se udržeti. Přirozeno, že jsme onemocněli všichni, tentokrát i já, mořskou nemocí. Bylo to velmi nepříjemné a všichni jsme toužili po osvobození. Konečně jsme byli v přístavě v Durbanu. Tam by se bylo málem stalo neštěstí. Cestující byli totiž spouštěni ve velikém koši z paluby do kocábky, která nás měla dopraviti na břeh. Při tom se jednomu strhal provaz.

Konečně jsme tedy byli v zemi, po níž jsme tak dlouho toužili, avšak dosud ne ve vlastním působišti. Byli jsme dojati. Měli jsme pomáhati ku pokřestění a vzdělání Kafrů, kteří tu kolem

¹⁾ Mísenci.

nás stáli, a velkýma, lesklýma očima si nás zvědavě prohlíželi. Měli jsme přispívat k tomu, by tito otroci hříchu a dábla byli sproštěni svých okovů. Velmi krásně díl Dionysius Areopagita a s ním jiní, kteří o pokřestení Afriky velikých zásluh si získali a za heslo si zvolili: „Z božských děl dílem nejvíce božským jest spolupůsobití na spásę duší“.

Též nás opanovala nyní tato myšlenka a více než jindy zdálo se nám jediným pravým štěstím, sloužiti Bohu v misii.

S radostí dali jsme se na další méně obtížnou cestu k novému misijnímu klášteru s P. Františkem v čele. Někteří vlakem, někteří povozy, taženými volským spřežením, až konečně líbezný hlas zvonů nám oznámil, že jsme blízko nového domova a zátiší klášterního. Bylo lze očekávati, že naše uvítání bude slavné. Vždyť se vracel z daleké cesty Evropou nejdůstojnější opat a přiváděl s sebou celý zástup nováčků, které získal pro svoje bílé i černé chráněnce.

A bylo věru při shledání plno jásotu. Hned z nádraží odváděl opata veliký zástup černých dítek, vedených Trappisty i řeholními sestrami. Též my byli jsme ve slavném průvodu vedeni. Školních dítek bylo již tehdy velmi mnoho. Všechny byly jednoduše a čistě oděny a činily dojem mnohem příjemnější než ony, které jsme dříve byly spatřily. Jak upřímně se radovali Trappisté i sestry, jak srdečně přijali nové bratry a sestry, kteří přišli, by jim pomáhali námahu a práci s nimi sdíleli!

V jednoduchém stanu byla sloužena slavná mše sv. a líbezný zpěv zazníval při ní z úst černých, nově na víru obrácených křesťanů. Věru, nikdy jsem s takovou zbožností nebyla přítomna mší sv., jako v den příchodu svého do misie. Nenalézala jsem slov, jimiž bych poděkovala Bohu za milost, že mne ze zmatků tohoto světa vytrhl a za dělnici na své vinici vypolil. Tušila jsem však zároveň, jak mnoho bojů, utrpení a pokusení mne očekává a prosila o milost, bych je dovedla přemoci. Hned po mši sv. zůstali mužští čekatelé při Trappistech, my však jsme odešli s dětmi a sestrami řeholními do jejich kláštera. Tu jsme užely svůj prostý, nepatrný domov, stavěný do čtverce, však dosud nedokončený, ne tak krásný a úplný jako dnes jest; vše bylo ještě chudé, avšak čisté a úpravné.

Bylo tu dosud 22 sester. Sestra Filipína, zkoušená učitelka, veselá Bavorka, řídila dívčí školu v nejkrásnějším pořádku. Byla zároveň naší představenou. Uvedla nás do jídelny, která byla zároveň pracovnou i kaplí, ježto bylo dosud velmi málo místností zřízeno. Jednoduché sněhobílé záclony zastíraly okna, stůl stkvěl se čistotou, dlaždice byly červeně natřeny, krátce, vše bylo tak upraveno, že tu člověk nezatoužil po skvostném nábytku, ani po rozmanitých ozdobách. Ba ani skříně tu nebylo. Ta by byla tehdy ještě bývala zbytečným pře pychem. Sotva jsme požily prvního hojněho obědu, přichvátil důstojný otec, aby nás, nové dítky, provedl. Tehdy jsem užela i prohlédla vše, o čem „Pomněnky“ ce-

lému světu vypravují. Tak míjely dnové, po nichž jsme spávali na tvrdém slamníku tak skvostně, jako v prachových peřinách. Ostatně otužili jsme se již na lodních ložích dostatečně. Blížily se vánoce, které jsme měly tráviti po prvé pod horkým africkým nebem, vánoce bez sněhu za pohody jarní.

O 12. hodině v noci putovaly jsme, jedna za druhou, v řadě, zachovávajíce hluboké mlčení, ku klášteru Trappistů, bychom v chudíčkém kostelíčku a jednoduchém stanu pozdravili božské Děťátko. Vypadalo to tam asi právě tak chudě, jako v betlemské chatřci, nicméně jsme dosud nepoznali tak radostných vánočních dnů.

Pro mne byla tato noc zároveň výročním dnem úmrtí milé matky, která právě o Štědrém dni minulého roku zemřela. Co si as myslila dobrá moje matička, když mne viděla nyní v docela jiném dílu světa a k tomu ještě v klášteře, o čemž jistě její srdce nikdy za života nesnilo. Žalostné a spolu i radostné city plnily moji hrud, když jsem si vzpomněla, že srdce matčino jest jistě klidno a spokojeno, nalézajíc mne v zátiší klášterním.

Na počátku nového roku jsme zaměnili šat světský za řeholní. Kroj sester sestával tehdy z červené sukně, černého kabátu a krátkého černého límce. Na hlavě nosily sestry bílý čeppek bez čelní pásky a na krku křížek. Byl to oděv, který se vlastně dosud mnoho řeholnímu šatu nepodobal, který však nám přece byl velmi milým.

Sám opat poučoval nás o klášterním životě,

při čemž mu pomáhal ještě druhý kněz, P. Josef. Prvnější zasvěcoval nás ve své dalekosáhlé plány. Hodlal totiž stále dál a dále do vnitrozemí vnikati, aby byli pohané nejen v Mariannhillu, nýbrž i v jiných končinách ku křesťanství obráceni. Znenáhla zakládal pak nové stanice a která ze sester směla na nově zízené místo se odebrati, radovala se z toho velmi i považovala to za vyznamenání.

Cesta do Mariánského Údelí.

Tak uplynulo klidně od našeho příjezdu 18 měsíců. Ovšem bylo nám také zakoušeti mnohdy útrap, starostí, mnohdy se ozývala v srdci touha po domově. Vždyť, které srdce by nevpomínalo na ono milé, drahé místo, kde jsme se zrodili a jemuž jsme navždy dali s Bohem, na drahé osoby, s nimiž jsme se rozloučili. Není štěstí bez hořkosti. A přece tu bylo hezky a zvláště proto hezčejí než nyní, že jsme na počátku mnohem více obtíží musili překonávati, než nyní jest třeba. Než jednoho krásného dne v měsíci září 1887 nastala změna v dosavadním životě mém; změna, které jsem nepředvídal, ač důstojný otec často vypravoval, že hodlá nové pobočky zřídit a již mnohé potřeby pro ně opatřil.

Sestra vrátná zavolala mne do hovorný u vrátnice pravíc, že důstojný opat si přeje tam se mnou promluvit. První co jsem učinila bylo, že jsem zpytovala svědomí, zda jsem se něčím neprovinila. Co to asi bude? Odvázała

jsem zástěru a předstoupila před svého představeného, bych žádala o jeho přání a rozkazy. Brzy jsem se vše dověděla. P. František byl zvyklý jednat krátce a rozhodně. „Jste sice ještě velmi mladá,“ pravil, „avšak to nevadí. Jen máte-li kuráž.“ — „Ó zajisté, důstojný otče, nebojím se.“ — „Dobrá! Pak pojedete za několik dní ještě s dvěma jinými sestrami do nové stanice, kterou jsem založil; nové dítko již máme, jména jsem mu dosud nedal. Též se mu nějakého dostane. Jenom, jestli se nebojíte . . .“ Tak a podobně mluvil ctih. otec. Bylo ujednáno, že odjedu s dvěma rozumnými staršími sestrami na nové působiště, bychom se tam daly do práce. Velmi otcovský i mateřský staral se i opat i nová sestra představená, by se vše připravilo, čeho nám k dílu důležitému bylo třeba. Naložilo se vše na vozy a připravily potraviny. Též dvě jiné sestry, ubírající se do jiného místa než my, měly s námi část cesty společně konati. Bylo nás tedy dohromady pět. Nadešel den odjezdu. Ctih. otec pomohl nám do vozu a stál s ostatními u fortney tak dloúho, až jsme odjely.

Tak jsem byla opět na cestě, na takové, jaké jsem nikdy v životě dosud nekonala. „Archa Noemova“ — tak nazvaly jsme svůj vůz — byla ohromná obluda s pevnou střechou, pokrytou silným plátnem. Devět páru volů ji táhlo — „letem volím“. V zadu na voze jsme si vezly slamníky; vnitřek jsme si zařídily tak pohodlně, jak to jenom šlo. Dva zkušení bratří řídili povoz. Před voly kráčel černý jinoch, veda spřežení

špatnou, místy nebezpečnou cestou. Všichni tři se mohli ukřičeti, aby zdlouhavé voly v neustálém pohybu udrželi. Poznaly jsme tu celý slovník jmen volských. Mnohdy nám bylo až úzko, když jsme viděly, jak obtížnou úlohu oni tři mají. Počasí bylo velmi krásné. Plachta vozová chránila nás před úpalem slunečním. Byly jsme v dobré náladě a zvědavy, co zažijeme a uvidíme. Nastalo první poledne, žaludek se počal ozývat. Chtěly jsme pokud možno zachovávat s bratry cestou mlčení a proto jsme jich neobtěžovaly otázkami, nýbrž prohledávaly jsme nitro archy, pátrajíce, kde bychom nalezli něco pečeného nebo vařeného.

Nic jsme však hotového nenalezli, kromě chleba. Za to však hojnost brambor, hrachu a čočky. Nezbylo tudíž než vařiti, neboť jsme neměli pohotově nějakého „Stolečku prostří se!“

Vystoupily jsme tedy z vozu a snažily se o překot jedna druhé pomáhati. Pod vozem visela třínožka, na ni postaven kotlík, vedle vozu jsme rozdělaly oheň — a již se vařilo. Věru, obraz kočovného života! K svému zahanbení se musím přiznat, že jsem věděla rady a pomocí nejméně ze všech. Za to ostatní sestry byly tím zručnější. Avšak, kde vzít dřevo? To bylo též třeba shledávati. V této příčině však si věděli bratří lépe rady než my. Nahrabali suché trávy, smíšili s uschlým hnojem kravským, jehož bylo lze nalézti a bylo palivo připraveno. Po chvíli byla též hostina hotova! Brambory, chléb a pramenitá voda. Oběd, kořeněný hladem a veselou

myslí, chutnal znamenitě. Po obědě byli voli znova zapřaženi, nádobí umyto, ve voze uloženo a již jsme putovali opět dále s veselou myslí pustou, holou krajinou. Po delším sedění ve voze jsme rády chvílemi šly pěšky.

Vždyť bylo věru snadno v arše dostati mořskou nemoc. Avšak naše cesta neměla být bez nemilé příhody. Byli jsme právě u poslední řeky před Maria Einsiedeln, když si pojednou naši volci umínili, že dále nepůjdou. Byli jsme již tak blízko stanice, že už bratří nechtěli k odpočinku vypřáhnouti.

Páni voli si však umínili v širokém rozumu svém, že se dále nehnou. Nepomohlo pohánění slovem ani rány. Konečně trhli prudce a dali se do tak divokého běhu, že se naše archy velmi povážlivě kolísaly a my se ovšem polekaly. Díky Bohu nestalo se nic více. Šfastně jsme se dostali přes řeku Illovu, zdánlivě nepatrnu, avšak někdy zrádnou a již jsme viděli první cíl svého dnešního putování.

Maria Einsiedeln byla kdysi fařmou bílého osadníka.

Milý byl na ni pohled již z dálky. Bílé stavení bylo obklopeno hojnými růžemi, jejichž vůni až k nám vánec přinášel. Napadla mi mimořek pověst o „Růžence“, která uprostřed růží líbezně dřímalala. Však hle! Již vycházely milé poustevnice nám vstříc a radostně nás vítajíce, uváděly do vonného příbytku. Jenom půl dne a noc bylo nám volno ztráviti v jejich milé sp

lečnosti. Pak bylo nutno po prvním kuropení a po mši sv. znova vstoupiti do archy a na další cestu se vypraviti.

Z počátku jsme viděli četné kraaly — chyže domorodců — avšak čím déle jsme cestovali, tím do větší pustině jsme vnikali. Tak tomu bylo po několik dnů. Noci jsme trávily ve voze, který jsme kolkolem pečlivě ověšely, bojice se v pustině. Bratří se uložili pod vůz a spali jenom málo, ježto musili dávat pozor na potahy. Přiznávám se, že to byl podivný pocit, když jsme si vzpomněly, že jsme v noci pod širým nebem, a co by asi řekli naši drazí ve vlasti, kdyby nás viděli spát i putovati v afrických pustinách, daleko od lidských příbytků.

Bůh nás chránil po celou cestu, která skoro 6 dní a tolikéž nocí trvala. Nestala se nám žádná větší nehoda. Bůh neopouští svých milých.

Jak často byla by mnohá z nás, chystajíc si odpočinouti, na hada si sedla, jemu se přiblížila, nebo naň šlápla. Nestalo se však nikdy víc, než že s úzkostlivým křikem uskočila. Tím jsme se stávaly zmužilejšími a statečnějšími a odevzdávaly jsme se čím dále s větší důvěrou v ochranu Boží a anděla strážného. Krajina byla čím dále nehostinnější, po lidech ani památky. Cesta nebyla skoro ani znatelnou.

Nebylo tam tehdy ještě takových cest jako nyní. Uboží bratří měli hroznou práci. V potu tváří bylo se jim namáhati, bychom se hnuli z místa. Jejich bič bylo stále slyšeti. Ohromné balvany ležely v cestě, brzy se kupily vzhůru,

jinde tvořily prudký sráz. Přece však jsme dosud ne překročili nejnebezpečnějšího místa. Veliká prudká řeka Umkomazi, v divoké krajině s mnohými roklemi vedle cesty, nás teprve očekávala. Nebylo přes ni tehdy ještě žádného mostu. V ní leželo množství balvanů a byla též dosti široká. Již z daleka dorážel k nám její hukot. Při pohledu na rozčeřenou její hladinu bylo nám úzko. Těžká to byla práce dostati voly do řeky. Konečně tam vstoupili. Pak nastalo otřásání a drnčení vozu, přehlušované hukotem vody. Voli byli ve vodě po břicho a z vozu bylo viděti jen malou část kol a vrchní část. Chvějice se bázní sedly jsme uvnitř a držely růženec v rukou. V tom náraz a vůz se naklonil na jednu stranu. Na štěstí se však opřel na straně nakloněné o veliké kameny a neprekotil se. Mnoho práce stálo naše povozníky, než se vůz narovnal. Konečně zručný pohyb působením malého bratra Engelberta a vůz se dostal z nebezpečného místa a též šťastně na druhý břeh, kde jsme se utábořili, připravili večeři a odebrali se k odpočinku, děkujíce Bohu za šťastné vedení.

Nelze vypsat, jaký dojem učiní na člověka, jenž do jižních krajin poprvé přichází, tamější květena. Málo tu bylo sice rostlin, avšak z kamenné půdy vyrůstaly tu ojedinělé kakty velikosti muže a jiné křoviny rozmanitých druhů. Z daleka, zvláště za soumraku se zdálo, že jsou to postavy černochů, kteří jednak stojíce, jednak sedíce, našeho příchodu očekávají. Ještě něco zajímavého, avšak též příšerného jsme pozorovali

v této krajině. Jednotliví domorodci ozbrojeni kopími a assagaji vynořovali se plaše mezi křovinami. Někteří z nich zůstávali státi a pohlíželi na nás urputně. Misie Trappistů byla totiž v krajinách od Mariannhillu vzdálenějších málo známa a zvláště v těchto končinách byli jsme považováni za „lidožrouty“, kteří přišli, by dítky černochů zabíjeli.

Každý den rostla v nás touha, bychom konečně z klátící se archy mohli vylézt a sestoubiti někde mezi lidmi!

Jak jsme se zaradovali, když jsme daleko, daleko před sebou uželi nepatrný domček, jenž nám kynul přívětivě s návrší. Byl to náš cíl. Čím více jsme se mu blížili, tím více přibývalo kolem nás života. Viděli jsme kraaly, keří vystupující z chatrčí a slyšeli štěkot psů. Konečně jsme byli doma — v domově, který jsme si měli napřed připravit. Ještě několikrát putovala archa nahoru a dolů, po vrších a rovinách a konečně zastavila před chatrčí, sbitou z prken, která se velikostí podobala poustevně. Z ní vyšel poustevník, starý ctihoný Trappista, jenž tam dosud sám přebýval, aby přicházející sestry ozdravil a uvedl do domu pro sestry připraveného, který byl pevně zděný z tesaných kamenů. Bratry zavedl do své chaloupky, opatřil dobytek a již se vracel nesa mísu s kouřícím se pokrmem a chléb. Teďkrát jsme nemusili vařiti, nýbrž toliko pohodlně k jídlu zasednouti.

Naše stanice neměla dosud stálého jména. Ctih. otec ji nazval zatím „Bleskovým vrchem“,

ježto v celé okolní krajině bývaly časté a osudné bouře. My jsme tady byli prvními obyvateli a zakladateli „Bleskového vrchu“. Těšili jsme se z nového vlastnictví, ač to v něm ještě příliš vábně nevypadalo. Podlaha byla toliko hlíněná, dveře nezavěšeny, nýbrž toliko o zed opřeny a všude zápach jako ve chlévě. Byl náš příbytek dříve stájem pro koně. Jediným nábytkem byl dosud kříž na stěně, stůl, lavice, kamna, nádobí na vodu a náčiní ku vaření. Vedle světnice byla malá komůrka, pěkně vybílená, s oltářem beze vši ozdoby — naše kaplička. Před domem bylo kolem do kola samé kamení, takže se nyní velmi divíme, kde se tu vzala rozsáhlá nynější zahrada. Příbytek bratří, jak již povídáno, byl ještě chudší. Avšak stařeček, jenž tam přebýval, byl tu úplně spokojen a těsil se — jak říkával — ze svého Betléma.

Druhého dne bylo velmi krásné jitro. Nebylo tu dosud kněze a proto jsme nemohli být přítomni mši sv. Vykonali jsme tudíž jenom společnou modlitbu a posnídavše jali jsme se rozhlížet po svém okolí a uvažovati, které práce bychom se měli chopiti nejdříve. Snadno lze uhodnouti, co jsme dělaly. Neboť kam se dostanou dcery Eviny, tam obyčejně se chopí nejdříve koštěte a hadru a nedají pokoj, dokud není každý kout promcten a vyčištěn.

Když jsme byly s poklidem u konce a zvláště když kaplička pěkně byla upravena, vypadal domek náš zcela jinak než napřed. Ochotně pomáhal nám při práci bratr hospodář, kde

naše ženské ruce nestačily. Konečně jsme dostaly do pokoje novou dřevěnou podlahu, stůl a dvě nové lavice do jídelny.

Mši sv. jsme měly ovšem nejvýše třikráté týdně, protože náš P. superior (představený) musil obstarávat tři stanice. Celý týden seděl ubožák v sedle a jezdil od stanice k stanici, všude slouží mši sv., zpovídaje a káze. Měl plné ruce práce. Tehdy jsme se naučily vážiti si mše sv. a byly jsme přešťastny, když P. Josef buď z Pololy neb Oetingu opět k nám zavítal. Když však nebylo P. Josefa, byl naším rádcem a takřka novicmistrem bratr Klement, hospodář, který byl dlouhá léta v řeholi a byv již dříve s důstojným opatem v Bosně, měl mnoho zkušeností. Ostatně když jsme potřebovaly rady — a potřebovaly jsme ji dosti, jsouce mladými řeholnicemi — mohly jsme vždy o ni písemně žádati své představené v Mariaanhillu. Nebylo nám tedy třeba se báti a myslí pozbývati.

Velkou práci nám dala zahrada. Bylo sice kolkolem dosti úrodné prsti, avšak také všude plno balvanů, mezi nimiž bujela tráva a kapradiny. Sestra Aloisie, statná to Westfalka, i sestra Zita, počaly hned od samých dveří kameny odstraňovati a neustaly, dokud všech neodvalily. Často se lopotily obě s jedním balvanem celé hodiny. Za to tím větší byla jejich radost, když na místě kamenů se ukázal již — veliký kus obdělané půdy. První květiny, které v nové zahrádce vykvetly, byly nejlepší odměnou za všechn jejich pot a námahu.

Pohližejice na dílo rukou svých, viděly jsme v duchu velikou zahradu kolem se rozprostírat i úrodná pole. Ano, v ráj se měl změnit nás nynější chudý domov. Moje maličkost nebývala ponejvíce doma, obírajíc se šitím a spravováním — neboť k jiným pracím jsem se zatím nehodila. Bratr hospodář se také statečně otáčel, všude sázel a pěstoval. Což divu, že „Bleskový vrch“ počal dostávat jinou, lepší podobu.

Ztím přišla z Mariannhillu nová zásilka a s ní rozmnožení naší řeholní rodiny.

Archa Noemova se přibatolila po druhé a když se zastavila, vystoupilo z jejího nitra pět nových sester.

A nyní bylo hlavní starostí bratra Trappisty zřídití kupecký krám. Kupců by bylo dosti. Krám nás měl seznámiti s pohany, což bylo přece hlavní naší úlohou, pakli jsme měli počít s misijní prací mezi nimi. Mezi přibylými sestrami byla jedna, která se v řeči Kafrů již dobře vyznala. Ta byla prodavačkou. V zástupech přicházeli nyní pokrývkami a kožemi zahalení divoši. Přišli napřed ze zvědavosti a potom aby nakoupili nebo vyměnili. Ježto jsme se k nim laskavě chovali, na jejich maličké se usmívaly, přicházelo jich čím dál více. Náš obchod se vzmáhal. A nemohlo ani být jinak. Vždyť u „Amaroma“ (Trappisté) bylo lze tolík krásných věcí viděti i slyšeti. Starého poustevníka znali již dávno. Vždy se k nim přátelsky choval a kde mohl pomáhal.

Zahrada se ztím stále více vzmáhala. Kolem

zbudoval bratr s několika černými výrostky zed a násázel gumovníků, které ovšem byly dosud jen nepatrné.

Nicméně podobal se „Bleskový vrch“ stále více a více našemu vysněnému ráji; kdo dnes ona místa navštíví, vidí, že z nepatrých stromků tehdejších vzrostly již veliké gumovníky.

Ztím se smiloval Bůh nad naší misií a poslal z Mariannhillu více kněží. Tak se mohl konečně náš P. superior k nám trvale odstěhovati a nám úplně se věnovati. Od té doby jsme měli mší sv. denně. Kapličce přibývalo ozdoby, jako: obrazův a rouch oltářních. Mně bylo uloženo starati se o řádnou úpravu naší svatyňky. Také se u nás hodně zpívalo. Výtečným učitelem zpěvu byl náš P. superior, tenoristou br. hospodář a vydatným basistou br. truhlář, Napoleon. Osm sester doplňovalo pěvecký sbor. Doufám, že by nikdo tomuto liturgickému sboru pěvců chvály neodepřel.

Dosud jsem se nezmínila o kuchyni. Mezi později příšedšími sestrami byla jedna výborná kuchařka. Dříve, nežli tato přišla, bylo by se nám málem již špatně vedlo. Vařiti jsme ovšem uměly též, avšak s pečením chleba to nešlo. Nechť se sestra A. sebe více při tom modlila a sebe více slz prolila, s chlebem to nešlo. Jaká to starost! Bylať naše stanice zástavkou všech do jiných stanic se ubírajících. Všichni, kdož do Oeingu nebo do Rychnova jeli, byli našimi hosty . . . Věru, styděly jsme se před nimi. Vždyť bylo jistě hříchem proti pohostinnosti náš vý-

robek jim předkládati. Nyní bylo však již po úzkostech. Sestra se upřímně zasmála, když jsme jí vylíčily úzkosti s pečením chleba pro žitě. Nový chléb, který z její ruky vyšel, byl šťavnatý, bílý a chutný.

Konečně se dostalo „Bleskovému vrchu“ rádného a stálého jména. Staré jméno se nám nelíbilo a žádali jsme ctih. otce, by naši stanici jinak pojmenoval. Ten nám vyhověl a nazval ji dle velikého poutního místa „Mariánské Údolí“ (Maria Tal). Bylo to jméno krásné, které se nám ovšem líbilo.

Mariánské Údolí bylo třetí pobočkou Marianhillu.

Zbožný pasáček.

Domorodci ve stanici Mariánské Údolí, mém působišti, byli nám hned z počátku nakloněni. Škoda jen, že nebylo možno hned zřídit školu. Přicházeli k nám mužové i ženy a žádali, by se směli podívat na kapličku. Také se tázali, kdy jim budeme vypravovati o uNkulunkulu (Bohu) a vyučovati. Nemocní nás rádi vyhledávali a prosili o Umuti (léky). Též nás žádali, bychom jejich choré v kraalů navštívily a vyléčily. Hlavně však přicházely dítky po 10—20 a já jsem je počala poučovati. Napřed jsme po kafersku zpívali. Sestra Veronika, prodavačka, bývala se mnou. Pak jsem učila malíčké návštěvníky svoje psát jména. Kaménky a tabulky, ba i školní tabuli jsme již měly pro budoucí školu. Ovšem se vypravovalo o Pánu Bohu. Litovala

jsem jen, že umím dosud jen málo kafersky. Nemohla jsem jim pravd náboženských jak náleží vysvětliti. Byl to kříž! Nezapomenuly jsme ani na hry. A když se dítky nějakou hru naučily, odcházely s radostí a těšily se na budoucí školu. Byly stále přitulnějšími.

V neděli chodívaly jsme my sestry někdy do kraalů, zpívaly lidem písni a tak jsme vždy lépe dospělé i dítky poznávaly. Konečně bylo každý den přicházejících žáků a žáček 25. Bratr hospodář měl nelíčenou radost, když naslouchal ve své chatrči jasným hláskům, prozpívajícím: „E Maria, onomusa“ atd. (Vzpomeň, ó Královno.) To bylo první kaferskou písni, kterou jsme dítky naučili. Ta se jim též nejlépe líbila.

Jak rozumně a dychtivě vše poslouchaly, co jsme jim vypravovaly, jak se namáhaly, by nám porozuměly! Jakkoliv krásné byly tyto schůzky, přece časem aspoň částečně ustávaly. Nebylof vyhlídky na brzké zařízení školy pro nedostatek místa a potřeb stavebních. K tomu přibylo opět sester a tím rozmanité práce vzrostly.

Ve stáji jsme měli krásný dobytek, nemohli jsme však nalézti dlouho někoho, kdo by nám pásli. Dospělého dělníka jsme k tomu nechtěli najati a pasáček nebyl k nalezení! Bylo nutno, aby pásla některá ze sester. Bylo by škoda, kdyby nám v domě scházely zručné ruce starších sester. Proto jsem se odhodlala raději hnáti na pastvu já! Sestry toho nechtěly z počátku dovoliti, vědouce, že se volů a dobytka vůbec — bojím, ale vždyť jsem se tomu mohla přiučiti,

S holí v ruce, širokým slaměným kloboukem na hlavě, košíčkem s pletením na loktu, kráčejíc v uctivé vzdálenosti za voly — tak jsem započala nový úřad. Na pastvě jsem si usedla po královsku na kámen z trávy vyčnívající a polhlížela obezřetně na svoje poddané, kteří se uvelbili opodál, jakoby tušili, že bych se v jejich blízkosti bála. Avšak pomalu jsme se blíže seznámili tak, že jsem se osmělila vknročiti v jejich společnost. Když jsem si na pastvě vzpomínala na zábavy vídeňské, neubránila jsem se úsměvu.

Jednou jsem seděla u potůčku, k němuž jsem vodila stádo napájet. Pojednou jsem spatřila nedaleko státi hocha, oděného jenom starým vojenským kabátcem, jenž jiskrnýma, černýma očima upřeně na mne pohlížel. Oslovila jsem jej a vybídla, aby přistoupil blíže. Bez bázni přistoupil a posadil se vedle mne. „Jak se jmenuješ a proč na mne tak udiveně patříš?“ tázala jsem se. „Protože tu paseš. Ještě jsem tě tu nikdy neviděl. Kdo tě naučil pásti, sestro?“ Neohrozená řeč hochova, jemuž bylo asi 13 let, se mi líbila. I otázala jsem se ho, zda by nechtěl pásti místo mne. „Nechci pracovati, avšak s tebou chci pásti, protože —“ nedopovíděl a zarazil se. „Mluv,“ povzbuzovala jsem jej: „Proč nechceš nám pracovati, nýbrž toliko mně pomáhati? Rekni jen!“ „Protože bych rád slyšel to krásné vypravování o milém, velkém Bohu, jemuž ty a všichni Amaroma (Trappisté) se klaníte a o němž jsi dětem z našich kraalů v krámě tolík vyprávěla.“ Mluvil se zápalém. Zvonilo Anděl

Pán. Poklekl jsem a modlila jsem se. Hoch se naklonil ke mně a otázal se: „Co mám říkati?“ Načež poklekl vedle mne a pohyboval rty, jakoby se modlil.

Co as mluvil? Nevěděl jistě sám. Podivné to dítě. Jaká touha vyznívala z jeho slov. Dovalila jsem mu, by tu zůstal, a mluvila s ním dle přání jeho, jak nejlépe jsem dovedla.

Seděl přede mnou na zemi, maje oči na mne upřeny. Zdálo se mi, že utahuje dech, by mne ani dechem nerušil. Jeho rty byly pootevřeny. Očima i ušima zdál se každé slovo moje zahycovati.

Při odchodu pravil: „Zítra přijdu opět a pak mne naučíš se modlit.“ Ani se neptal, zda smí přijíti. Vracela jsem se domů hluboce pohnuta podivným chováním hochovým. Bratr hospodář mi uložil, abych povzbudila hecha, by se stal naším pasáčkem. Slíbila jsem, že tak učiním.

Slunce vyšlo ve vši kráse. Na pastvě bylo překrásně. Umínila jsem si, že budu hledět krásy té co nejvíce užívat. Vždyť to byl snad můj poslední den na pastvě. Očekávala jsem, že hoch opět přijde a ochotně mé pozvání, by se stal naším pasáčkem, přijme. A hle! Sotva jsem usedla na obvyklé místo, již tu byl. Byl patrně v rozpacích, jak má pozdraviti. Byl již snad poučen od ostatních dítěk o křesťanském pozdravu „Madunyiswe u Jesu Kristo“ (Pochválen bud Ježíš Kristus), avšak zapomněl, jak to má říci. Ukázal prstem k nebi a řekl: „Nkosikazi“ (Paní) a uklonil se. Chvíli stál mlčky. I já jsem schválně

mlčela, jsouc zvědava, co bude říkati neb žádati. „Nkosazana (sestro), uč mne modliti se!“ pravil konečně hlasem tak prosebným, že bylo poznat, jak velikou touhou jest jeho nitro proniknuto. Při tom mi hleděl důvěrně do očí a pozvednal sepnuté ruce. „Ano, milý hochu, ráda tě naučím, avšak řekni mi napřed, jak to přijde, že tolik toužíš po Pánu, kterého jsi včera nazval Bohem bělochů?“ „Vše ti řeknu,“ odpověděl živě a položiv se přede mne do trávy a opřev se lokty o zemi, pokračoval: „Měl jsem dobrou matku, která již zemřela. Od její smrti jsme již tříkrát orali a tříkráte žali. Tak dlouho již jest, co zmřela a co jsem sirotkem. Otec mne neměl rád a byl zřídka doma. Pracoval ve zlatých dolech. Když přicházíval domů, nenosil s sebou nicého. K matce byl krutým, protože neměla dítka kromě mne. Bil ji bičíkem. Ona plakala a křičela. Proto jsem miloval jenom matku. Měla samé starosti, byla chudá a neměla přátele. Vždycky říkávala, že ji trestá Bůh bělochů za to, že opustila jeho cesty. Též mi říkala, bych šel až vyrrostu k bělochům a klaněl se jejich Bohu, chci-li býti šfastným.“

„Byla snad tvoje matka věřící neb chodila někam do školy?“ přerušila jsem vypravujícího. „Ano,“ řekl, „když byla dítětem, chodila kdesi daleko odtud do školy a uměla čísti. Avšak když poznala otce, odešla s ním. Napřed také nosila pěkné šaty. Avšak otec jí žádných již nekoupila a chtěl, by takové nosila. Odívala se opět jen kožemi a říkávala v bázni, že ji Bůh za to potrestá.“

„Byla tvoje matka křesťankou?“ „Toho nevím. Avšak když umírala, plakala velmi a držíc mne za ruce prosila, bych odešel z domu k babičce, a jsou-li tam bílí mužové, kteří vypravují o Bohu, abych šel k nim a jejich Bohu se klaněl. Slíbil jsem to a nyní jsem tu a ty mne máš učit znáti Boha. Nejsem již dítětem,“ pravil (a při tom vypadal věru vážně), „a když jsem přišel do kraalu babičky — dlouho a dlouho jsem běžel — nevěděl jsem ještě, že tu jsou tací běloši, kteří se modlí a pracují, zpívají a domy stavějí. Myslil jsem si, že mne sem přivedl duch matky. Chci se tedy učiti a věřiti.“

„Je tedy dobré. Půjdeš se mnou. Protože však dosud nemáme žádné školy pro hochy a dívky, které se u nás budou učiti, budeš zatím u nás pracovati a pásti místo mne. Dostaneš ode mne oděv a budeš se dobře míti. Spávatí budeš u bratří, kteří tě nebudou bítí, budeš-li pilným a poslušným.“ Poslouchal pozorně a chvíli úvažoval. Pak pohodil vzdorně hlavou, přejel rukou čelo a řekl: „Nechci pracovati — chci se jen učiti a modliti“. „Aj, milé dítě, to nejde. Chceš-li ctiti Boha, musíš pracovati. Bůh pracovati poroučí. Kdo nechce pracovati, nemůže býtí dítkem Jeho.“ Mlčky pohlížel chvíli k zemi. Pak pravil odhodlaně: „Chceš-li tomu Bůh, budu pracovati. Avšak později bych chtěl s induna (hospodář) stavěti, kovati a stoly robiti. Pásti — jest ošklivá práce a již dávno jsem toho nedělal. Nechtěl bych pásti.“

„Hleď, já také pasu. Je to pěkné. I jeden

král, který jest nyní v nebi, též pásával.“ — „Král?“ otázel se, „ubani igama lake (a jak se jmenoval)?“ „David. I ty se budeš tak jmenovati, budeš-li tak hodným a zbožným jako on.“

„Ano,“ pravil povolně, „půjdu tedy s tebou a budu pásti. Avšak kdy se budu učit modlit?“ „Večer, až přízeň z pastvy, smíš přijít ke kapličce, počkáš venku a bud já nebo některá sestra přijde za tebou a bude tě učiti.“ „Kulungile (dobrě),“ odpověděl, „avšak, prosím tě, řekni mi hned, jak to mám říkat. Opakoval jsem si to celou cestou, když jsem šel domů. Baba wetu (Otče náš), dál to neumím.“ „Zatím to stačí, milé dítě, později se naučíš krásně se modlit.“

Slunce zářilo kolmo nad našimi hlavami; čelo hochovo se zrosilo potem. Neustal však, dokud jsem mu celého Otčenáše nepověděla a dokud ho aspoň částečně z paměti neuměl. — Odcházela jsem domů, nechávajíc svého zástupce na pastvě. Večer měl dostati řádný oděv a představit se br. hospodáři. Pln radosti se loučil se mnou. Pak jsem slyšela ještě, kterak si polohlasem opakuje naučená slova modlitby. Ten bude as hodným žákem jednou — myslela jsem u sebe a umínula si, že jeho chování budu bedlivě pozorovati. Malý pastýř zastával od té doby pilně svůj úřad a stal se záhy miláčkem br. hospodáře. Nalezl-li na pastvě pěknou květinu, přinášíval mně ji a radoval se velmi, přišel-li jeho dárek na oltář. V prázdné chvíli sedával na prahu kapličky, přemýšleje o Pánu, k němuž se tak rád modlival. Když pak vypravujíc jej na pastvu

nazvala jsem jej Dávidem, usmíval se vždy na mne spokojeně. A snažil se též, by se tomuto jmenovci svému stal podobným. Věrně pásal a zpíval pod širým nebem Bohu chvály písňemi, kterým se od nás naučil. Často se ptával, kdy začne škola, neboť toužil jen, aby se mohl již učiti. K vloham, kterými jej Bůh obdařil, přistoupil dobrý příklad pilných Trappistů, který naň velmi blahodárně působil. Prvň byl ráno na nohách, oděl se a již spěchal ke kapli na kopce.

Když jsem se pak později z jiné stanice, kde mi bylo působiti, po hochu tázala, dověděla jsem se, že odešel do Mariannhillu, tam že chodil do školy a jest z něho statečný jinoch a hodný křesťan.

* * *

Touto statí nekončí sice ještě zápisky sestry — které jsem ostatně někde zkrátil. Mám však za to, že nám tato jejich část dostatečně vylíčila působení sester v misiích, které i v dalších článcích ještě uzříme.

4. Náboženství Kafrů.

Náboženství kaferské jest pohanské, bez obřadů, slavností, svátků i bez zvláštního kněžstva. Nejvyšší bytost, kterou ctí, jest Unkulu-lunkulu, t. j. Nejvyšší, Nejmocnější. Avšak ne všichni kaferští kmenové dávají nejvyššímu duchu svému toto jméno.

O mnohých pověrách, v jaké tito pohané věří, uslyšíme příkladů více. Veliký strach mají před duchy zemřelých, o nichž věří, že mohou živým prospívat nebo škodit. Proto pochovávají mrtvé velmi pečlivě. Zemřelý se posadí do hrobu, zasype hlinou a na hrob se přivalí veliký kámen. Truchlící plačí a naříkají o zvěčnělého. Šatstvo a náradí, jehož užíval, se spálí. Ukáže-li se blíže domu nebožtíkova brzo potom had nebo nějaké divoké zvíře, je to od zemřelého znamení, že nastane sucho, pád dobytka nebo válka s nepřátelským kmenem.

Proto se přinášejí ihned duchům zemřelých jakési oběti a zabíjejí se voli, by se duchové usmířili.

Zvláštní pověru mají Kafrové o blesku. Domnívají se, že blesk bývá posílan od ducha některého zemřelého náčelníka (chief) kaferského. Proto netruchlí nad tím, kdo bleskem byl zabit. Nárek by byl znamením nedostatku úcty k inkovi, t. j. k onomu pánovi, jenž blesk poslal na dřívějšího svého poddaného, a tak jej k sobě povolal, by mu na onom světě sloužil.

Usmrtíl-li blesk člověka nebo zvíře, povolá se domorodý lékař, jenž rozumí dle víry Kafrů kouzlům a zastává tudíž též místo jakéhosi kněze. Kouzelník zavěší všem příslušníkům kraalu, jehož člen byl zabit, na krk ochranné kouzelné prostředky. Potom se pohřbí mrtvola usmrceného člověka nebo zvířete. Masa bleskem zabitého zvířete se nepožívá. Po pohřbu se usmrtí obětní zvíře, rozdělá oheň, v němž se spálí kouzelné

dřevo a kořínky; zbylé uhlí se rozetře na prášek, který vkládá lékař do ran, jež byl na těle pozůstalých nožem učinil. Zbytek uhelného prášku se vsype do kyselého mléka a vypije. Konečně ostříhá kouzelník všem hlavu.

Uhodí-li do příbytku, musejí se všichni i s domácím nářadím z domu vystěhovati. Mezitím, co se tito stěhují, nesmí obyvatelé jiných domů před kraal vyjít. Teprve když kouzelník jest hotov se zaklínáním a prohlásí obyvatele bleskem postiženého domu za čisté, smějí se ostatní s nimi stýkat.

Onemocněli někdo nebo přihodí-li se jiné něštěstí, prohlásí lékař, že jest původcem toho i mischologu, t. j. duch některého ze zemřelých předků, jehož nevděčný potomek zanedbával aneb urazil.

Jest opět třeba oběti, kterou by rozhněvaný duch byl usmířen. Usmrcenému obětnému zvířeti se vyřízne celá páteř od hlavy až po ocas a opatrně uschová. Krev se zachytí do nádoby a donese se s tukem do domu nemocného, kde se nechá státi 2—3 dny, by se rozhněvaný duch nasytí. Potom se spálí tuk, kosti a páteř a krev se zakope v dobytčím kraalu.

Nepomohlo-li toto léčení, sáhne se k prostředku poslednímu, který se nazývá „vyčichání“. Tohoto však lze užít jen s výslovným dovolením náčelníka. Obyvatelé kraalu, v němž nemocný bydlí, se shromáždí u kouzelníkova kraalu a posadí se s obyvateli tohoto do kruhu. Pak počne tanec, provázený bubnováním,

bručením tancujících a tleskáním žen. Po chvíli vyřítí se kouzelník z chatrče a pobíhá zběsile v kruhu tancujících. Pak se postaví k příslušníkům svého kraalu a ohláší hlasitě jména osob, které nemocnému učarovaly. Při tom vyskočí všichni, kromě jmenovaných a ustoupí stranou od nich.

Pak vylíčí kouzelník způsob, jakým prý viníci svůj zločin vykonali, načež se všichni na ubohé vrhnou, trhají s nich šat a ozdůbky a trávenci je žhavým železem anebo červenými mrazení nutí je, by vyznali, jakých prostředků užili, by nemoc přivedli. Přiznají-li se — ovšem jen z bolesti — bývají propuštěni, ale též často odpraveni a jejich veškeren majetek připadne náčelníkovi. Tento jak ukrutný, tak nejvýš pošetilý způsob léčení zakazuje sice natalská vláda, ale přece se ho až podnes ještě dosti často užívá.

Jinou pověrou jest t. zv. užívání a muletů, zvláště v čas války. Vypukne-li mezi kmeny válka nebo větší neshoda, z níž mohou povstati krvavé srážky, hledí si opatřiti každý černoch „Pingu za ukonda“, válečný amulet. Takové amulety bývají naplněny rozmanitými věcmi, nejčastěji popelem, který za starých dob býval hotoven z kostí padlých nepřátel. Také popel z kostí lvích anebo z jejich vnitřností jest ve veliké vážnosti, neboť propůjčuje lví odvahu a sílu a chrání zároveň šfastného majitele před každým nebezpečenstvím. Dobře jest s takovými prostředky bojovati za mohutnými násypy, zdmi a ploty; boj v širém poli jest méně bezpečný, a proto se mu černoši co nejvíce vyhýbají.

Velmi vtipně posuzuje chudé náboženství pohanských Kafrů misionář, který praví, že katechismus jejich obsahuje v I. částce o víře — samé pověry, v II. o naději — oprázný list, ježto Kafr nezná ničeho, v co by doufal, v III. o lásce — lásku tolíko k ženám a volům, a o přikázáních nikoliv Božích, nýbrž náčelníkových, ve IV. místě o prostředcích milosti (svátostech) o prostředcích kouzelných, v V. částce — o jediné poslední věci, o smrti.

Ku konci uvádí několik slov z kaferštiny, aby laskavý čtenář poznal, jak podivné řeči se musejí misionáři učit, aby mohli nevzdělaný lid vésti ke Kristu a osvětě. Ovce na př. se jmenuje immou, více ovci izimou, rok unyaka, léta iminyaka, slovo izv, slova amazvi, žena umfazi, ženy abafazi, kráva inkomo, kráva s černými skvrnami ilungakazi, kráva bez rohů insizwakazi, viděti bona, držeti bamba, jítí hamba, býti ba, jistí dlha, umříti fa, padnouti wa. — Uspávaje dítko, zpívá Kafer:

Tula intwana

Unyoko kalimanga

Walibala inuquoba

Inuquoba is' ematsheni.

T. j.

Děťátko, neplač,
matka tu zůstane,
donesla včera koření,
dnes je bude připravovati.

Jakožto jiný příklad kaferštiny uvádí novovo-

roční přání černého dítěte z misií evropským dobrodincům:

Zihlobo zetu ezitandekayo!

Vumani ukuba sipakamise izandhla zetu; ugo ba sing'abantu abampofu abadingayo. Sizwile imisebenzi eminingi aniyenz'e la abampofu. Siyabonga kakulu ugo lo ko enikwenzayo kitina. Siynifisela kouka okuhle ukuba inkosi ibenani kuleli nakwelizayo.

Yimiva

T. j.:

Naši milovaní přátelé!

Vztahujeme k Vám ruce, neboť jsme ubozí, pomoci potřební lidé. Stále se dovídáme, že pro nás chudé mnoho dobrého činíte. Přejeme Vám mnoho štěstí a požehnání v tomto životě, v budoucím pak žití věčnou blaženosť!

Já jsem to

Mlambo.

Mlambo.

Také znají Kafrové krásná a vpravdě duchalná přísloví. Na př.: Nevěrnost tepe vlastního pána. Smrt nezná žádného pána. Vlastní chyby vidíme vždy naposledy.

5. Ze zkušenosti misionářů.

Na misijních cestách.

P. Josef Biegner¹⁾, člen misijního řádu mariann-hillského, působící v Emausích v Natalu, píše

¹⁾ Týž je tuším Moravan a pochází snad z Letovic, aneb z okolí.

ve svém deníku dne 4. října 1908 následovně:²⁾ Včera sem přišel mladý Kafer prose, bych přišel pokřtíti na smrt nemocné dítě. Předešlého dne byly velké lijáky a způsobily, že byly cesty neschůdné a nad to jsem měl bolavou nohu. Škrábl jsem se o rezavý hřebík a dostal jsem slabou otravu krve, takže jsem nemohl obout střevíčů. Avšak nebylo zbytí. Obul jsem si sandály³⁾, vseďl na svého věrného „Charlie“³⁾ a vydal se s průvodčím na cestu.

„Není to daleko,“ ujišťoval mne, „náš kraal jest zcela blízko.“ Výminečně to bylo pravda, neboť totva jsme překročili velký kopec u Emaus, spatřili jsme kraal před sebou. Přebývali tu úplní pohané. Chvíli trvalo, než se nechali zapudit zuřiví psi, bránící přístup.

Vchod do chýše byl velmi nízký, uvnitř malé, teprve před rokem zbudované chatrče jsem nalezl otce dítěte, starého pohana s prošedivělým vlasem. Seděl po kafersku na zemi, maje kolem celého těla pouze starou, opelichanou houni a prohlížel si mne zvědavým, skoro hrozivým pohledem.

Matka s nemocným, asi ročním dítětem seděla naproti. Také tu byla ještě třetí osoba, úplně oděná žena — křesfanka⁴⁾. Ta patrně zavdala podnět k tomu, abych byl povolán.

¹⁾ Mariannahillský kalendář 1912.

²⁾ Opánky.

³⁾ Čti Šarlí — Karlík.

⁴⁾ Křesfantskí černoši se rádrě oblékají. Pohanští chodí skoro nazí.

Se křtem nebylo potíží; oba rodiče dali k němu svolení; hůře bylo s doplněním křestních obřadů. Vlastní křest¹⁾) jsem totiž vykonal okamžitě, protože mělo dítě silnou horečku a stále obracelo očka. Když jsem pak chtěl obřady doplnovati, pozoroval jsem k svému nemilému překvapení, že jsem zapomněl brejle. Ostatně jsem úkony přece svedl až na to, že jsem měl co dělat, bych odehnal od nádobek se svatými oleji (musil jsem vše konat kleče na zemi) kuřátka, se všech stran se sem sbíhající.

Byl bych rád nařídil nemocnému dítčku koupel, ale jednak to nebylo mým úkolem, jednak neměli tito lidé pro něco podobného potřebného zařízení. Trochu vody potřebné k udělení křtu mi mohli podat pouze v dýňové nádobce²⁾). Jiných léků jsem neměl, a tak umíralo dítě až do pozdního odpoledne, kdy konečně dotrpělo.

K večeru přišly obě ženy s malou mrtvolou do Emaus. Rakvičky nebylo po ruce a proto jsme se museli spokojit s tím, že jsme dítko pečlivě zabalili; jedna sestra ozdobila mrtvolu věncem z čerstvých květin. Uspořádal se malý průvod. Jedna žena nesla dítčko, jedna ze sester zvonila a za krátkou chvíli odpočívalo dítčko v chladném hrobě. Pohanští rodiče neopomenuli mu dáti do hrobu pohárek, z něhož vždycky pilo. Byť i tento zvyk byl spojen s jakousi pověrou, jest důkazem, že i pohanští Kafrové věří v život duše po smrti.

¹⁾ Podstatným obřadem křtu jest lití vody.

²⁾ Nádobka zhotovená z dýně.

Jindy jsem byl zavolán k nemocnému Kafru, bydlícímu dobré čtyři hodiny cesty v úžlabině mezi několika pahorky. Trpěl revmatismem a nemohl již rok vyjít z chatrče, natož pracovati, a proto byl i v bídě. Časné utrpení však bylo k jeho spáse. Poznal marnost tohoto světa a zatoužil po křtu. Proto poslal pro mne svou ženu.

Nalezl jsem ho ve veliké bídě. Jeho ložem bylo několik špinavých hadrů a oděvem obnošená houně; když jsem vstoupil, abych vykonal posvátný obřad, snažil se obléci v jakési spodky, jichž však polovice chyběla. I jeho manželka a jediné dítě měli též jen několik hadrů na sobě.

Nemocný byl dobře připraven a proto jsem jej mohl pokřtiti po krátkém poučení. Dal jsem mu jméno Matěj. Ježto jeho nemoc velmi pokročila a já jsem nevěděl, zda ho ještě kdy na živu zastanu, udělil jsem mu zároveň s.v. pomazání.

Když jsem dokonal posvátné úkony, počalo se stmívati. Vybízeli mne, bych zůstal v některém sousedním kraalu přes noc; poněvadž však byla noc měsíčná, raději jsem nastoupil čtyřhodinovou zpáteční cestu. Všechny chatrče, kolem nichž jsem se ubíral, byly obydleny toliko houněmi oděnými pohany, jichž děti pobíhaly úplně nahé.

V jedné z těchto chatrčí jsem nalezl černocha chořého albinismem.¹⁾ Byl to pravý Kafer úplně

¹⁾ Nemoc ta záleží v tom, že jí onemočnělý má kůži barvy mléčné, právě tak bílý vlas, ružovou duhovku v oku a tmavocervenou zornici. Jest krátkozraký a štíti se světla (Herder: Conv. Lex.). Vyskytuje se i u nás někdy, a takoví lidé bývají ukazováni jako zvláštnost v panoramatích a podobných podnicích.

vzrostlý, měl co do obličeje a tvaru lebky pravý ráz černocha, avšak jeho kůže byla úplně bílá a vlnovitý vlas světlečervenavý. Takoví albinové jsou tu sice vzácní, tež přece nikoliv tak řidi, jak by si snad někdo myslil. Já sám jsem viděl již 4—5 takových a v Mariannhillu jest jeden albino, bývalý chovanec naší školy missijní, zedníkem. I v tamější dívčí škole byla po léta jedna taková dívka.

Cestou mne velmi obtěžovaly celé smečky zuřivých psů, kteří se na mne od některých kraalů vyhrnuli a na mne doráželi. Konečně jsem se dostal bez nehody do Emaus.

* * *

Jindy se ubíral misionář kolem chatrče známého pokřtěného černocha. Týž uzrev na koni se blížícího kněze, vyběhl z chyže a oznámil mu, že jest uvnitř žena s umírajícím dítětem. Vejda misionář do příbytku, uziel, že je tomu skutečně tak. Dítko dokonávalo. „Máš tu vodu, Pavle?“ otázal se. „Mám ji někde.“ Hledal a nalezl láhev, kterou knězi podal. „Je to skutečně čistá voda?“ „Ano, vichni ji pijeme.“ Kněz vzal vodu a pokřtil dítko na jméno Josef.

* * *

Kolem nemocného černocha starce bylo shromážděno mnoho pochanských příbuzných. Stařec byl pohan, jeho syn byl křesťanem. I stařec toužil před smrtí po křtu, o němž byl od syna poučen. Vešel kněz, jehož požádal o návštěvu. Chorý vztáhl po něm toužebně ruce, řka: „Ba-

ba,¹⁾ stůnu a chci být pokřtěn.“ „Činiš dobře; ale chceš-li pak také splnit podmínky, které ti církev ukládá? Již jsem ti je jednou sdělil, dokud jsi byl zdráv. Musíš napřed slíbiti, že propustíš druhou ze svých dvou manželek.²⁾ „Ale . . .“ chtěl namíti černoch. „Zde není možna žádná námitka,“ mluvil dále kněz, „dokud neslíbíš, že vyplníš tento přísný rozkaz církve, nesmím tě pokřtíti.“ Nemocný jal se rozvažovat. Jeden z pohanů k němu přistoupil a šeptal mu něco. Nemocný pak tival ve své zatvrzelosti a uváděl stále nové námitky. Kněz vzdálil vida, že je zatím jeho řeč marnou. Venku promluvil se synem nemocného a slíbil, že ráno přijde znova. Zároveň mu však uložil, by pokřtil otce sám, kdyby v noci nastalo nebezpečí smrti a kdyby otec přivolil splniti podmínu křtu. Přišed ráno, dověděl se kněz, že stařec byl v noci synem³⁾ pokřtěn. Syn vyprávěl: „Otec se mne ptal, když ho všichni opustili: Přijde kněz brzo? Řekl jsem: Vždyť nechceš splnit, co umfundisi⁴⁾ od tebe žádá. — Učiním vše, jenom když budu pokřtěn.“ Pak jsem jej pokřtil, jen aby beze křtu nezemřel.“ Když vešel potom misionář do chatrče, volal na něho nemocný pln radosti: „Otče, již jsem křesťanem. O, jak se z toho těším!“ Kněz se radoval s ním. Brzo po té stařec umřel.

* * *

¹⁾ Otče.

²⁾ Kaffři žijí v mnohoženství. Kdo se chce státi křesťanem, smí podržeti jen jedinou manželku.

³⁾ Každý člověk může platně křtiti.

⁴⁾ Misionář.

Sestra Engelberta vypravuje o dvou černoškách, Viktorii a Anežce, křesťankách, které byly z ústavu, kde se u sester vzdělávaly, povolány k loži nemocného otce. Vrátily se unaveny dalekou cestou, nicméně plny radosti. Viktorie volala z daleka: „Sestro, raduj se se mnou a zpívej Magnifikat¹⁾). Uměl sice můj otec, ale jeho duše žije. Sama jsem ho pokřtila. Hle, touto rukou jsem směla vylít na jeho hlavu vodu křestní.“ Po té vyprávěla, jakou měl otec radost, že vidí své pokřtěné dcery. Nedbajic zlostných pohledů pohanských příbuzných a zaklínačů, kteří byli u nemocného, vyprávěla otci o vznesených pravdách sv. víry a o Synu Božím. Slyše to, zvolal nemocný: „I já v Něho věřím, v Něho doufám. Pokřti mne, mé dítě! Chci umřít jako křesťan!“ — „Ruka se mi chvěla,“ vypravovala černoška milosrdné sestře, „když jsem uchopila v koutě postavenou nádobu s vodou. Zapomněla jsem, že mám u sebe láhvíčku vody svěcené. Po té se pohřížil otec úplně v sebe, nemluvil již s nikým. Všichni se divili pak, když slyšeli, jak skonávaje volá Boha křesťanů.“

* * *

V Mariannhillu zřídil zakladatel tohoto ústavu mezi budovou pro sestry a blízkým mlýnem křížovou cestu. Jest upravena na úzké cestě, vinoucí se po strmém návrší, a bylo tu napřed potřeba prosekati mnoho úponkovitých rostlin a jiných

-) Chvalozpěv, který zpívala Panna Maria přísedší ku sv. Alžběté: „Velebí duše má Hospodina...“

křovin. Po levé straně cesty strmí vysoko se pnoucí skála, po pravé jest sráz porostlý částečně křovím; dole šumí vody řeky Umšlatusany.

Tyto končiny se staly dne 14. ledna 1912 z rána jevištěm rozčilující události, kterou popisuje očitý svědek takto:

Po cestě jel mladý náš kněz, P. Marcellín, na koni. Pravící přidržoval pevně bursu¹⁾ s Tělem Páně na prsou pod škapulířem²⁾ a levicí třímaže otěže. Ubíral se k těžce nemocnému. Občas jej potkávali černí křesťané. Přitlačili se ke skalní stěně a pozdravovali obyčejným pozdravem: „Madunyiswe u Jesu Christo — Pochválen buď Ježíš Kristus!“

Brzy přejel nejnebezpečnější místa a kůň, jenž kráčel podél zející propasti s podivuhodnou jistotou, jal se cválati.

Byl parný letní africký den a slunce, čím více vystupovalo, tím větším žárem vysílalo paprsky na jezdce i koně. Tak to šlo divokým, spoře stromy porostlým krajem, jenž připadal jedoucímu misionáři posléze skoro neznámým. Po hodiném bloudění nalezl konečně černocha, který mu podal zprávu o hledaném kraalu. Bylo nutno ještě dále namáhatějeti nahoru a dolů a po kamením poseté vysočině a konečně dospěl kněz k cíli. Zaopatřiv nemocného útěchou sv. náboženství, vydal se na zpáteční cestu.

¹⁾ Brašna, jaké vžívá kněz, jda s Pánem Bohem. V ní jest ve zlaté nádobě (pateně) vložena sv. Hostie.

²⁾ Část řeholního oděvu v podobě úzkého pásu, splývajícího vpředu i vzadu k zemi.

Asi o dvou hodinách odpoledne viděl jsem ho klusati kolem mlýna a již asi za půl hodiny potom přiběhlo udýchané kaferské děvče a přineslo zprávu: „P. Marcellín jest mrtev!“

„Co se stalo?“ táži se uleknutě.

„Tamtoto na křížové cestě se sřítil do rokle!“

Rychle jsem spěchal k místu neštěstí. Tám jsem viděl státi dva kaferské hochy a hledět bezradně do hlubiny. Dole pak, na dně rokle ležel bez hnuti misionář. Opatrně jsem se probral trním a bodláčím k němu dolů.

Ležel bledý a nehybný s krvácející ranou na hlavě a na ruce. Na krku mu visela otevřená bursa a vedle na zemi leželo korporále¹). Dýchal těžce a s čela mu tekly potůčky potu na sluncem zčernalé líce.

Chopil jsem jeho bezvládnou ruku a zavolal jej jménem: „P. Marcellíne, P. Marcelline!“ — Tiše, hlasem zlomeným odvětil: „Woza! Woza! Pojd sem! Pojd sem!“ Domníval se patrně, že jest u něho domorodec. — Chtěl jsem jeho zraněné tělo uložiti pohodlněji, avšak bolestné stěnání mne od toho úmyslu odvrátilo.

Zatím přiběhlo několik kaferských hochů. Hleděli smutně s pěšinky dolů a volali občas: „Baba, Baba! — Otče, otče!“ — Sdělil jsem jim, že zraněný kněz má při sobě nejsv. Svátost, načež sejmuli uctivě čepice a hleděli dolů mlčky; ticho bylo přerušováno toliko občasnými vzdechy nešfastného.

¹⁾ Bílý šáteček, v němž jest vložena patena se sv. Hostii.

Stál jsem, nevěda si rady; sám nemohu zraněného silného, velkého muže vynést nahoru; také hoši mi nemohou pomoci. Ostatně by takový pokus nebyl bez nebezpečenství, neboť jenom několik metrů ode mne hučí Umšlatusana. Kdyby se dolů řítící se misionář nebyl zarazil o strom, byl by již dříve spadl do řeky a tam, jsa ve mdlobách, utonul. Bůh a anděl strážný jej před osudem tím uchránil.

Tu přišel pojednou P. Cyprián, misijní farář mariannhillský, jemuž byla též podána zpráva o neštěstí. Sotva uslyšel raněný jeho jméno, pronesl zpola při vědomí, zpola v horečce s námahou slova: „Bursu, P. Cypriáne, bursu! Muším k nemocnému! Hledejte bursu, jest v ní nejsvětější Svátost!“ — P. Cyprián mu sňal bursu s krku a vložil do ní korporále, načež se P. Marcellin hleděl s napětím všech sil poněkud pozvednouti. „Ježíši, Ježíši!“ zašeptal několikrát a znova klesl bezvládně.

Konečně přišla pomoc. Dostavil se opatrovník nemocných s několika jinochy. Přišli s nosítky. Vynesli opatrně poraněného nahoru a vložili jej na nosítka, která pak mladici střídavě nesli; misionář ležel bez hnuti a bledý jako mrtvola.

Cestou do misie nás potkalo několik kaferských babiček. Připojily se smutně k průvodu a prolily cestou nejednu slzu nad svým duchovním pastýřem.

Na štěstí se zotavil P. Marcellin brzy péčí našeho hodného osetřovatele nemocných a nyní

koi á horlivý ten misici čí řeče — byť ještě byl sláb a kulhal — své rozmanité misijní povinnosti.

Návštěva u malomocených¹⁾.

Misionář píše: Před několika týdny jsem obdržel rozkaz, abych navštívil malomocné Kafry v ústavě pro malomocné, který zřídila natalská vláda blíže Durbanu.

Vlak, kterým jsem hodlal z Pinetownujeti do Durbanu, se opět značně opozdil, což na jihoafrických drahách není nic nového. Takovéto zpozdění jest nepříjemné, jestli se jím zmaří plán, který jsme si napřed na celý den ustanovali.

Konečně přijel vlak. Již asi hodinu jsem chodil po peroně s Angličanem, který — jsa asi jeden metrický cent těžký — značně se potil.

Vlak zastavil a my jsme vstoupili do vozu. Dlouhý, nohatý anglický důstojník, jenž se již patrně zotavil po námahách válečných²⁾, seděl tam v koutě a pozoroval nás, zvláště mne, bedlivě. Zatím co můj tučný průvodčí horlivě vělikým kapesníkem pot stíral a na lavici se pohodlně ukládal, prohlédl jsem si i já statečného anglického obránce vlasti; přiznám se, že se mi protivilo, že se na mne tak důkladně dívá.

Pozdraviv jej, k čemuž se mi dostalo v odpověď huhňavého „morning“, tázal jsem se ho:

¹⁾ Malomocenství — nemoc známá z Písma sv., při níž nemoenému část těla po části uhnívá. Jest nakažlivá a vyskytuje se hlavně v krajinách teplých.

²⁾ Bylo to za války bureské.

„Vy se asi domníváte, že v trappistském hábitě vězí před vámi nějaký Bur?“

„No, no,¹⁾“ odvětil, „váš oděv jest poněkud nápadný, proto jsem si jej trochu důkladněji prohlížel.“

„Ah, tak; nu, zvláštěm krojům netřeba se tu příliš diviti, o to se starají Burové; vzpomeňte si jen na Italů v zemi Zulů, odkud Burové poslali vaše vojáky domů v košíli a helmici.“

„Vy jste při Burech?“ tázal se.

„Ani při nich, ani proti nim. My Trappisté se neobíráme politikou.“

Mezi naši řeči se zastavil vlak na malé stanici Pinetocombridge. Vstoupila četnější společnost, jíž jsem postoupil místo mezi mnou a důstojníkem a pozoroval pak překrásnou krajinu, jíž jsme jeli.

Je tu krásný tropický kraj. Banánové sady se střídaly s poli ananasovými a na výšině, kde jsme se octli, ukazovala se v dálí modravá pláň Indického oceánu. Místy se objevovaly rozkošné farmy, obklopené gumovníky a duby australskými. Kolem nich sady se stromovím v pěkných řadách rozsázeným. Blíže Durbaru se bělaly vily durbanských a johannesburských peněžníků.

Cílý život panoval na stanici Belair. Běloši, černoši, smíšenci, Indové²⁾, vše se hemžilo kolem. Pozoroval jsem Inda, jenž skoro zoufale hledal místo pro sebe a četné potomstvo, které jej obklopovalo. Nešťastnou náhodou si zvolil tento věrný syn Budhův vůz, který byl přeplněn, a chtěl

¹⁾ Ne, ne. ²⁾ Přistěhovalci indičtí.

se do něj vší mocí dostati. Teprve láhev od kořalky, která s vozu naň byla vyhozena a která se oň na kusy rozbita, jej zaplašila a pohnula, by vyhledal si pro sebe a svoje drahé místo jinde. Vlak jel dále. Za několik minut jsme spatřili v pravo, nedaleko trati, veliké ležení burské. V něm úpí asi 25.000 burských žen a dětí skoro jako v zajetí a čekají na vysvobození. Jsou odtrženy od rodného domu, jejich domov jest vypálen; vzdáleny od svých milých žijí stěsnány ve stanech na vlhké, bahnitě půdě. Pak následují opět vily v krásných zahradách, a již vidíme velikou zátoku durbanskou, lesknoucí se v jase slunečním. Často bývá tato zátoka přirovnávána k zálivu neapolskému a nikoliv neprávem. Krásné domy vroubí její břehy a zelen zahrad v pozadí, odrážející se v zrcadle mořské hladiny, dodává obrazu půvabu. Za 15 minut jsme vjeli do stanice Durbanu. Je to rozsáhlá budova, o níž nelze říci, že by byla krásná. Svému účelu však vyhovuje úplně. Člověku se věru ulehčí, když vystoupí ze začazených prostor nádražních. Malý, tlustý můj společník, i dlouhý Angličan se rozloučili se mnou co nejzdvořileji a zjednali si u nádraží krytý povoz, aby je slunéčko příliš neočadilo.

Protože se vlak opozdil a já tudíž neměl času nazbyt, použil jsem nejbližšího povozu jedoucího k nábřeží, odkud jsem hodlal parníkem dospěti k cíli své cesty. Za 20 minut jsem byl v přístavě. Šťastnou náhodou parník ještě stál u břehu. Rychle jsem kupil lístek, a sotva jsem

vstoupil na loď, bylo dáno znamení k odjezdu. Loď, na které jsem se plavil, byla malý šroubový parníček, sotva 7 metrů dlouhý. Jeho „mužstvo“ skládalo se z topiče a kapitána v jedné osobě a jednoho černocha. Z lodi jsem viděl, jak čilý ruch panuje na břehu, kde byly nakupeny celé kopce beden, balíků, strojů atd. Asi 5000—6000 Kafrů pracuje tam ve dne v noci.

Náš parníček se proplétal dovedně mezi velkými loděmi tu kotvíci. Konečně jsme byli na volné prostoře. Jak pěkná to podívaná! Po 14 letech jsem byl opět na moři, třeba jenom v záluvu. Milovník moře pocituje v takových chvílích zvláštní blahý pocit, rozkoš. Jak osvěžuje vlhký mořský vzduch, zvláště když jsme ho delší dobu nepocítili! Z těchto myšlenek a úvah o kráse zálivu mne nemile vyrušil pronikavý zápach. Neohrabaný černoch převrhl konvici s olejem a málem bych byl všechn otřel svým bílým hábitem. Vyskočil jsem, aby mohl olej stéci do spodní části lodi, kam vlastně náležel. „Nas' isibulungu, hle, tu již jest bluff!“ zvolal pojednou jeden ze spolužedoucích Kafrů. Zapomínaje na olej a všecky jiné starosti, upřel jsem zrak k místu, kam černoch ukazoval. Skutečně, „bluff“¹⁾ byl před námi. Až bude jednou Durban velkoměstem, budou sáhat vily a domy jistě až k témt horám a pak bude patřiti Durban k nejkrásnějším městům světovým, při moři ležícím, jako jsou Neapol, Lisabon a jiné.

¹⁾ Bluff jest tolík jako cañon amerických řek. Rokle se stěnami skoro kolmými.

Když jsme přistáli ku břehu, vykasal jsem hábit a kráčel statečně k ústavu pro malomocné. Musil jsem „bluff“ obejít. Nahoře při břehu stojí maják, jehož plamen hoří asi 100 metrů nad hladinou mořskou a tudíž vrhá světlo zajisté do ohromné dálky. U břehu pak dole jsou četné jeskyně, které vymlel stálý mořský příboj, jehož šumění vábí v tato místa výletníky z města.

Jda dále kolem břehu, uzrel jsem četné skalní rozsedliny naplněné mořskou vodou, která se tam přílivem dostala a s ní četní mořští živočichové, ryby, polypy a j., kteří se v čisté vodě hemžili a tak poskytovali zajímavé divadlo zrakům chodce kolem jdoucího.

Půda byla písečná, do níž se nohy po kotníky bořily. V půl hodiny jsem musil dvakrát obuv zouvati a písek z ní vyklepávati. Byl jsem rád, když jsem uzrel plechové střechy malých domků, k nimž jsem zamřítil.

Konečně jsem byl u nich; avšak, jaké zkłamání! Nebylo tu viděti nikde kaferských malomocných. Nalezl jsem tu totiž indické kuli — přistěovalce. Ti ve mně viděli kočujícího fakira¹⁾. Děti se přede mnou rozprchly na všechny strany a skryly se v chatrčích. Kocour jakýsi ukázal více zmužlosti. Bleskurychle přiskočiv, zakousl se do mého hábitu. Obdržev však pádnou ránu moji kaferskou sukovicí, stěhal se také do svého úkrytu.

Od Indů jsem se dověděl, že tyto domky

¹⁾ Fakir — indický kouzelník,

jsou zbudovány k tomu, by se zde indičtí přistěovalci podrobili karanténě¹⁾, aby do Afriky nepřinesli nakažlivých nemocí. Na otázku, kde jsou malomocní, ukázal jeden z Indů rukou směr a pravil, že asi za půl hodiny budu na místě. Vydal jsem se na další cestu. Slunce pražilo nemilosrdně. Stále jsem hleděl před sebe, touže spatřiti ústav. Šel jsem již skoro hodinu a pořád nic. Zdálo se mi to již poněkud podezřelým. Vystoupil jsem na kopec, kolem něhož jsem právě šel, hodlaje se odtud po kraji rozhlednouti, a hle, právě za kopcem byl můj kýzený cíl.

Jeden z malomocných mne uhlídal a sotva jsem přišel k ohradě, již tam stáli ostatní choří, by mne přivítali. Indický kuli, vedle bydlící, který byl dozorcem nad nemocnými, vyšel ven a tázal se, čeho si přeji. Řekl jsem, že jsem přišel tyto ubohé nemocné navštívit. Toho nemohl pochopiti. Nikdy sem nepřicházejí cizinci na návštěvu. Nanejvýš sem chodívá vládní inspektor a ten jenom na nějaký okamžik. Pozdravil jsem malomocné a poněvadž mi Ind řekl, že dovnitř nikdo nesmí, sedl jsem si před ohradu na stoličku, kterou mi přinesl ze svého bytu. Pravil jsem, že sedadla nosit nemusil, že bych se byl posadil na bedničku, jichž tu kolem leželo dosti. „Kung-colile, kungcolile,“ „nečistá, nečistá,“ volali malomocní. Nikdy jsem nepochopil místo o malomocných z Wallaceova románu „Ben Hur“ tak

¹⁾ Karanténa jest ústav, kde z nakažlivé nemoci podezřelý se musí zdířcti, dokud se neučkáže jistota, že jest zdrav.

jako v tomto okamžiku. „Nečistý, nečistý!“ — Byl jsem u malomocných. Když jsem se posadil, rozložili se nemocní kolem mne v polokruhu v náležité vzdálenosti. Byli oděni bílým plátnem, na němž bylo velikými písmeny od hlavy až k patám napsáno slovo „Leper“, „malomocný“. U mnohých nemoc značně pokročila. Některým uhnily ruce, jiným nos aneb uši. Nebudu hrůz této nemoci podrobněji popisovati, by nepojímal hnus útlocitnějšího čtenáře. Tolik připomínám: Pomíjející cena tělesné krásy nemůže být lehkomyslným lidem výmluvněji připomenuta, než pohledem na ubohé malomocné. Asi hodinu jsem se zdržel a tázal se, zda jsou mezi nimi nějací křesťané. Jeden z nich mne pak žádal o sv. zpověď a sv. přijímání. Za několik dní došla jeho prosba splnění.

U mnohých bylo viděti, jak teskní po domově. Jiní se již spřátelili se svým smutným osudem. Býti ve vlasti a přece bez domova! Odložen od světa! Na jedné straně hor panuje živo, rozkoš, zábava — na druhé: nejvyšší stupeň lidské bídy! Zde musejí býti tak dlouho, až je zdlouhavá smrt sprostí útrap. Napomenul jsem je k trpělivosti a slíbil jim, že co nejdříve opět přijdu a vyučím je pravdám sv. víry. Radost a vděčnost zářila z jejich očí.

Rozloučil jsem se s nimi srdečně. Nemohli mně sice podat ruky na rozloučenou — nesměli — jejich však slova: „Wo, hamba buhle, Bawo, šťastnou cestu, otče!“ platila jistě více než stisk ruky.

Nastoupil jsem zpáteční cestu písčitou krajinou. Na parník jsem musil dvě hodiny čekati, měl jsem tedy dosti kdy, bych si odpočal po námaze. Konečně parník přijel. Krása zálivu a celého okolí, jíž jsem se ráno obdivoval, nedovedla mne nyní upoutati. Moje myšlenky dlely mezi nešťastníky v nemocnici malomocných.

II.

Střední Afrika.**Kilima Ndžaro.**

Nedaleko rovníku, v končinách Afriky, kde se nalézá rozsáhlé jezero Viktoria a Njanza, strmí do výše 6000 m nejvyšší africká hora Kilima Ndžaro. V okolí tohoto velikána působí misionáři, kteří vypravují jak o hoře, tak o černoších tu bydlících mnoho zajímavého. — Jenom úpatí hory jest obydleno lidmi. Střední část hory jest porostlá hustým pralesem, v němž přebývají stáda slonů, buvolů a nosorožci. Sem chodí černoši lovit, což jest jejich nejmilejším zaměstnáním. Práce, zvláště polní, černoch nemiluje, za to spánku a piva, které si sám připravuje, rád si popřeje.

Vrchol Kilima Ndžaro jest pokryt částečně sněhem, částečně jest lysý. Černoši nevystupují až nahoru. Bojí se sněhu, jemuž říkají „bílá mouka, moučný dešť“. Úzkostlivě se sněhu vyhýbají a přišli li k němu, učiní po něm jen několik kroků a již prchají se studeného jeho povrchu.

Podnebí je zde velmi horké. Místo zimy

dostavují se silné deště. První deště přicházejí kolem velkonoc. O náhlém počátku doby deštivé vypravuje misionář: Před několika lety sloužil kněz naší misie mši sv. na velikonoční Boží Hod pod širým nebem, jsa oděn — jak se rozumí samo sebou — nejlepším rouchem mešním, jehož při svojí africké chudobě velmi musíme šetřiti. Hr 1 jsem při tom na harmonium a hoši pěkně zpívali. Naše radost netrvala dlouho. Při pozdihovalní jsem pocítil několik velkých dešťových kapek, kterých rychle přibývalo a v okamžiku tu byl liják. Černoši přehdili cděv přes hlavu a rozutekli se. Též já jsem musil složiti co nejrychleji svoje věci a uchýliti se, pokud bylo lze, do sucha. O suché místo je potíž, neboť naše chatrče nejsou vždy nepromokavé. Kdo nechce ležeti v mokru, musí zavčas napnouti nad ložem silnou pokrývku, arci — má-li ji. Dobu dešťů mají černeši rádi. Černí hoši jsou nejraději tam, kde teče nejvíce vody — pod okapem; deštníku nepotřebují. Na hlavu si připevní jakousi stříšku, neboť dešť šlehá prudce do hlavy, a jiného oděvu nemají.

Jsou-li deště příliš prudké, bývá zátopa, a po ní — ježto je prst odplavena — neúroda a hlad. Dešť trvá asi 4 týdny, v nichž prší stále s každodenní, asi dvouhodinovou přestávkou. Po deštích přicházejí veliká vedra. Okolo vánoc začíná druhá doba dešťů.

Jest přirozeno, že Evropanu nezvyklé podnebí bývá pro něho příčinou rozmanitých chorob, zvláště bolení hlavy a zimnice.

Málokterý misionář vydrží v oněch končinách déle nežli 4 roky. Pak musí aspoň na čas odejít jinam. Kněz, který onemocněl zimníci, vypravuje: Jsem již 15 let v Africe a patřím proto již ke starším. Ovšem i mne navštívila zimnice. Zvláště po prvé mne velmi zmohla. Tehdy mne představený dal odnětí do Zanzibaru¹⁾) Nosítka moje byla velmi jednoduchá. Několik černochů mne vložilo do plachty, plachta se nahoře zavázala, udělali do ní otvor, bych se nezadusil, prostrčili pak plachtou sochory a nosítka byla hotova. Nemohl jsem ani sedět, ani stát, ba ani sebou pohnouti. Než se dali na pochod, dali mi dovnitř láhev polévky. Chvílemi se ptali: „Otče, chceš si odpočinout?“ Pak mne položili jednoduše s plachtou na zemi. Tak jsem cestoval 8 dní. V Zanzibaru jsem ležel půl roku, než jsem se opět pozdravil.

Obydlím černochů u Kilima Ndžaro jest proutěná chatrč, v níž kromě lidí bydlí též — dobytek! Uvážme-li, že jest vnitřek její tak nízký, že jen v nepatrné části chatrče lze státi rovno a že se tam vaří na ohni, jehož kouř odchází jediným otvorem t. j. vchodem, dovedeme si představiti, jak hnusný vzduch tam jest. Kolem chatrče se pěstují banany. Banany jsou důležitou zdejší potravou. Pojídají se pečené v popeli ráno, v poledne i večer. Také užívají černoši banánů místo peněz. Žena donese banány na trh a vyměří je tam za látku na oděv.

¹⁾ Zanzibar jest ostrov a město při východním pobřeží Afriky.

Polní hospodářství provozuje se kolem Kilima Ndžaro velmi jednoduše. Pluh jest věcí zcela neznámou. Pole se rozvrtá špičatým dřevem. Ke kopání se také užívá zahnutého dřeva nebo zcela malé motyčky na krátkém topůrku. Kromě zmíněných banánů se pěstuje něco kukuřice a prosa. Z prosa a banánů hotoví si černoši pivo, které prý jest velmi chutné a není tak opojné jako pivo Kafrů natašských.

Dříví štípe černoš sekýrou, jejíž ostří není širší než dva prsty, v čepeli končí špicí. Nože, háky, kladiva, sekýry, oštěpy a pod. si dělají černoši sami. Při práci té jest jim velký, ploský kámen kovadlinou. Kovářský měch si hotoví uměle z koží dvou koz. Uhlí si pálí v pralese.

Železného nádobí bys marně hledal ve zdejších kuchyních. Hliněné hrnce, postavené na třech kamenech, jsou domácím výrobkem černoša. Vaří-li se pivo, stojí takových velikých hliněných hrnců 8—10 vedle sebe nad ohněm.

Ze dřeva, jehož skýtají staleté obrovské kmeny pralesa hojnost, vyrábějí se rozmanité nádoby, na př. velká, láhvi podobná nádoba na med.

Kde jest med, musí býti včelař. Zdejší černoši jsou vesměs včelaři. Ovšem včelaři evropští včelaři jinak! Černoš vydlabe jednoduchý úl z kmene, který si k tomu přinesl z lesa, vynese jej na vysoký strom a přiváže jej tam úponky rostlin po stromech se pnoucích. Na některém stromě visí takových úlů 5—8 v závratné výši.

Když jsou úly plny medu, vyleze černoš

na strom, spustí úl po provaze dolů a vybere med. Mnohý ovšem zaplatil včelaření životem; sřítil se se stromu a zabil se. To však neodstraší druhého, by nevěšel svých úlů snad ještě výše.

Polní hospodářství v Kilima Ndžaro má též své nepřátele. Naši hospodáři naříkají, když se s nimi o úrodu dělí zajíček anebo když si občas z lesa vyjde stádo srnek navštívit šťavnatý jetýlek.

Co má teprve říci ubohý černoch, když se po jeho poli několikráté projde stádo slonů, kteří nejen vše rozšlapou, nýbrž i v cestě stojící stromy z kořene vyvrátí anebo přelámou? A což opí e? Sestra Gabriela z Kibošo u Kilima Ndžaro vypravuje: Včera jsem byla s dětmi v lese na dříví. Na zpáteční cestě bych byla málem vše, co jsme nasbírali, zahodila, ne proto, že to bylo těžké, nýbrž z bázně před opicemi. Šla jsem sama napřed; pojednou jsem se octla na jedné mýtině uprostřed stáda opic. Zvědavě pohlížely na mne s větví stromů, kde seděly. Byli mezi nimi někteří důkladní chlapíci. Tři neb čtyry nejdrzejší seskočily a šly rovnou cestou ke mně. Ulekla jsem se sice, nedala jsem toho však na sobě znáti. Složila jsem rychle otep dříví, kterou jsem nesla, na zemi, uchopila sukovicou hůl v trávě ležící a šla neohroženě naproti opicím. Uznaly za dobré utéci opět pod stromy a pohlíželi za mnou, krácejíci k domovu. U Kilima Ndžaro jest mnoho druhů opic. Největšímu druhu se tu říká „opice psí“. Ty působí velké škody na polích. Banány, bob, kukuřice, proso, bram-

bory, zkrátka vše jest jim vůdcem k hísti. Pokud jsou mladé, jsou roztomilé. Jsou na břichu barvy černé, na hřbetě dlouhou, bílou srstí porostlé a mají dlouhý, srstnatý ohon, který, když skáčí po stromech, vypadá jako prapor.

U nevzdělaných, pohanských černochů panují mnohé pověry. V každé nepatrné nehodě vidí účinek varumu, t. j. duchů, které hned smírují oběťmi. Tak viděl misionář na př., že u stromu, s něhož spadlo (snad větrem) několik větví, stál zástup černochů, obětujících varumu kozu, jejíž krví pak strom natírali.

Směšný jest způsob, jímž hledí pověřiví černoši zapudit dešť. Sestra Gabriela o tom píše: Mladík vešel do domu, přinesl odtud hrst popela a rozhodil jej do větru, mumlaje kouzelná slova. Potom se chopil svého oděvu za cíp a točil se chvíli v kruhu, maje oči k mračnům obrácené. Při tom držel cíp šatu před obličejem a mával jím jako vějířem. Chvílemi plival na cíp a opakoval slova kouzelná. Mezi tím se náhodou skutečně nebe vyjasňovalo. Kouzelník se chopil cípu, nechal naň padnouti několik kapek deště, načež na cípu udělal uzel. Totéž pak opakoval s cípem druhým, kterým si třel chvíli čelo a krk. Pak i na něm udělal uzel. Konečně zapálil delší dřevo a upevnil je na střeše tak, by jeho plamen směřoval vzhůru. Za svoje kouzla si ovšem chtěl od nás dátí zaplatit. Slíbila jsem, že mu dám odměnu, jestli se dostaneme za sucha domů. Nechtěl však s námi jít.

Sotva jsme ušly čtvrt hodiny cesty, dalo se opět do deště.

O surovosti zdejšího obyvatelstva svědčí časté užívání jedu, jímž se zbavují svých nepřátel. Jedu tomu říkají kimangano.

Jistý pohan vyznal před smrtí misionáři, který jej povzbuzoval ku přijetí křtu, že tajně usmrtil asi 20 lidí.

Smutný stav zdejších černochů se změní, až jim zasvitne světlo učení Kristova, které jejich mrav šlechtí. Že se tak jednou stane, můžeme doufati. Vždyť již dnes jest mezi nimi slušný počet křesťanů.

Sůl ve střední Africe.

Chceme-li naznačiti, že něčeho nezbytně potřebujeme, říkáme, že toho potřebujeme jako soli. Má-li pak někdo veliký nedostatek, říká: „Nemám ani na sůl.“

Tato přísloví vyjadřují jednak důležitost a potřebu soli, jednak její hojnost a poměrnou láci. V našich krajinách si nemůžeme naříkat, že by bylo zle o sůl. Dobývá se jí v krajinách přimorských ze slané vody mořské, v Solné Komoře se kope v nitru alpských velikánů a k užitku upravuje v tamějších solivarech a v Haliči ve Věličce se nalézají světoznámé solné doly, o nichž se již malí žáčkové dovídají v čítankách. Dobývání, úprava i prodej soli děje se u nás na útraty státní a také výtěžek z oněch dolů i solivarů přináleží státu. Říkáme, že sůl je státním monopolem. Snad bude někoho zajímati, zda

i v krajinách obývaných černochy jest sůl známa, zda se jí tak zhusta užívá jako u nás a jak si ji černoši opatrují.

Že jest sůl známa černochům, kteří přebývají blízko moře, není třeba podotýkati. Ti ji dovedou zajisté nejen sami pro sebe použiti, nýbrž jí také obchodovati.

Avšak Afrika jest ohromným dílem světa. V jejím nitru přebývají národové, kteří o moři ani nevědí a kteří s pobřežím naprostě žádného spojení nemají a míti nemohou pro nesmírnou jeho vzdálenost. Teprve od misionářů, pokud tito k nim pronikají, dostává se jim zpráv o světě jim neznámém. Misionář Van der Wee z rádu bílých Otců, působící v Africe na rovníku, vypravuje, že tamější černoši znají sůl, že ji neužívají sice ku přípravě svých pokrmů, na př. pečených bílých mravenců a kobylek, ale že ji požívají asi tak, jako naše mlsné dítky bonbonů — po zrnkách. Vydobývají sůl z ložisek na mnohých místech z nitra země až na povrch vystupujících, která jsou někdy barvou pudy již zdaleka znatelná. Čím jest vlhčí rok, čím více prší, tím více lze soli vytěžiti, neboť se deštěm vždy více vrchní prstí odplaví a tak na novou vrstvu soli se přijde. Dle pověsti mezi černochy udržované povstala ložiska tím, že jistý kmen černošský, Matussi, který tuto zemi opanoval, solná zrnka sem přinesl a do země zasil. Od té doby prý tu sůl stále roste a nikdy ještě nevyhynula. Jiná pověst — pověřivá — pak dí, že by se sůl ztratila, kdyby na místa, kde se kope, přišla

noha králova. Proto, musí-li se král oněmi končinami ubírat, bývá nošen na nosítkách. Dobýváním soli se obírají ženy. Muž vůbec nepracuje. Bylo by to pod jeho důstojnost. Lenost a vážnost jsou pojmy, které tamější černoch zaměňuje. Práce jest mu porušením vážnosti.

Jak si počnají ženy při dobývání soli? Časně z rána vycházejí z domu k ložiskům. Nahrabou hlínu se solí smíšenou, vloží do nádoby, v jejímž dně jest dírka a nalévají pak na hlínu vodu. Voda solí nasycená teče z nádoby ven, chytá se do hrnce, který se pak postaví nad oheň a tak dlouho tam zůstává, až se z něho voda odparí a na dně se nahromadí sůl. Pilná žena nastřádá za den — jsou-li jí také jiné okolnosti příznivý, na př. je-li v hlíně hojně soli — až dva kilogramy soli. Chce-li muž svoji manželku pochváliti, říká, že mu opatří za měsíc dvakrát třicet kilo soli.

Co nashromáždil a sám nespotřeboval, odnáší černoch na trh. Prodává jednak za peníze, jednak výměnou. Za 200 kg dostane tučného vola. Sůl kupují z daleka přicházející kramáři, kteří ji později sami dobré prodají. Neboť měří kupujícím — po trochách, jež by se vešly do náprstku.

Šelma černoch se již naučil také šiditi. Dá-li se kupující napáliti, přimísi mu k soli popela. Jinak chváli misionáři sůl černochy vyrobenou. Není sice tak bílá jako evropská, ale lze jí zcela dobrě použiti.

Dělníkům za práci se také ke mzdě přidává trochu soli.

V novějších dobách se staví stále nové dráhy, které spojují vždy více a více nitro Afriky s kraji vzdálenějšími. Tím se naskytuje i černochům více příležitosti své výrobky zpeněžiti a zároveň i zdokonaliti. Možná, že jednou budou solná ložiska ve střední Africe pramenem hojněho zisku pro vzdělané černochy.

Dopis v řeči Shiré (ve střední Africe).

Bambo watre wokondedwa!

Tidanwa kuti mulé bwino ndi moyo wanu ndepo tire kusekera kwambire ndipo ifenso tire bwino ndi moyo watu. A Josef yeka adalowa kwa Mulungu. Ife tire kunena lero kuti ti dabatizidva pa tsiku la kubadva kwa Jesu amuna 43 akazi 23. Tsopano Tiró kukondwera udita udipo tifuna kukala onwera mau á Mulungu utaw zowe kuti pakufa tilome m' mwamba kwa Mulungu ndipo bambo watu ndinu madatyambira kupunrira kwatu mutitandiré nd mapempero anu kwa Jesu ndi mtima muatu kuti onse amuno ndi akazi otoudzo ife tikole abirisit alome m' mwambo kwa Mulungu. Ife bidalembo anyanatu amu. —

Milý náš otče!

Slyšeli jsme, že žijete a dobře se Vám daří, velmi se těšíme a žijeme také. Pan Josef odešel sám k Bohu¹⁾). Oznamujeme dnes, že nás bylo pokřtěno v den narození Ježíšova mužů 43,

¹⁾ Zemřel po křtu.

žen 23. Jsme velmi šťastni a chceme poslouchati slova Božího po všechn čas, až po smrti vejdeme do nebe s Bohem a Otcem naším a s Tebou, který jsi nás počal u nás učit a pomáháš nám Svojí modlitbou u Ježíše a Marie. Jsi stále daleko od nás. Modlíme se ve svém srdci, aby všichni mužové ženy, kteří nám pomáhali státi se křestany, přišli do nebe k Bohu. Psali jsme Ti, my, Tvoji mladí lidé. —

Hrob v mraveništi.¹⁾

O nezvyklém pohřbu vypravuje černý kaechista z Uru²⁾, Jan Udesika, jehož vypravování zaznamenává jedna z misijních těster.

Přičinil jsem se ze všech sil, aby si náš lid i král oblíbil naše svaté náboženství a aby se misie mohla u nás co nejdříve založiti. Upadl jsem tím ovšem častěji v nemilosť. Zvláště křtění umírajících mi způsobilo mnoho mrzutostí, neboť král se domnívá, že by se žádný ze vznešenějších jeho poddaných neměl státi křesťanem, aby se všichni tito dostali jednou k duchům. Naproti tomu doporučí křtiti chudé, protože prý o takové lidi není škoda, ani zemřelí předkové (duchové) prý o ně nestojí.

Jest prý proto dobré, nebudou-li alespoň po smrti s těmi lepšími pohromadě! Ovšem

¹⁾ Tropičtí mravenci, tak zvaní termiti, staví si vysočá mraveniště v podobě homolí z hlíny pevně uhnětené. Opustili je a odtáhnou jinam, je mraveniště uvnitř duté.

²⁾ Krajina ve střední Africe; leží mezi řekami Luapula a Lualaba, přítoky Konga.

jsem toho nedbal, neboť u Boha není rozdílu mezi lidmi. Za to jsem musel častěji trpce pykat.

Minulý týden vznesl se anděl smrti nad čistou dýyenkou. Rychle jsem k ní spěchal; vždyť byla tak pilnou v učení se náboženství. Již druhého dne vzlétla její duše k nebi. Nyní mělo mítí křesťanské dítě také pohřeb. Avšak tu byla dobrá rada drahá!

Abyste mému vypravování snáze porozuměli, prosím, byste nyní se mnou zalétli o tři měsíce nazpět do minulosti.

My, chudí lidé v Uru, byli jsme po dlouhou dobu stíženi neúrodou a hladem. Konečně přišel dlouhou dobu očekávaný déšť. Každý si umínil, že co nejvíce rolí oseje, aby měl brzy hojnou úrodu a mohl zase jednou seschlý žaludek dokonale nasystit. Avšak žel; jen krátkou dobu žila radostná naděje. Zatím co venku pěkně pršelo, svolal král svoji celou vysokou radu, aby se radil, jak čeliti opicím, které se v hejnech zdržovaly v nesmírném pralese a které náš majetek na polích loupily, ano naprosto ničily. Porady byly den ze dne a nebraly konce. Uvažovalo i mluvilo se všelicos. Konečně vystoupil jeden z nejslavnějších, vážně postoupil doprostřed shromáždění a mávaje kouzelnickou holí i chocholem z kozích chlupů, mumlal jakás slova, jimiž se dovolával pomoci duchů. Pak počal mluvit slavně a hlasitě: „Od této chvíle se nesmí nikdo, ať je to kdokoliv, objevit na poli. Zapovídá se též všechno rytí, kopání, pletí i pěstování na poli. A kdyby někdo v době tohoto

dosud nebývalého odpočinku zemřel, musí být jeho mrtvola vhozena do řeky, neboť nyní se nesmí ani hroudou pohnouti. Bude-li tento příkaz věrně vyplněn bude naše země na věčné časy opic prosta!" Tak ukončil černý prorok. Všichni tleskali pochvalu a král poručil prohlásiti poddaným nový zákon. Ježto by zdejší lidé za krále, jehož ctí téměř jako modlu, dali krev i život, nebylo žádného odporu. A tak uplynuly již tři měsíce a pole leží vesměs ladem a jsou neobdělávána.

Avšak jest nyní čas, bych se vrátil ke své malé mítvole. Když jsem tak stál a přemýšlel, ne snad proto, že bych byl přikládal viru pověře svých rodáků, nýbrž proto, že se mi jednalo o to, abych nepochybíl ve věci Boží a misijní, zahľédl jsem mraveniště. Dobrá! Malý ten parhbelek byl uvnitř dutý a za hrob jako stvořený! Není to ovšem zcela slušno, myslil jsem, avšak kdybych kopal zvláštní hrob, pak by se jistě na nás několik křestanů svedlo, že jsme příčinou pohromy celé země — neboť nesmyslné naděje pohanů v pověru se jistě neosvědčí.

Pokropil jsem dutinu mraveniště svěcenou vodou a vložil pomaloučku malou mrtvolu dovnitř. Upokojen vědomím, že jsem vykonal dobrý skutek, vrátil jsem se domů.

Od hodin později stál můj zrácce v královské soudní síni s několika svědky. Byl jsem obžalován jako státní zločinec! Brzy potom jsem byl jako trestanec zatčen. Král i celá jeho rada byli hněvem a zděšením tak uchváčeni, že

se mi zdálo, že jsem upadl mezi divokou zvěř. Nepříznivý rozsudek byl již předem nad mým zločinem pronesen.

„Opovážil jsi se, křesťanský pse, naše svaté zákony drze přestoupiti. Pochoval jsi mrtvého a vykopal proto jámu! Zavinil jsi, že bude celá země neštastna, protože se opice více nevzdálí!“ Tak zahřměl zuřivě král. Maje ovšem klidné svědomí, vykřikl jsem stejně pronikavě: „Kdo z vás viděl, že jsem hrob kopal?“ Vše se úplně ztišilo a bylo ticho dlouho — dlouho! A král počal mluvit vlídne.

Pak jsem vyprávěl, že zesnulá spi tiše v mraveništi. A král i jeho rada propukli v hlasitý smích a tím byl soud ukončen a rozešli jsme se jako přátelé!

Kéž by nám někdo chtěl pomoci vymanit obyvatele Uru z okovů nevěry a pověry!

III.

Západní pobřeží Afriky.**Kanárské ostrovy.**

Ostrovy tyto, pojmenované po oblibeném žlutém zpěváčku kanářkovi, který z této své vlasti do našich krajů byl přinesen, leží nedaleko západního pobřeží Afriky a jsou takřka jeho přední, kde se lodi do Afriky plující zastavují. I my se na nich zastavme a prohlédněme si tam něco zajímavého.

Návštěva v Las Palmas.

Po desítidenní částečně klidné, částečně bouřlivé plavbě na německém parníku „Arnošt Woermann“, na nějž jsem vstoupil dne 27. srpna se 4 jinými částečnými misionáři, do jihozápadní Afriky se mnou se ubírajícími, spatřili jsme dne 7. září před sebou krásný kousek země, Gran Canario, Velký Kanárský ostrov.

O půlnoci zakotvil nás „Arnošt“ v přístavu. Bylo mi uloženo nakoupiti některé potřeby v Las Palmas, kanárském přístavném městě. Hned časně ráno jsem vystoupil na palubu, abych se pokochal pohledem na v přístavu stojící koráby,

na jejich do výše se pnoucí stěžně, vlajky a prapory, na malé čluny, jež se kolébaly na vlnách, hlavně na rozkošný ostrov a z něho vystupující ladné pahorky. Sotva jsem se rozhlédl, utkvěl zrak můj na dvou velikých, šedě nabarvených parnících. Byly to francouzské válečné koráby, které se vznášely velebně asi 1000 m od nás na vlnách. Dále před námi v půlkruhu stály koráby rozličných národů.

Asi o 6 hodinách hnula se opět naše loď a ubírala se obloukem podél francouzských velikánů ku břehu, k místu, kde se nakládá na lodi uhlí. Tam jsme měli státi plných 12 hodin. Sotva jsme opět zakotvili, byla v okamžiku loď obklopena malými barkami a netrvalo to ani minutu a paluba byla plná domorodců, kteří nabízeli ochotně cestujícím, že je dopraví na svých barkách na pevninu.

Asi o půl 7. sestoupilo nás deset do prvního člunu. Zručnými a mocnými rozmachy vesel hnán letěl člun po hladině; za 10 minut jsme byli u břehu a vystupovali vesele na pevninu. Ačkoliv bylo kolem viděti nepřehledné spousty vody, bylo patrnó, že by pevnina potřebovala nadmíru deště. Bylo se nám broditi suchým pískem a černým prachem. Právě po našem příchodu přijel vlak parní pouliční dráhy, jehož jsme mohli použíti k projíždce celým městem; stále po břehu jedouce, dospěli jsme asi za tři čtvrtě hodiny na druhý konec, kde nás zval k návštěvě pěkný slohový a dvěma věžemi opatřený arcibiskupský chrám, jejž bylo též z lodi viděti.

Cestou jsem měl příležitost pozorovat z vlaku život domorodců.

Především mi byl nápadný zevnějšek domů. Byly to pevně stavěné čtvercové kamenné budovy, bez vší ozdoby, 5—10 metrů dlouhé, čistě oblélené, s plochou střechou. Na předměstích byly všechny domy v přízemí, uvnitř města též jednopatrové, zřídka dvoupatrové.

Obyvatelé jsou velikou většinou katolíci. Po levé i pravé straně dráhy šlo pěšky, jelo koňmo i na vozích mnoho lidí. K jízdě i k tahu užívali oslů, mezků i malých koní, kterážto zvířata vzhledem k malému tělu svému podivuhodně obtížné práce vykonávala. Často bylo viděti silného mužejeti na zvířeti nemnohem větším než malé tele, takže musil nohy skrčiti, by jich netáhl po zemi, neb aby pod ním čiperný čtvernožec nevyklouzl a neutekl.

Kromě jezdce nesla tato ubohá, vyhublá zvířata mnohdy ještě přes záda přehozené koše rákosové nebo bambusové, okrouhlým víkem po obou stranách uzavřené. Vypadaly jako obrácené pletené úly na včely, jakých se v mnohých krajinách podnes užívá. Dvoukolé vozíky táhli většinou mezci, čtyřkolé malí koníci.

Misty byly řady domů mile přerušeny skupinami palem, velikých listnatých stromů se stříbrolesklým listím a rozsáhlými sady banánovými. Když vlak zastavil u katedrály, vystoupilo ještě jiných pět spolucestujících, kteří hodlali se mnou chrám navštívit.

Poděkovavše všele Bohu za šťastně vykonanou část cesty, prohlíželi jsme vnitřek svatyně. Hlavní oltář, k němuž vede řada schodů, trůní velebně posvátným prostorám. Asi 30—40 metrů před oltářem jsou vyvýšené, stupňovitě postavené lavice pro kanovníky, v nichž tito právě část hodinek se modlili. Chrám je prostranný, světlý a je v něm příjemný chládek. Zvláštní jest olejovými barvami malovaná křížová cesta. Osoby jsou na obrazích v přirozené velikosti a výraz tváří jejich odpovídá citům, které osobám při jednotlivých zastaveních jednajícím jsou přiměřeny. U hlavní brány visí velký obraz sv. Krištofa. Jest asi 5—6 metrů vysoký. Obrovitá, svalnatá postava světce, výrazné tváře působí velmi dojemně na diváka. Silnou palmovou hůl máje v pravici, vystupuje z vody na břeh. Planoucí jeho zrak pohlíží se zanícením na sladké břemeno, které spočívá na levém rameni, a břemenem tím je malý Ježíšek, držící zeměkouli v ruce.

Z chrámu jsme šli na poštu. Srdce nás pudivlo, bychom svým milým dali známku života ve způsobě — pohlednice se španělskou známkou poštovní. Abychom mohli potřebné věci nakoupiti, opatřili jsme si v jednom obchodu španělské peníze. Je tu velmi draho. Niklových peněz tu není. Za nepatrnejší předměty se platí velikými měďáky. Obyčejně se platí peseta¹⁾, cizinci však platívají vše šilinkem²⁾ a markou.³⁾

¹⁾ 1 peseta španělská — 95 halérů. ²⁾ 1 šilink anglický — 1 K 20 h. ³⁾ 1 marka německá — 1 K 17 h.

Posnídavše hodně draho, nastoupili jsme další cestu. Chtěl jsem spatřiti stromky oranžové, citronové a vinnou révu. S jinou řečí než španělskou lze tu těžko něco pořídit. Žádal jsem jednoho kněze, jež jsem náhodou potkal, zda by mi mohl poraditi, německy, francouzsky a anglicky. Odpověděl: „sermone latino“ — „mluvte latinsky“. Tak jsem mu tehdy mohl svoje přání přednést. Přívětivý kněz zavolal jakéhosi hocha, udělil mu několik španělských rozkazů a rozloučil se se mnou srdečným stisknutím ruky. Hoch se nám postavil v čelo a kráčel veselé se tváře před námi stále do kopce — ležely sady opodál města mezi pahrbky. Kráčeje za poskakujícím junákem, mohl jsem si okolí dobře prohlédnouti.

Domorodci jsou vysoké, přímé, nazad poněkud hrdě vypjaté postavy, hnědožluté pleti. Mezi stem těch, které jsme potkali, bylo však sotva více než 5, jimž by se nemohlo nic vytknouti. Ostatní jevili malou spotřebu mýdla, nebo byli oděni šatem, na němž pro špinu a díry nebylo k spatření poctivého stehu, jiní pobíhali jsouce oděni toliko spodky a košilí. Ženy byly oděny ponevíce velmi slušně. Měly široký, světlý, šat a na hlavě bílý, černý nebo zažloutlý šátek, který splýval malebně až po lokty. Velmi zřídka bylo viděti nésti ženu něco těžkého na rukou. S velkou jistotou a zručností nesly veliké koše a hliněné džbány na hlavě.

Šli jsme kolem místa, kde z pahrbku vytékala voda rourami. Veliký zástup nosiček vody

obstupoval prameny, od nichž zaznívalo živější hašteření, než u nás u nejživějších studní venkovských lze slyšeti. Statečné a horlivé pradleny stály tu podél dlouhých, pramenitou vodou naplněných koryt a veselé štěbetajíce oháněly se mokrým prádlem, tlukouce jím chvílemi o vedle ležící kameny až je bylo daleko slyšeti.

Brzy jsme dospěli k cíli. Mladý náš vůdce se zastavil před jedním oknem a volal bez okolků dovnitř, aby majitel sadu vyšel ven do zahrady, kde naň čekáme. Starší, bodrý Kanáran vyšel k nám pohodlně vážrým krokem. Brzy jsme se domluvili. V plném vědomí své důstojnosti vedl nás majitel rajských těchto sadu úzkou cestou hlouběji do zahrady, kde rostly ve velikém množství překrásné bujně banány, oranže, citrony, bambusová třtina a jiné jižní plodiny. Banány měly ohromný list a až 50 plodů na jednom stonku visících. Poněvadž malých stromkův — které byly hodně drahé — neměl příliš mnoho, byli jsme s vybíráním a uzavřením koupě brzy hotovi. Hvízdutím povolaný služebrý duch přinesl nám na misce několik banánů k ochutnání. Šťavnaté, okuřkám podobné plody nám chutnaly znamenitě. Rozloučivše se se sdílým starochem, vydali jsem se na zpáteční cestu, na niž se mi též podařilo opatřiti si i vinnou révu. Náhodou jsem se podíval přes plot do jedné zahrady u silnice. Uzřel jsem tam révu. Povzbuzen mými posuňky, uřízl mi zahradník dva dlouhé pruty. Podobně jsem dostal v jistém zámořním domě ještě jirý druh vína. Při tem

jsem měl příležitost prohlédnouti si stavení uvnitř. Jak již dříve jsem se zmínil, tvoří stavení čtverec. Projdeme-li vraty, očteme se na dvorku, pesázeném krásnými zelenými bylinami. Se všech stran mohou obyvatelé pohlížeti s vyvýšených altánků na svěží zeleň palem a jiných listnatých bylin na malém, čtverhranném a chladném dvoře.

Ačkoliv jmenované plodiny tak bujně tu rostou, nelze v okolí spatřiti ani lučin ani neobyčejnějších travin. Z tmavošedého kamení, jímž země kolem jest pokryta — prsti neviděti — vyrůstají překrásné palmy a šťavnaté kakty. To musí člověk vidět. Jinak by tomu ani nevěřil.

Šli jsme dále do ovocné tržnice. S velikou výmluvností nebízeli tu staří i mladí svoje ovoce na prodej. Čerstvé oranže, citrony, broskve, banány, datle, kaktusové plody, melouny, šťavnaté veliké hrušky, sladké hrozny a jiné chutné věci. Vše se nám líbilo. Jen z jednoho kouta vál nepříjemný zápaš. Viděli jsme tam cosi tmavohnědého na hromadě. Myslil jsem, že je to nakládané maso, pravili mi však, že prý je to výtečný sýr. Rychle jsme se vzdálili a nakoupili raději věci vábnějších.

Vozík tažený dvěma ponny¹⁾) dopravil nás za tři čtvrtě hodiny k přístavu. S vozem běželo stejně rychle stále několik výrostků, kteří nám horlivě nabízeli svoje zboží: vějíře, sirky, hedvábné šátky atd. Jeden z nich držel dokonce

¹⁾ Ponny — malé koně.

křečovité za nohy bolestí a hrůzou kvákající kačenu a řval na nás co mohl: „Tree schillings, signore“ — „tři šillinky, pane!“ Zástup vytrvalých běhouňů stále vzrůstal a konečně letělo za námi celé hejro křičící nadšeně: „Viva l’Allemagna!“ — „Ať žije Německo!“ Hodili jsme jim s vozu několik měďáků; s divým chvatem hleděl každý něco urvatí a v okamžiku byli nám opět všichni v patách.

V přístavu jsme vstoupili do člunu a o několik minut později jsme byli opět na palubě „Arnošta“, kde panoval čilý život jak nahoře, tak dole kolem na moři. Nižší část paluby nebyla ani k poznání. Vše bylo pokryto černým uhelným prachem. V pravo i v levo bylo vytahováno uhlí z dlouhých člunů. Bylo naloděno asi 6000 centů. Kromě toho byl naloděn dobytek, drůbež a jiné potraviny. Mezi touto prací nabízeli a vychvalovali ostrované stále své zboží. Pro jiné věci než svoje zboží a obchod neměli smyslu.

Velmi mne bavil čilý život a veselá hra kolem lodi. Člunky, barky, malé parníčky hemžily se pestrou směsicí kolem „Arnošta“. V některých seděli 2—3 žlutohnědí mladíci, kteří byli vždy hotovi po hlavě do vody se vrhnouti, když jim s lodí peníz byl hozen. Sotva že peníz pleskl o vodu, skočili po něm a dříve než mohl padnouti ke dnu, vynořili se, ukazujíce jej mezi prsty. Vrátilivše se do člunu otevřeli „přirozenou tobolku“ — totiž ústa a tam peníz ukryli. Jiní prováděli

ještě umělejší kousky. Za 50 feniků¹⁾) se ponořili pod naši loď a po 1 až 2 minutách se vynořili na protější straně, kde se vrhli teprve znova do moře pro odměnu tam jim hozenou. Aby mohli loď podplouti, musili se ponoriti až 8 metrů hluboko a pak asi 20 metrů pod lodí plouti a pak teprve se mohli vynořiti.

O 6. hodině večer byly práce skončeny, paluba pomocí hadic, jimiž voda stříkána, omyta, kotvy vyzdvíženy, šroub se počal otáčeti a my jsme se vydali na další cestu do Svakopmundu, přístavu německé jihozápadní Afriky, kam jsme měli po třech týdnech dospati.

Zprávy z Togo při zálivu Guinejském.

P. Ferd. Lauer, kněz Tovaryšstva Ježíšova, píše o svém působení v Porto Taguro (Togo) takto

V obrácení mužů ku křesťanství jsme dosud dosáhli málo úspěchů. Touží více po evropských cenných věcech, kořalce a jiných darech, než po znalosti přikázání Božích; také lپejí velice houževnatě na svých starých zvyčích a proto se vzdalují církve. Naše činnost se vztahuje toliko na muže, kteří již dříve byli pokřtěni, a těch je tu velmi málo.

Více chvály vzdáti možno ženám. Jejich pracovitost zasluzuje uznání. Vejdeme-li do dvora, neužíme nikdy zahálející ženy. Některé ženy

¹⁾ Fenik jest drobná mince německá = 1 hal.

připravují gally¹⁾, jiné rozemírají mezi dvěma kameny kukuřici, jiné opět rozdělují tabák, který ve skladech nakoupily, na menší dílce, které pak prodávají s výdělkem. Výtěžek, který mohou očekávat, jim dovoluje při práci té si zakouřiti. Kromě toho konají ženy práce polní. Též o výchovu dítěk jest se jim starati. Stařeny předou niti z vláken jakési domácí bylinky. Děvčata pomáhají ochotně při veškerých těchto pracích. Proto jim zbývá málo času k návštěvě školy. Ostatně se domnívají mnozí rodiče, že děvčata návštěvou školy zpýšní a nehodí se pak ku práci. Přes to vše zařídil tu P. rektor r. 1899 školu. Posud můžeme býti s návštěvou školy spokojeni. 20—25 děvčat přichází denně do školy. S počátku bylo velmi těžko malé žačky pohnouti ve škole k odpovědi; od té chvíle však, co byla děvčata připojena k druhému oddělení hochů při vyučování náboženském, závodí všichni v přenosnosti.

Ženy jsou však nejen pracovité, nýbrž chodívají též rády do kostela. Každou neděli přichází z naší osady až 35 žen a dívek na služby Boží. Každý týden je pro ně zvláštní křesťanské cvičení. Podivné jest, že starých, sešedivělých žen nelze pohnouti, by přišly též do kostela. Když jsou k tomu povzbuzovány, uk zují na svoje šediny, aby naznačily, že jsou stařeny a mají tudíž samy dosti zkušeností. Těžko je dále lid udržeti, aby v dobrém setrval. Nedbaje

¹⁾ Bezpochyby nějaký nápoj.

těchto obtíží, pracuje misionář rád o spásce duší, doufaje, že hodina milosti brzy uhodí.

Dnes se mi přihodila malá nehoda, která nohla míti snadno zlé následky.

Každý den navštěvujeme totiž střídavě svoje misijní stanice. Pro rozmanité překážky jsem se dnes opozdil a zapomněl jsem ve spěchu vzít pitnou vodu. Mrzel jsem se, když jsem to cestou zpozoroval. V náhradu se mi však dostalo za chvíli více vody, než jsem si přál. Po hodinové jízdě jsem dospěl k bažině a chtěl jsem se dátí převézt. Když jsem již lodičkou kousek cesty urazil, poznal jsem, že nebude možno pro přílišně proudící vlny na úzkém člunu na druhý břeh se dostati. Převozník byl téhož mínění, a proto jsme se vrátili. Doufal jsem již, že se dostaneme šfastně na břeh, když lodička se pojednou převrhla. Voda mi šla až po ramena a po kolena jsem vězel v bahně. Krokodila nebylo na blízku žádného. Pěkně vypadal můj převozník. Poněvadž řídil člun stojí, letěl do babna hlavou napřed. Nemohl jsem se smíchu zdržet, vida jej vypadajícího jako africká modla. Na břehu byli lidé, kteří viděli naši nehodu. Nemohli rám však pomoci. Nezbývalo než sednout na koně a vrátit se rychle domů, kde se všichni divili mému brzkému návratu.

Mnoho by se dalo působiti v Togo pro čest a slávu Boží, avšak nedostatek misionářů a stálý úbytek peněz v pokladně jsou velkou vádou.

Misijní činnost v Togo.

P. Hundler ze společnosti Božského Slova ličí rozmanitý způsob činnosti misionářů v těchto končinách takto:

8. srpna bylo s v e c e n í u c i t e l s k é h o s e m i n á ř e ¹, v Glin Bla. Z Kpandu do Bla jest 40 kilometrů. Avšak jízda na kole jest mi velmi snadnou; brzy jsem se dostal do Bla. Místo to leží při velké řece Dayi, nedaleko vysokého kopce Santrokoffi. Misijní stanice leží na návrší a vypadá jako rozsáhlé selské stavení. V pravo jest dům misijní, v levo učitelský seminář a uprostřed hospodářské stavení, kde jsou voli, ovce, slepice. Budovy jsou kryty červenými taškami a vypadají velmi útulně.

Bыло та velmi radostné shledání. Deset bělochů nás tu bylo: P. Kost z L o m e, další kněží Heering, Schöder, Heise, Feldmann a bratr Probus z Bla, P. Mertens z Palime, P. Porten z Anecho, P. Witte a moje maličkost ze Kpandu. Přinesli jsme s sebou hmožděje a přístroj na světelné obrazy; P. Porten měl uchystaný ohňostroj. Následujícího jitra byli všichni černoši z celého okolí na nohou, aby mohli být přítomni „Mawu b' aša“, t. j. svátku bělochů. Jeden z nich měl světlý kabát a kalhoty a přes kabát oblečenou černou vestu! Tak ukazoval své bohatství!

Slavnou mši sv. sloužil P. Witte a hoši zpívali rři ní rěkře nový chorál. P. Kost posvětil

¹) Zřízeného missionáři.

seminář a postavil jej pod ochranu velikého afrického biskupa sv. Augustina. Odpoledne jsme zpívali my misionáři kompletář¹⁾ a k večeru byly pro lid promítány světlé obrazy a po nich vypálen ohňostroj. Také byly vypáleny za dne hmoždíře, k čemuž v údolí černoši radostně odpovídali.

Druhého dne ráno odjížděl P. Heise k pobřeží, maje se odebrati na zotavenou do Německa. Když vsekal na kolo, vystřelil bratr Probus dvě rány z hmoždíře, které včera nabil, ale vystřeliti zapomněl.

V pondělí odpoledne jsem jel s P. Mertensem do Lolobi, asi půldruhé hodiny daleko od Bla. Byla to cesta! Často jsem musil seskočiti s kola, poněvadž jsme musili přes dubové kmeny, potoky a písčiny. V Lolobi jsou domy ploché a pokryté nahoře hlinou; vypadají proto jako čtyřhranné truhliky. P. Witte mi poradil, bych sem zajel. Domníval se, že se asi do této krajiny vícekráte nedostanu. Možná, že měl pravdu.

V Lolobi se zdá ještě běloch býti něčím vzácným. Vše se sběhlo, ale ihned začalo rozuteklo, když jsme zástup osloви. Při domě jednoho muže bylo viděti čtyři stříšky na sloupech a pod každou bylo asit učet bůžků, které majitel poléval pilně olejem. Vešli jsme do bytu učitele Albana a byli jsme ochoťně pohoštěni čerstvými banány). Byt ten leží půvabně na břehu Dayi, řeky s romantickými vodopády.

¹⁾ Část kněžských hodinek.

Pilný učitel si zřídil zde již tři veliké farmy,¹⁾ z nichž v jedné pěstuje asi 1000 kakaových stromů²⁾.

Byli jsme právě zase v Bla, když tam došla zpráva, že P. Kraudelt v Atakpame zemřel. Jaká to rána pro Atakpame! P. Kraudelt byl přece tak zdrav a silen! Druhého dne jsem obdržel od administrátora P. Košta ještě několik telegramů, jež jsem měl v Kpandu dál odeslati, proto jsem odejel zase do Kpandu.

Následujícího večera tam přišel i P. Kost a řekl mi ráno, že jsa zdrav a silen mámjeti do Atakpame. P. Witte i P. Möhlis se podivili, že se mám s nimi tak brzy loučiti. I mně připadal odchod poněkud těžkým; měl jsem své žáky i ostatní práce v Kpandu velmi rád. Avšak přání mého dobrého představeného bylo mi rozkazem. Hned časně z rána jsem odsloužil mši sv. za svého zesnulého otce, zásobil se potravami, vtiskl klobouk, jakého se užívá v horkých krajinách,³⁾ na hlavu a odkvapil jsem na kole se slzami v oku s pole, na němž jsem dosud po prvé působil.

Důvěřuji v Boha a v hlase svých představených vidím vůli Boží. Brzy jsem byl veselé myslí a těšil se, že uzřím další část Afriky. Umím již také částečně jazyk domorodců a proto jsem řekl u řeky Dayi jednomu černochu, aby mi přenesl kolo; leží přes řeku pouze kmen stromu.

¹⁾ Hospodářství.

²⁾ Z plodů jeho hotoví se čokoláda.

³⁾ Korková helmice proti horkým paprskům slunečním.

V Gbesi jsem navštívil učitele a jel jsem dále přes Ve-Demme do Leklebi, kde mne všichni černoši přivítavě zdravili. Pak to šlo dále přes kopce a byl jsem právě před Kame, když na mne pojednou kdosi zvolal: „Pozor!“ Seskočil jsem a užel k veliké radosti P. Schrödera, s nímž jsem byl před několika dny v Bla pohromadě. Divil se, že mne tu nalézá a měl radost, že má spolucestujícího. Byli s ním dva hoši, kteří naše kola dopravili strmou cestou do Kame.

O svátku Nanebevzetí Panny Marie jsem vseďl s P. Schröderem do vlaku v Palime. Můj společník vystoupil v Lome a já jsem jel do Porto Seguro¹⁾, kde mne na nádraží s radostí očekával P. Lauer. Naše stanice v Porto Seguro leží na samém břehu mořském, zcela obklopena palmami. Šumění a hukot resmírného oceánu bylo pro mne příjemnou změnou.

V Porto Seguro byla druhého dne slavnost prvního sv. přijímání. S P. Ihlem jsem navštívil pak domorodce v jejich chatrčích, což činím denně i zde v Atakpame. Jak přítluní byli tito lidé a jak neradi se loučili se svým „otcem“.

V neděli ráno jsem jel přes jezero Togo do města Togo. P. Gramel stál na břehu a čekal na mne, svého přítele a spolužáka. Jak jsme se těšili ze shledání! Přišel jsem právě včas k prvnímu sv. přijímání. 46 dětem se dostalo šestí přijati svého Spasitele. Některé přišly z daleka, z Voga a okolí. Br. Norbert je sestavil v průvod.

¹⁾ Německý přístav v Africe.

P. Verraelen slavnost řídil, P. Urammel a já jsme přisluhovali. Po slavnosti se dostalo dětem občerstvení a já jsem jim rozdával krásné ovoce, druh pomerančů, zde hojně rostoucí.

P. Lauer, který konal slavnost v Gunkope, přišel také k polednímu do Togo. Veliká byla nače radost, když jsme byli pohromadě. K večeru jsme vstoupili tři na lodičku, bychom se plavili zase zpět do Porto Seguro. Na jezeře Togo je krásně. Jest viděti do Adjido, prvního působiště P. Diera. Jezero bylo neklidné a přes hodinu jsme se houpali podél opicích křovin. Krokodilů jsem reviděl; jest prý jich tam mnoho. Druhého dne jsem jel s P. Ihle do Lome. Kolo mé bylo již připraveno na dalekou cestu houštinami do Atakpame.

V pondělí večer jsem dorazil až do Tsevie přes půvabné Amntive. Br. Jakub tam staví školu a světnici pro kněze. Sám pak přebývá v domě pohlavárově. V soudní síni je škola a lože má bratr — ve vězení. To nemá žádného okna. Chce-li vejiti, musí napřed rozžati svítilnu. Připravil dvě lože v soudní síni. Já jsem spal vzadu ve vězení.

Když jsme druhého dne mši sv. odsloužili a se posilnili, jeli jsme s P. Ihle až do Uame, kde nám dnesl pohlavár k odpočinku rohože a talíř. Na rohoze jsme odpočívali až slunce zašlo a pak to šlo letem do Nuatjá, kde jsme sestoupili u učitele Norberta, jenž nás opatřil vším potřebným; je zde venkovská škola, již

dosud řídil P. Glanemann. Kamení ku stavbě nové školní budovy jest připraveno a dáme je do stavby až dá Pán Bůh deště. Noc jsem ztrávil na dřevěném loži. P. Ihle si lehl na rohoži na zemi.

Druhého dne jsem sloužil v učírně mši sv. Brzy potom jsme sedli na kolo, neboť téhož dne rás čekala cesta 70 kilometrů. Cestování jest touto dobou velmi přjemné. Cesty jsou dobré a také slunce nepálí příliš v těchto měsících.

Přece však byl jsem rád, když jsem uzrel kopce, kde leží Atakpame. Je tu velmi pěkně; rodobrě jak v údolí briihském u Sv. Gabriele. Bydlíme na kopci a horský vzduch na mne působí velmi dobře. P. Wolf měl radost, vida nás přicházeti. Byly P. Ulanremann pryč, P. Münth musil býti pro chorobu dopraven do Palime a P. Kraudelt zemřel. Jedině P. Heimaus mu přišel na pomoc ze Kpelle.

Líbí se mi tu velmi. Často mi připadá, že jsem v Alpách. Misijní dům jest ověnčen úponkovitými rostlinami; kvetou podobně jako mučenka. Kolem se rozprostírá trávník, kde se pasou tučné krávy a ovce. V pravo je zahrada s úpravnými cestami a besídkou, odkud se naskytuje oku krásná vyhlídka na Njanja a rovinu. Před námi návrší, kde bydlí sestry. Dole v údolí naše skvostná zelinářská zahrada, hojně svlažovaná potokem a po obou stranách přibytky našich farářů. Z rána chodím do školy a učím děti biblické dějepřavě, mluvnici, čtení, počtům a zpěvu. O 3. hodině přicházívá ke mně

hoch, který mi pomáhá při cvičení se v řeči domorodců. Po svačině jdu s P. Ihle dolů do osady; chodíme od chyše k chyši. Tážeme se, jak chutná kukuřice, po jméně dítěk, zda chodí do školy a zveme lidi, aby přišli do kostela i do školy.

Gabun.

Mučedník.

Biskup Le Roy (čti Roai), z misijní společnosti tak zv. Otců sv. Ducha, zažil plavě se po řece Ogowé v Gabunu¹), velmi dojemnou událost, která jest předmětem těchto řádků. Nežli ji však z úst jeho vyslechneme², povšimněme si černého kmene, bydlícího kolem zmíněné řeky. Jsou to Pahuincové, lid zvrhlý, svárlivý, zlodějský, krátce — jeden z nejsurovějších divokých kmenů afrických.

„V této krajině“ — praví biskup — „jsme se nalézali, P. Bichet (čti Biše) totiž a já, každý na svém člunu, pokoušejíce se dostati co možná bez přílišných obtíží do misijní stanice sv. Petra Klavera. Měli jsme devět člunů, vyhloubených to kmenů, směle, chladnokrevně a zručně rízených černošky čeleď Duma. Kdekolи se ukáže na břehu větší ves, zastavují veslaři, aby nakouptili něco zdejších plodin: banány, maniok,“

¹⁾ Francouzské území při africkém pobřeží, nedaleko řeky Kongo.

²⁾ Dle Klaverského „Misijního kalendáře pro dítky“ na rok 1913.

kaučuku, slonové kosti a také drůbeže a pod. Nepotřebovali by toho sice, avšak jenom za tu cenu možno dále cestovati a požívat jakési bezpečnosti. Je to na pohled pravidelný a svobodný obchod — ve skutečnosti však je s puškou v ruce vynucer.

Právě jsme stanuli u takové osady. Moje piroga¹⁾ se nalézala zcela blízko břehu, kde stál zástup domorodců, tvoře hustou, hlučící a ozbrojenou skupinu. Když tedy Dumové zahájili svoje obchodní jednání, aniž ovšem člunů odouštěli, aby mohli při první známce nebezpečí rychle od břehu odrazit, uzrel jsem asi 12—14leté dítě, jehož tvář byla pokryta smrtelnou bledostí²⁾. Jeho kůže byla scvrklá, ruce a nohy se podobaly vyschlým dřevům, a pod koží se rýsovala patrně celá kostra. Jenom veliké, vlhké gazelí³⁾ oči jevily neobyčejnou živost a kolem úst mu pochával zvláštní, smutný úsměv. Zdálo se mi, že vidím z hrobu vyšlého umrlce se procházeti.

„Dobrý den, otče!“ zahořil hoch ke mně čistou frančinou

Ulekl jsem se téměř, byv podivným zjevem osloven.

„Jak, ty mluvíš francouzsky?“

„Ano, byl jsem v misii P. Marie v Gabuně.“

„A tys mne poznal?“

„Neviděl jsem tě nikdy, avšak tys oděn jako minissé.“

¹⁾ Člun.

²⁾ I u černocha lze pozorovat zblednutí

³⁾ Zvěř podobná srnci.

„Či nejsi minissé (misionář)?“

„Jsem; a tys pokřtěn?“

„Ano.“

„Jak se jmenuješ?“

„Florentin.“

„Avšak tys churav!“

„Jsem otráven.“

„Otráven! Ubohé dítě! A kým?“

„Pahuiny, které kolem sebe vidíš.“

„Ale proč?“

„Chtěli mne svésti k uctíváři fetišů¹⁾, které je tak ohavné. Dva dni jsem se zdráhal, protože je to hřich; třetího dne mne otrávili.“

„Co tomu říkal otec?“

„Nemám otce.“

„A matku?“

„Nemám již matky.“ A oči dítěte zvlhly — moje též.

Následovala přestávka, neboť jsem nevěděl, co bych řekl.

„Otče,“ promluvil hoch, „prosím tě, vyzpovídej mne. Mám ještě deset dní času; čaroděj tak řekl.“

Nikdo z okolostojících nám nerozuměl. Avšak zatím co jedni křičeli a provozovali svůj obchod, pozorovali nás druzí pozorně a s podivem.

Hluboce dojat poslechl jsem — sedě ve člunu — zpověď stojícího na břehu pokorného mučedníka. Avšak již se k nám také blížil kněz fetišů, vrhal ra nás hrozivý pohled, a naši ve laři

¹⁾ Pohanské modly.

nutkali, bychom hovor skončili. Dítě poklekl a já jsem mu udělil — an se člen již vzdaloval — rozhřešení.

„Děkuji,“ volal hoch, „jsem přešfasten!“

Nikdy již jsem neuzrel malého onoho ubohého černocha, jenž umíral tak pozneráhla za svou víru a za křesťanský mrav s tak vznešeným klidem, bez krčeze, bratra a přítele a jenž měl zůstat pro vždy zcela neznám. Jistě ho vhodili, když byl smrti blízek, do řeky, jak to činivají odsouzenecům; avšak doufám, že andělé přijali jeho duši a že mu Bůh vykázal místo mezi mučedníky.

Často se vznáší jeho obraz před mýma očima pomyslil jsem si, že zaclahuje, aby se stal vztorem malým křesťanům evropským!“

Kongo.

Po Nilu je největší řekou africkou Kongo, veletok dlouhý 4640 km (Niger je sice delší, není však tak mohutný). Většími řekami jsou kromě Nilu Mississippi v Severní Americe, Amazonas v Jižní Americe, Jang-tse-kian v Číně, Jenisej v Sibiři a Amur na rozhraní mezi Mongolskem a Sibiří. Při své ohromnosti však nebude mít nikdy Kongo tak velikého významu jako jmenované ostatní řeky proto, že pro mnohé vodopády, hlavně tak zvané slapy Stanleyovy, nemůže loď plouti po celém jeho toku. Velké lodi mořské mohou plouti toliko asi 100 km do

vnitrozemí. Pak nutno vodopády Jellela zvané obejeti vlakem, načež lze opět užít lodi.

Prameny řeky Kongo nejsou úplně prozkoumány a byla o nich rozmanitá mínění. Snad nechybíme, když na základě zpráv misionářů řekneme, že veletok onen povstal hlavně spojením dvou řek Lualaba a Luapula, které čerpají vodu z jezer Tanganjika, Moero a Bangueolo. Pohled na mapu nám ukáže ještě několik značných přítoků na pravém i levém břehu.

Cestovatel Pavel Reichard popisuje obě řeky a praví, že Luapula má velmi krásné břehy, porostlé pralesy, že je průměrně asi 150 m široká a má mnoho půvabných ostrůvků. Lualaba teče stepratou rovinou a dosahuje v čas dešťů 300 až 500 m šířky.

Spojivše se tvoří obě společný tok až 600 m široký a průměrně 6—11 m hluboký. Nedaleko města Njangue, které leží při tomto toku, zvaném Ugarana, počinají vodopády Stanleyovy, jichž je sedm. Za dlouhým ostrovem Asama, vyčnívajícím z řeky, je Kongo již 3 km široký, při ústí přítoku Aruvimi se rozšiřuje na 4 km. Při vtoku Itimbiri tvoří Kongo mnoho ostrovů a ramen. Šířka celého toku, čítaje v to cestovny a všecká ramena, jest asi 30 km. Na další cestě k Atlantickému oceánu přibírá ještě od jihu tekoucí mohutné přítoky: 2—3 km široký Sankuru, hluboký průměrně 3 m, do něhož vtéká Kassaj s Lulua, 500 m širokým přítokem.

V dolním toku teče Kongo krajinou hornatou,

proto se úží jeho řečiště a voda teče velmi prudce. Na nejužších místech je široký asi 400 m a 40 m hluboký. Rychlosť proudu je $13\frac{1}{2}$ m za vteřinu. Lze si snadno představit, že tak ohromné spousty vody proudí daleko do moře a barví vodu mořskou kalem přineseným z vnitrozemí, jenž se pak usazuje na dně mořském. Plavci tvídí, že vodu z Konga lze pozorovat 550 km daleko od břehu.

V krajinách kolem Kongo se usadili misionáři a působi horlivě na pokřestení a vzdělání tamějšího lidu, který toho velmi potřebuje. Vždyť kolem Konga žijící černoši nehrizi se ani požívání lidského masa. Uvádíme o tom část zprávy sestry Arnoldiny:

„Ženy a dívky nesměly požívat lidského masa, rovněž bylo jim zapověděno maso levhartí, jisté druhy ryb a hadů, za to hochům a mužům bylo vše to dovoleno. Jest jen málo mladíků v naší stanici, kteří by nebyli okusili lidského masa. Vypravují se hrozné věci o zabíjení lidí. Obyčejně bývá nešťastník, který má být zabít, zakopán po prsa do země blíže mladého stromku, stromek se ohne, by sáhala jeho koruna až k hlavě nešťastníkovi, hlava se připevní ke koruně a pak se utne. Pružností stromku bývá useknutá hlava v oblcuku daleko od těla vržena. — Jiná surovost, kterou páchají někteří černoši zdejší, jest, že pochovávají s mrtvým živého, kterého k mrtvole přivazují. Tak se děje otrokům při pohřbu náčelníkově, ženám při smrti manžela. Naše černoška Pavlína Balila vypravuje,

že při smrti jejího otce jeden otrok byl sněděn a jeden s otcem pochován.“

Mnoho lidí hyne kolem Konga zimnici, která zvláště zachvacuje cizince, a tak zv. nemoci spavou, které podléhají domorodci. Tato se jeví zmalátnělostí a ospalostí stále se stupňující; nemocný skoro pořád spí a ve spánku konečně hyne. I spavá nemoc je nakažlivá. Jak hrozně zde tato choroba rádívá, dovdídáme se opět od sestry Arnoldiny, která praví:

„Nakažlivá nemoc spavá zuří tu velice, zvláště kolem řek. Úmrtnost je při ní tak veliká, že v dědinách, kde před 3 lety bylo 1000 lidí, dnes přebývá sotva 10. Abychom uchránilí misijní stanici od nákazy, zřídili jsme nemocnice asi půl hodiny od našich příbytků. Poněvadž však přece z našich školních dítek i doospělých obyvatel několik onemocnělo, dopravili jsme nakažené ještě dále. Asi čtvrt hodiny od nás je v řece Ruki pěkný ostrov. Na něm asi 20 minut od břehu jsme zbudovali v lese dvě palmové chatrče, v nichž je nyní asi 18 nemocných. Poněvadž za nimi nemůžeme denně docházeti, opatřili jsme jim několik černých ošetřovatelů, pro něž jsme na břehu zbudovali chatrč. Dvakrát denně se vozi nemocným pokrmy. Místo kocábky se při plavbě užívá vyhloubených kmenů.“

Aby milý čtenář věděl, co černochům — i nemocným — zvláště chutná, připominám, že rádi jídají v palmovém oleji vařené veliké housenky.

Nemyslete si však, že jirých pokrmů neznají nebo nechtějí. O maso není zle. Kolem chatrčí pobíhají kuřata a kačeny, kozy a ovce, které se liší od našich tím, že jsou skoro bez vlny, v lese pobíhá dosti divokých kanců. Odhadlá-li se černoch připraviti si masitý oběd, zabije ovci, rozseká ji na kusy, aniž by ji napřed stáhl, a kusy nahází do hrnců dole širokých, nahoře úzkých, kde se maso bez soli dusí. Chce-li pečení, obalí maso širokým luppenem a vloží do ohně nebo do popeia. Pojídaje bez talíře, vidliček a podobných zbytečností, pochvaluje si černoch, že výrobek jeho je melamma. t. j. velmi dobrý. Také ryby se připravují podobně.

Sůl je černočům lahůdkou. Dostanou-li dítky od misionáře trochu soli, pojídají zrněčko po zrněčku a na konec oliznou pečlivě ještě prsty.

Zmínil jsem se o divokých kancích, kteří se potulují po lesích konžských. Kromě nich je tam hojnost levhartů, krokodilů, slonů a hročů. O lvech neslyšeli.

Hrcznou smrtí sešel se světa ubohý jeden černoch, kterého připravili misionáři ku přijetí křtu. Jda polem, přišel k místu kde nachystal majitel pole léčku na hrocha. Sotva se dotkl provazu položeného na zemi, spadl naň shora ostěp s takovou prudkostí, že mu prorazil záda a vyjel na protější straně z těla ven. Ubohému vjelo i dřevo oštěpu 20 cm hluboko do těla.

Za několik hodin skonal nešťastník v hrozných bolestech. Před smrtí byl pokřtěn.

K vyučování potřebí je knih. Pro mnohé kmény vydali misionáři již knihy tiskem. Pořídili katechismy, překlady evangelií, biblické dějepisy, čítinky, zpěvníky, modlitební knihy a pod.

Ačkoliv se misionáři velice vynasnaží, by černochy k poznání pravého Boha přivedli a je užitečným věcem naučili, nedáří se vždy jejich práce tak, jak by si přáli. Příčinou toho je odpor, který mají černoši k bělochům, jimž nedůvěřují. Křest považují za nebezpečné kouzlo, kterým jim chtejí misionáři škoditi. Příklad toho uvádí sestra Pia:

„Náčelník sousední osady Bokale nám vzkázal, že jedna z jeho žen churaví a přeje si léku. Se tra Arnoldina, která byla po všem okolí známá jako zručná lékařka, navštívila nemocnou a shledala, že jí není pomoci. Navštěvovali jsme ji od té doby častěji a vyprávěli jí také o Bohu. Též o křtu jsme se jí zmínili. Nemocná se nevzpírala. Ježto k nám již dříve kdysi přicházívala k vyučování, znala také některé modlitby a základní pravdy křesťanské. Svolovala ke křtu, ale až prý bude musit umřít. Protože bylo nebezpečí, že umře nenadále, chystala se sestra Arnoldina ke křtu. Posud šlo vše dobře. Když však vzala do ruky nádobku s vodou, chtíc ji vylít na hlavu ženy, zvolala nemocná: „Ndzoboya! Nechci!“ Okolostojící, mezi nimiž bylo několik katechumenů, naléhalo na sestru

prosebně: „Pokřti ji, jen ji pokřti!“ „Ndzoboya!“ volala nemocná opět. Tu nebylo ovšem o křtu již řeči. Křest se nemůže udělit tomu, kdo si ho nepřeje. Nepomohly přímluvy sestry Virgilie, která také k loži nemocné přichvátala, ani rozkaz náčelníkův. Teprve později se rozmyslila a projevivší touhu po křtu svatém, byla pokřtěna na jméno Josef. Za několik hodin potom skonala.

Ne všichni černčí se bojí misionářů, jak dokazuje zpráva o slavnostním zastaveníku, které uspořádali správci misie.

„Asi 130 černochů se přihrnulo k bytu P. rektora. Někteří tlouklí v taktu na plechové truhlinky, druzí mávajíce zelenými ratolestmi tancovali. Plni radosti pak odcházeli od fata, t. j. od otce. Dostali za projev lásky tři velké hrnce palmového oleje. Druhého dne se dělili veselé o drahotenný ten dar. Oleje užívají rozmanitě. Skoro všechny pokrmy připravují na oleji. Také si natírají celé tělo olejem tak, že neradno k nim se příliš přiblížiti.“

Připojuji ku konci zprávu o pohanském pochodu na Kongu:

„Umře-li někdo z pohanů, jdou obyvatelé osady, zvláště příbuzní mrtvého, v průvodu do sousední dědiny, by tam úmrtí oznámili. Cestou tropí všichni, hlavně ženy, veliký hluk a křik, zpívají smutné písňě, což se více vytí podobá. Také nosí sebou věci, jichž nebožtík užíval, na př. oštěpy, skleněné perly, koflinky, láhve a pod. Jednou vedli — jak očitý svědek popisuje —

s sebou psa, jindy nesli misionářům ukradený hrnec (tak mimoděk prozradili zloděje — zmřelého); také nosí v průvodu pokrmy. Všechny tyto předměty se pochovají později s mrtvým, který však zůstane asi 6 týdnů nepohřben. Kollem jeho těla, obaleného přikrývkou, leží v chatrči na zemi ve dne v noci naříkající ženy. Zapáchá-li mrtvola, obalí se vždy další přikrývkou. Konečně bývá přikrývek těch 6—10. Teprve potom bývá mrtvola vložena do země.“

Setkání s hrochem.

V Praze na Štvanici, ostrova to uprostřed Vltavy, prý bude zřízena zoologická zahrada, podobná takové zahradě ve vídeňském Schönbruně. Zoologickou zahradou nazývají zvěřinec upravený pod širým nebem, obyčejně v nějakém parku. V pevných železných ohradách je tam viděti dravé šelmy, ve (drátěnou síti opatřených) vodních nádržích živočištvo vodní, v rozsáhlých klecích ptactvo domácí a cizozemské, i velké ještěry a plazy.

Je zajímavé procházeti se takovou zahradou, kde jest možno bez nebezpečenství si prohlédnouti i zvířata nejlitější. Také je s prospěchem viděti živočichy, které lze ve škole a knihách viděti jen v obrazech.

Setkat se však s divou zvěří ve volné přírodě, v krajích, kde jsou ona zvířata domovem, jest na nejvyšší nebezpečno, a mnohý cestovatel anebo domorodec zaplatil takové setkání ne-li smrtí nebo poraněním, tož alespoň strachem a hrůzou.

Že o podobných dobrodružných příhodách dovedou misionáři z vlastní zkušenosti nejednu zajímavou zprávu podati, přesvědčí se snadno každý, kdo nahlédne v misijní časopisy.

Jistě se zavděčím milému čtenáři, když uvedu vypravování P. Seypa, misionáře z Lulonga.¹⁾

„Při vtoku řeky Lulonga do Kongo leží misijní stanice Lulonga. Je to jenom malá dědinka s pouze málo obyvateli, kteří by mohli být více získáni. Proto se ohlížíme my — misionáři po dalším poli činnosti podél řeky, kde jsou v hustých pialesích mnohé dědiny roztroušeny.

Již dlouho jsem si přál proniknouti těmito pustinami, bohužel však se mi nedostávalo prostředků. Konečně se mi naskytla vhodná příležitost. P. Orman, náš představený, musil jít do Bokakata²⁾ a tázal se, chtěl-li bych jít s ním.

Ovšem jsem přisvědčil, že velmi rád. Ihned jsme složili některé cestovní potřeby: kufr s mešním náradím, jiný s oděvem, třetí s nádobím kuchyňským a konečně ještě jeden s potravinami. Též jsme si vzali lože se sítí proti moskytům³⁾ a přikrývkami. Také jsme se zásobili několika pytlí soli, bychom za ni směnným obchodem opatřili pokrmy pro veslaře. Neopomenul jsem vzít také své lovecké pušky, abych mohl veslařům občas opatřiti opičí pečeně. Škoda, že jsme nemohli vzít svého železného člunu pro nedostatek veslařů; musil nám postačiti člun

¹⁾ Stát Kongo v nitru Afriky.

²⁾ Hlouběji ve vnitrozemí.

³⁾ Velcí komáři, proti nimž se zahaluje lože vlastou sítí.

domorodců; ostatně i ten byl dosti prostranný a pevný.

P. Meyers, bláhá paměti, cestoval na něm bez nehody asi padesátkrát.

Vyjeli jsme jedné soboty rázem sedmé hodiny raní. Počátku bylo překrásné; poněkud začmuřená obloha chránila před žhavými paprsky tropického slunce.⁴⁾ Krajina byla velkolepá. Se všech stran nás obklípovaly pralesy a široká řeka působila dojmem, jako bychom se plavili po ohromném rybníku. Viděli jsme stromy všech druhů i zbarvení, pravé obry i trpaslíky. Liany²⁾ a břečtan se pnuly mezi kmeny od stromu ke stromu, čímž se zdálo, že jsou zdejší lesy neproniknutelný. S vysokých palem visely smutně uschlé ratolesti i v šíře se pnulo mladé listí. Zpěvného ptactva tu není; je slyšet jen pronikavý křik papoušků a jednotvárný švehol malých ptáčků. Z lesních živočichů se vyskytuje především opice, jichž možno užítí několik druhů.

Také voda má své obyvatele: hrochy a bezpočetné krokodily.

I krása unavuje; proto jsem pomalu usnul. Zdálo se mi o práci, která mě čekala.

Večer jsme hodlali přistáti v Mampoko v zemi Nogombiů. Druhého dne ráno jsme tam zamýšleli sloužiti mše svatou a pak navštíviti dědiny ležící hlouběji ve vnitrozemí, kam dosud nikdy kněz nevkročil.

Avšak — člověk méně, Pán Bůh méně! Konec

¹⁾ Tropické kraje — horké kraje,

²⁾ Úponkovité rostliny,

naši cesty pro ten den se blížil. Již se snesl po západu slunce soumrak na zemi. Pojednou jsme pocítili otřes, jako bychom byli vjeli na nějaký pařez — byl to hřbet hrocha. Člun se naklonil; ještě jeden otřes a člun se obrátil úplně na bok. Vyskočil jsem ihned do vody. P. Orman skočil za mnou, musil však dříve rychle vylézt z úzké kajuty.¹⁾

Na tomto místě jest voda velmi hluboká. Avšak já jsem nezůstal ani okamžik pod vodou. Ihned se ozvalo pronikavé volání černochů: „Komate mompere, komate mompere!“ t. j. „Vytáhněte kněze, vytáhněte kněze!“ Můj katechista a tři silní mužové byli okamžitě u mne. P. Orman, uměje poněkud plovati, chopil se člunu a volal na své lidi, by učinili totéž. Na štěstí jsme byli blízko břehu; jinak bychom byli zcela jistě zahynuli. Je totiž v těch místech řeka 2—3 kilometrů široká. Když jsem viděl, že jsem mnohými obklopen, pustil jsem se člunu a katechista plul se mnou ku břehu. P. Orman a několik jiných bylo proudem dále odneseno; podařilo se mu však dostati se na převrácený člun, odkud jej dobrý plavec dopravil na břeh. Mezitím jsme slyšeli bručení dvou hrochů. Byly tu někde patrně jejich brloh, jinak by nebyli našeho člunu napadli.

Vše to bylo dílem několika minut. — —

Málo kdy jsem viděl černocha plakat, ale nyní plakali. — —

Další líčení smutné události zkrátím. Tři

— „Kajuta jest světnička v lodi.“

černoši zahynuli ve vlnách Konga. Dvě těla byla později nalezena, jedno se stalo pokrmem hrochů. Po noci strávené na ostrůvku ve stálém nebezpečí, na blízku hrochů, nocujících asi 20 kroků od trosečníků,¹⁾ bylo pátráno po člunu i ztracených předmětech. Člun vyloven a zachráněna jediná bedna s vodou pokáženými počřebami mešními. Též nějaká vesla byla nalezena. Smutně se plavili účastníci výpravy dále do Mampoko, kde jim poskytli tam usazení běloši čerstvého oděvu. Pak se misionáři rozešli. Jeden, P. Orman, se odebral do své světnice v Bokakata, druhý se vrátil po krátké zajížďce domů, kde bylo obyvatelstvo v hlubokém smutku pro zprávu o neštěstí misijní výpravy, o němž se již bylo dovědělo.“

Mezi obyvateli Kamerunu.²⁾

Hlavním rysem povahy zdejších černochů je ukrutnost. Ukažují ji především zvířatům. Když zabíjejí kuře, trhají mu za živa peří s těla. Jeho křik přivábí obyčejně obyvatelstvo okolních chatrčí, muže, ženy, staré i mladé. Všichni se kupí okolo necitelného trapiče a volají: „Ted toto peří, potom druhé, potom nohu, pak křídlo atd.“ I k lidem jsou bez citu. Častěji přichází do naší missie pro tabák anebo pokrmy stařena, která bývala kdysi manželkou mocného pohlavára.

¹⁾ Trosečníkem se jmenuje, kdo se zachránil po ztroskotání lodi nebo jiné podobné pohromě na vodě.

²⁾ Kamerun je země ležící při zálivu Guinejském

Při svých návštěvách nám vypravuje tato bývalá královna, jak kdysi ona i ostatní obyvatelé dědiny mučili jistého bělocha. Běloch byl zavřen do malé chatrče, kde se nemohl skoro ani hnouti, jsa spoután na rukou i nohou a oděn pouze nepatrnným kouskem látky kolem beder. Celý den byli u něho obyvatelé osady a píchali ho oštěpy, takže celé jeho tělo bylo pokryto bodnými ranami. Někteří rozžavili napřed špici oštěpu v ohni, jiní polévali rány moř.kou (slanou) vodou. Ubožák naříkal velice, což činilo surovcům radost. Ona sama prý mu vařila. Dávala mu do pokrmu mnoho pepře, tak že toho bylo lze požíti jen z největšího hladu. Potom pak působil pepř velikou žízeň. Prosil-li o vodu, donesli mu vodu mořskou. Žízní vyprahlý jazyk visel nešťastníku z úst a ctekl tak, že jej dlouho do úst zpět vtáhnouti nemohl. Ještě jiné ukrutnosti byly páchány na tomto nešťastníku. Péro se zdráhá je popisovati. Též dva důstojníci byli utýráni a pak — snědeni.

I k sobě navzájem se chovají zdejší černocí surově, čehož dokladem jsou náboženské obřady pohanské, které se vykonávají ku poctě jakéhosi boha, který se v některých krajích nazývá: „Epanga“, jinde „Ju-Ju“ čti „Ču-Ču“). Slavnosti ty konají se jen v měsíčné noci a smejí při nich býti takliko mužové. Ženám je účastenství při obřadech pod trestem smrti zapovězeno. Na otázku misionáře, proč ženám přístup zapovězen, odpověděl nejprve černoch, že prý to sám bůh tak nařídil a pak řekl: „Protože mu-

žové dovedou mlčeti, ženy nikoliv.“ Má-li slavnost Ju-Ju nastati, oznámí její počátek večer hlas bubnu a jiných hřmotících nástrojů z nichž největší hřmot tropí nástroj přechovávaný — v bedně, o níž říkají, že v ní Ju-Ju sídlí. Od onoho okamžiku se nesmí ukázati žádná žena venku.

Největší zločiny se mohou nyní směle, bez svědků a bez bázně před trestem páchat. Každý ví, že co se stalo v oné noci, „nařídil bůh“. Loupeže a vraždy, krádeže, msty a jiné neřesti se páchají bez ostychu.

„Jsem přesvědčen,“ praví písatele této zprávy, „že se nejedná černochům o úctu božstva, nýbrž že pod zámkou obřadů chtějí ukojit svoji touhu po ukrutnostech a heztretně se oddávat neřestem.“

Aby odvrátili pozornost od vlastních skutků, namíouvají nezasvěceným o výjevech při slavnosti rozmanité báchorky. Z bedny Ju-Ju vychází prý malý, sotva stopu¹⁾ vysoký mužíček, jenž před shromážděnými černochy tančuje a jím na všechny otázky odpovídá; že ten, kdo bednu opatruje, může seděti v ohni a nepopálí si ani šatu, že prý může, dotýkaje se větve šlépějemi, visetí se strmu hlavou dolů, aniž by se čeho držel, také prý má moc reniti na chvíli diváky slepotou a pak jim opět zrak vrátiti, že prý každého pohlédem usmrtí, na koho se v takové chvíli podívá a že prý i zavřeným okem vidí, zda slavností je přítomen někdo nepovolený.

¹⁾ 1 stopa — 34,6 cm.

Každá žena, která by byla při slavnosti dopadena, byť to i manželka náčelníkova byla, musí zemřít. Přece však často nemůže mnohá černoška své zvědavosti přemoci a odpyká ji hrozně. Bývá spoutána a uvězňena v chrániči až do západu měsíce. Když měsíc zašel, uholí poslední její hodinka. Dlouhý nůž oddělí hlavu její od těla a tělo její zůstává ležetí nepochované, dokud se nad ním někdo nesluťuje a nevhodí ho do řeky.

Nebyla-li dlouho žádná zvědavá dopadena, rozhlásí krvežízniví černoši, že prý Ju-Ju si přeje krvavé oběti. Vlastně by měli říci, že oni sami touží opět po hrozném divadle, viděti se svíjeti nešťastníka v úzkostech a slyšeti jeho chropot v umíráni.

Když chtěli jednou mužové jisté okolní osady býti připuštěni ku slavnosti Ju-Ju, řekli jim černoši, že se smějí súčastnit, že však ed nich bůh žádá napřed lidskou oběť. Svolili a koupili ženu od jednoho otroka, který již vícekráte svoji ženu prodal k podobným účelům. Dali za ni tři kru, t. j. asi 36 korun. Nic jí nepomchlo, že se bránila a vzpírala, její pláč nepohnul srdcem netvorů v lidské podobě. Naložili ji na člun a vezli na ostrov uprostřed řeky. Aby nemohla křičeti, drželi jí hlavu ve vodě. Na ostrově byla sťata. Její mrtvoja zůstala nepohřbena ležeti.

O tomto hrozném případě dověděla se vláda¹⁾ a bylo zahájeno přísné vyšetřování, při čemž byli 4 hlavní původcové zlečinu odsouzeni k smrti.

¹⁾ Kamerun patří říši Německé. Kam bude patřit po mírové konferenci, je nejistoslo.

Spravedlivý trest, jehož se zlosynům dostalo, bude však jenom na čas účinkovat. Při nejbližší příležitosti budou černoši opět oslavovati svého strašného boha obvyklým hrubým způsobem."

Jakými hrdiny jsou misionáři, kteří se nelekají mezi lidmi mravů tak surových žít! Jak záslužnou je jejich práce, kterou usilují je přivést na cestu přikázání Kristových!

Hottentotský¹⁾ kouzelník.

Misionář vypravuje: Po dlouhé cestě zastavili jsme se v malé dědině Thabes, ležící v rozkošném a úrodném údolí. Zdrželi jsme se tam po tři dny. Naši voli²⁾ byli nemocni a unaveni a místo toto se nám hodilo výborně k odpočinku. Náčelník osady, stařec Bocco-Schueez, přijal nás vlídně a slíbil ochotně pomoci, kdybycnom služeb jeho potřebovali. Obyvatelé zdejší tipěli velice dlouhým suchem. I my jsme zakusili nemilých následků této pohromy, nedostali jsme totiž dosti vody k napojení volů a koní. Když jsme seděli večer u náčelníka, vyprávěl nám o útrapách svých poddaných. Žito uschllo a ovoce na stromech i keřích zakrnělo. Otázal jsem se starce zda tu není na blízku nějaký kouzelník, jenž by uměl (dle domnění černochů) zaklínáním děti přivojati. Odvětil, že prý jej očekává denně a nepřijde-li brzo, půjdci jeho lidé pro něho.

¹⁾ Hottentoti jsou obyvatelé jihozápadní Afriky.

²⁾ Volů se užívá v Africe skoro výhradně jako tažnětu dobytka i při cestování.

„Věříte, že dovede skutečně déšť přivolati?“ otázał jsem se ho.

„Ovšem,“ odvětil Bocco-Schueez důrazne.

Nechtěl jsem se se starcem přítí, věda, že bych jej námítkami urazil a přece nepřesvědčil. Proto jsem ho požádal by mi dovolil několik otázeek k mému vlastnímu poučení. Ochotně přivolil, říka: „Zakouříme si, při tom se lépe vypravuje.“

Zavolal sihu a poručil přinést dýmky. Byl bych raději kouřil ze své pěnovky¹⁾, avšak poučili mne, že potěším náčelníka, užiji-li jeho dýmky. Přijal jsem ji tedy i můj průvodcí. Dýmky byly z rákosu a měly skleněné špičky.

Zatím co hostitel připravoval dýmky, rozhlédl jsem se po osadě. Chatrče byly okrouhlé. Byly zbudovány z kolů do země zaržených a svrchu přikryty suchou travou. Chatrč náčelníkova byla větší a tváru poněkud jiného. Uvnitř měla 3 oddělení.

Oděv černochů je velmi jednoduchý. Mužové nosí kolem těla kus látky, splývající od pasu po kolenu, ženy kromě toho ještě šat přes ramena. Náčelník se mnoho nelišil od ostatních. Na krku a pažích měl zavěšeno mnoho skleněných kuliček a na hlavě korunu z pštrosího peří.

Když se z dýmek počal vznášeti ke stropu kouř, kynul mi Bocco, bych se tázał, co mi libo.

„Očekáváte tedy zaklínače deště?“ ptal jsem se.

„Ano, již několik dní.“

¹⁾ Dýmka z tak zvané mořské pěny

„Přivolá déšť až přijde?“

„Zajisté.“

„Kdo mu dal k tomu moc?“

„Byl mu vrozena.“

„Věříte, že je někdo ještě mocnější, než zaklínač?“

„Ovšem, onen mocnější nám pomůže, jen co zaklínač přijde.“

„Kdo jest onen mocnější?“

„Myslím, že je to duch, jenž bydlí v mrazech.“

„Stvořil duch ten člověka?“

„Nikoliv, lidé rostou na zemi. Bečuanové¹⁾ vycházejí z hluboké jeskyně v zemi Bakoni. První muž byl stvořen, dokud byly skály ještě docela měkké, neboť jeho stopy lze posud na kopcích spatřiti.“

„Věříte, že velký duch má moc nad vaším kmenem?“

„Ano, avšak on nám pomáhá, jen když zaklínač jej vzývá.“

„Nevěříte tedy, že velký duch řídí osudy člověka?“

„Jen když ho lidé prosí. Duch je moudrý. Ví, že lidé rádi plní vůli svoji. Kdyby chtěl je řídit sám, obcházeli by jeho zákony.“

„Slyšel jsem, že někteří z vašeno kmene se klanějí hadům, krokodilům a opicím.“

„Ano.“

„Smím se tázati, proč tak činí?“

¹⁾ Bečuanové jsou kmen černošský bydlící v jižní Africe. Obírají se orbu.

„Věříme, že se kouzelníci po své smrti vtělují v tato zvířata.“

Náčelník byl ke mně velmi upřímným. Nepochybuji, že mluvil pravdu. Když jsem se přestal tázat, sdělil mi, že byl nedávno u něho jakýsi misionář, jenž ho hleděl přivésti ku křesťanství. Zavrtěl při tom hlavou a dal mi na jevo, že podobné řeči o křesťanském náboženství považuje za nerozumné. Ježto jsem neměl chuti se starcem se přítí, nevyvrazel jsem jeho názorů.

Nabízeli nám u náčelníka nocleh, než nám bylo milejší spátí na voze, kde jsme měli vlastní svoje lůžka uchystaná.

Bylo deset hodin, když jsme odcházeli k vozu. Obloha byla sice jasná, vzduch však na svědčoval, že bude brzo pršeti. Také tlakoměr, který jsme měli ve voze, značně klešl a ukazoval na brzký déšť.

„Zítra bude pršeti,“ pravil jsem k svému průvodčímu.

„Ano,“ odvětil, „a to bez pomoci kejkřivoj.“

Usnul jsem, avšak dluho jsem nespal.

Brzy po půlnoci mne vyrušil pronikavý křik ze sna. Když jsem sestoupil s vozem, viděl jsem dědinou pobíhat lidí s hořícími pochodněmi v rukou a mávající jimi ve vzduchu. Spěchali jsme do stanu náčelníkova, kde jsme se dověděli, že přišel zaklínáč deště,¹⁾ a že oznámil, že ihned počne zaklínati. Přáli jsme si obřad ten spatřit

¹⁾ Přišel jak patrně teprve tehdy, když pozoroval, že se chýlí k dešti.

a Bocco-Schueez nám vykázal čestné místo vedle sebe. Byla to zvláštní podívaná.

Z kulovitých chatrčí sestávající osada byla ozárena více než 100 pochodněmi, v jichž svitu se mihaly postavy polooděných černochů. Ženy snášely na vysokou hromadu rýžovou slámu, která po chvíli vzplála mohutným plamenem. Tehdy jsem užel kouzelníka po prvé. Přiblížil se k ohni, který jej lépe ozářil, než světlo denní. Byl to malý, starý, sehnutý a velmi pohyblivý mužíček. Jeho oblek byl malebný. Na hlavě měl koženou čepici, k níž byla připevněna křídla jakéhosi velikého ptáka, na ramenou měl pláštík z levhartí kůže, k níž byly přišity 4 ocasy; dva visely v zadu, dva splývaly na prsa v předu. Spodky jeho byly též z hebké kožešiny a na nohách měl také připevněna křídla. Ruce byly holé a jen náramky ozdobené. Když se přiblížil k ohni, přestal lid křičeti a povykovati. Kouzelník začal svoji tajemnou práci. Nejprve vyňal z kapsy jakýsi luppen, svinul jej v kouli a hodil do ohně. Potom počal, rukama ve vzduchu mávaje, výskati. S ním výskalo asi 12 mužů, které rozesadil kolem ohně. Kříčeli velice. Hluk trval, dokud hořel oheň. Když hromada dohořela, ztichl. Pak přistoupil kouzelník k popelu, hrabal v něm chvíli a vyňal z něho z listí utvořenou kužíčku, podobnou oné kterou před chvílí do ohně vložil. Černoši si jistě myslili, že je to táž. Pak odstoupil, ženy snesly druhou hromadu a oheň vzplanul znova. Mužové přivedli nyní velikou kozu, již kouzelník pohládil několikráte

po hlívě a pak jí podal hrst trávy, kterou ona s velikou chutí sežrala. Žral s chutí, avšak sousto zaplatil draze. Sotva polkla poslední list, zavedli ji stranou, položili na zemi a kouzelník jí rozřízl břicho a vyňal odtud žaludek s čerstvě rozžvýkanou travou a vhodil jej do ohně. Ženy přiložily nové otýpky slámy a mužové počali znova jásati. Pak byla koza stažena a kůže uvržena na oheň, potom ji rozčtvrtili a kusy masu rovněž hodili do ohně. Nyní obcházel kouzelník pomalu oheň, maje ruce na prsou křížem složeny a mumlaje při tom nesrozumitelná slova. Při tom pohlížel střídavě k mračnům a k zemi. Ženy stále přikládaly a muži výskali. Bocco mi sdělil, že je to vzývání ducha, by kouzelníka vyslyšel.

Za hodinu byly zbytky nešťastné kozy spáleny, oheň vyhasl, křík zástupu stichl. Tma zahala osadu. Pochodně již neplnuly a — nesvítily ani hvězdy na obloze. Mračna věštící brzký dešť je zahalila. Ve vzduchu bylo cítit vlhkost. Když jsem ráno vylézal z vozu — pršelo statečně.

Náčelník se mne tázal, co o tom soudím a mám-li nyní důvěru v onoho zaklínače? Odpo- věděl jsem, že mám důvěru v Toho, Jenž dešť posílá. Zavrtěl hlavou a řekl, že by byl duch deště neposlal, kdyby byl zaklínač svého obřadu nevykonal.“

IV.

Afrika severní.**Mezi Kabyle.**

Národ tohoto jména obývá v severní Africe, končiny, kde kdysi kvetlo křesťanství, které však bylo moředánky vyhubeno.

Jméno „Kabyl“ jest odvozeno od slova Kabail, což znamená kmeny kočovné. Oni sami si říkají Am-sigh arieb Imoschagh, t. j. svobodní rolníci. Jsou to lidé prostřední velikosti, barvy světlé, nahnedlé i tmavé, oči modré a nebo černé, vlasů světlých, rezavých, a nebo hnědých, povahou pracovití, střídmí, podnikaví, poctiví bojovní a — špinaví. Ačkoliv jsou moředánky, žijí v jednoženství a žena z ujímá u nich místo čestujejší nežli u jiných moředánků. S jejich bojovností měli Francouzi mnoho co činiti, než si je úplně podrobili.¹⁾

Náboženské dějiny tohoto národa jsou zvláštní.²⁾ Prostřednictvím římských vojínů přišli záhy ve styk s křesťanstvím. Avšak již ve století V. vpádem Vandalů a později ve století

¹⁾ Herder: Conv. Lex.

²⁾ Kathol. Miss. 1912.

VII. a VIII. vpádem Arabů byli odtrženi od spojení s církví a upadli pode jho víry Moha medovy.

Apoštol této země, kardinál Lavigerie (čti Lavižerí) líčí csudy Kabylů takto: „Osvobozeni ode jha vandalského, byli by se křesťané severní Afriky znova spojili pod panstvím byzantským¹⁾ ve šťastný národ, když se pojednou objevili z Ararie příšedší, zaslepěným fanatismem²⁾ puzeni vyznavači Moha medovi. Jsouce apoštoly náboženství, které posvětilo nejnižší vášně příkladem svého zakladatele, ponechali přemoženým národům volbu tolíko mezi odpadlostí a nebo smrtí. První jejich obětí byli národnové severoafričtí. Ukrutné vraždění celých kmenů, vyhnanství nesčetných křesťanů a zběsilé úsilí blouznivých vyznavačů koranu³⁾ zlomily konečně jakýkoliv odpor... Dle výpovědi arabských dějepisů bylo obyvatelstvo hor (Kabylské) nuceno čtrnáctkráte k odpadlosti, avšak čtrnáctkráte se vrátilo kusvaté víře. Ještě ve XII. století měli katolické biskupy; avšak poznáhlu zaniklo kněžstvo, nevědomost a nákaza setřely pomalu pravou víru. Avšak, jako nalézají badatelé přítomné doby v mohamedánských mešitách severní Afriky posvěcené zbytky křesťanských chrámů a basilik,⁴⁾ tak se jeví oku bedlivého pozorovatele ve zvycích a mravech tohoto lidu nesmazatelné stopy víry, již před staletími islamské

1) Východní říše římské.

2) Blouznění, zběsilost.

3) Koran, kniha mohamedánského náboženství.

4) Nejstarší křesťanské stavby.

mem potlačené.“ — A na tyto sporé zbytky původního náboženství křesťanského navazují svoji práci misie novější.

Jako misionář působil tu od roku 1857 jeden světský kněz, po něm od roku 1863 člen řádu jesuitského, P. Creusat (čti Krösa); týž se však musil brzy pro překážky, které mu působila francouzská vojenská správa Alžíru, vzdájiti.

V té době již působil v Alžíru kardinál Lavigerie. Ten, nehodláje se vzdát myšlenky na pokřesťanění Kabylů, založil k tomu účelu zvláštní řád „Bílých Otců“, který celým svým zřízením byl zvláště uschopněn působiti v Africe. Aby pak bylo možno též o pokřesťanění žen pečovati, postaral se též o zřízení „Bílých Sester“; neboť v zemích mohamedánských jest mužům nemožno vyučovati ženy.

Nebyli také všichni vojenští představení Alžíru nepřáteli křesťanství. Tak na př. roku 1871 jmenován byl místodržitelem admirál Gueddon (čti Geydon). Týž prohlásil: „Byl jsem na všech svých mořských cestách ochranou katolických misií. Nemohu dopustiti, aby byly na francouzské půdě pronásledovány. Zde jest potřebí zvláštní opatrnosti a zručnosti. Na kabylské kmeny nutno působiti více dobrodiním nežli slovy; zdá se mi však, že nadešel čas, aby se přinesla tomuto lidu křesťanská civilisace.“¹⁾

Co tento světský státník svým výrokem naznačil, činili misionáři mezi Kabyly vždycky.

1) Osvěta, vzdělanost.

Láska k bližnímu byla klíčem, kterým si otevřali srdce jejich.

Kardinál zakládal pro křesťanské Kabyle osady, kde se postaral každému o rodinný domek s kouskem pole a hospodářským náčiním (na př. osady Sv. Cyprián, Sv. Monika); „Otcové“ byli učiteli lidu nejen po stránce náboženské, nýbrž i v polním hospodářství, „Sestry“ pak působily nejen jako ošetřovatelky nemocných a jako učitelky dětí i mohamedánských ve školách, nýbrž navštěvujíce příbytky, poučovaly kabylské ženy o výchově dítěk; ošetřování nemocných, o šetrnosti a vedení domácnosti.

Tato ochota „Sester“, přišedších z ciziny, uváděla lidi, kteří dosud něčeho podobného neviděli, nejen v úžas a probouzela u nich úctu k misionářům i jich pomocnicím, nýbrž zavdala příčinu, že je dobromyslní ti lidé považovali přímo za bytostí nadzemské.

„Sestro,“ tázal se jednou starý mohamedán, „jste také tak oblečeny, když přicházíte s nebe na zemi?“

Sám kardinál píše o důvěre domorodců k sestrám takto: „Sestry bývají bez obtíží, ba s radostí přijímány. Nemocní čekají od sester uzdravení; vždyť sestra jest jim lékařkou nadzemského původu, na jejíž vliv u Boha spoléhají více než na léky. Ubohým uzavřeným ženám¹⁾

²⁾ Mohamedánské ženy tráví život v odloučenosti od veřejnosti i od jakékoliv společnosti. Žijí v uzavřených částech domu, kam nesmí nikdo vkročit. Časti ty se jmenují harem.

poskytují v mučivé jednotvárnosti jejich života ukojení jejich často dětské zvědavosti. Nechtějí nechat sester odejít, ohmatávají jejich oděv a dotazují se udiveně po tisících věcech. Zvou, aby přišly opět, volají děti, aby se podívaly na řeholnice; tyto pak používají příležitosti, aby jim, jsou-li v nebezpečí života, s lékem pro tělo posloužily i prostředky spásy pro duši. Krátce: jak jest nespadno mužům dostati se k domorodým ženám, tak jest totéž snadno ženám evropským. Hlavně působí mravní povýšenství křesťanské ženy a zvláště řeholnice u těchto sešlých bytostí. Čím hlouběji klesly samy, tím větší obdiv mají pro výši mravní.“

Působení „Bílých Otců“ i „Bílých Sester“ získalo do roku 1912 600 věřících a 230 katechumenů; k těm v nebezpečí života bývá ročně uděleno 700—800. Snad se bude zdátí čtenáři tento počet nízkým. Znalec poměrů však se nebude nad ním pozastavovat, věda, že v zemích mohamedánských se křesťanství ujmá mnohem nesnadněji, než v zemích čistě pohanských. Nadto v zemi Kabylů dlužno zápasiti s obtížemi, které působí „křesťanská“(!) vláda francouzská,

Ostatně působí „Bílí Otcové“ i v jiných misijních územích, mezi samými pohany, na př. u vnitrozemských jezer afrických, a patří všude ku nejzdatnějším misionářům.

Byť tyto končiny byly velmi daleko vzdáleny od severní Afriky, nebude snad vadit, když se ku konci článku o Kabylech poněkud

odchýlme a povšimneme si i ostatních působišť „Bílých Otců“.

Uvedu přehled statistických dat ze všech končin, kde tito misionáři působí a čísla v něm obsažená nám poví, s jakým zdarem se kde působí i jakých prostředků misijních se tam užívá. Přehled ten jest vyňat z časopisu Herderova „Die Katholischen Missionen“ a týká se výsledků misijních z r. 1912. (Viz tabuľku na následující straně.)

Všechna uvedená čísla mluví řečí výmluvnou. Z nich je také patrno, že byl dosud úspěchy v severní Africe, zemi po výtce mohamedánské, zdánlivě byly nepatrný, činnost téhož rádu v končinách obývaných jinými pohany, jest tím — úspěšnější.

Ostatně hledí „Bílí Otcové“ všechna svoje misijní území spojovati v jeden duchovní celek, jehož středištěm jest poutní místo v severní Africe u Alžíru, zvané „Naše Milá Paní Africká“. Dokladem toho jest slavnost zasvěcení Ugandy¹⁾ Matce Boží, které vykonala deputace vznešených Bagandů²⁾ ve chrámu téhož místa poutního.

Poslyšme o tom zprávu misijního časopisu:³⁾ „Chrám Naší Milé Paní Africké v Alžíru byl dne 19. února 1914 svědkem řídké slavnosti: čtyři nejvznešenější Bagandové zasvětili jménem 200.000 svých katolických rodáků svoji vlast Matce Boží.“

¹⁾ Severně od Tanganiky při jezeře Viktoria.

²⁾ Obyvatelé Ugandy.

³⁾ Kat. Miss. 1913-14 č. 12

Území	Počet stanice	Krátká	Katechetická	Katechetická	Křesťanská	Dospělé	Děti	Z manželství	V ne-	Bezpěc-	Právnímu	Svoji	Sklonit	Dobrodruž-	Doplňka	německým	národním	Ostrovem
Severní Afrika	12	56	80	10	1.032	203	22	47	650	38.554	12	913	23	188.383				
Sahara ¹⁾	3	10	8	4	4	22	—	—	101	1.393	3	234	4	21.764				
Francoúzský Sudan ²⁾	10	39	13	22	1.506	1.861	132	92	77	43.120	10	371	25	36.607				
Niassa ³⁾	12	52	12	485	8.439	56.168	1.427	622	2.080	140.374	786	23.929	26	44.405				
Hor. Kongo	9	41	15	84	7.265	38.094	532	409	1.463	76.385	34	4.046	67	303.823				
Tanganika ⁴⁾	12	47	29	115	8.766	6.794	1.061	401	684	113.949	121	9.540	32	84.939				
Unianjomba	16	53	24	139	7.209	5.033	691	333	476	249.049	44	2.980	57	167.736				
Jižní Njassa	23	86	23	244	17.743	12.450	1.779	1.142	1.866	584.539	125	4.106	55	209.130				
Severní Njassa	30	115	28	1147	116.406	93.654	7.075	3.647	32.791	382.290	571	19.852	48	656.749				
Uhrnem	127	439	232	2250	168.407	214.285	12.719	6.693	10.677	2.629.651	1.706	65.971	337	1.708.991				
Roku 1911	120	174	214	1975	157.887	198.478	10.078	6.131	9.478	2.249.792	1.509	56.748	289	1.219.869				
• Přírůstek	7	25	18	275	10.516	13.803	2.641	562	1.189	397.860	197	9.223	48	489.122				

¹⁾ Ohronná africká poušť, sahající od západu tohoto dílu světa až po Egypt. — ²⁾ Jižně od Sahary. Sudan je rozdělen mezi Francouze, Angličany, Portugale a Němce. Černoši severní Afriky se zovou sudánskými. — ³⁾ Njassa a Tanganika jsou rozsáhlá vnitroafrická jezera. Kraje kolem nich patří téměř evropským mocnostem jako Sudan. — ⁴⁾ Německá část východní Afriky. Na východ od Tanganiky. Nyní asi bude Německu odňata.

Tento poutní chrám jest s dějinami „Bílých Otců“ i misií v Ugandě velmi těsně spojen: zde byl vysvěcen první kněz nové duchovní společnosti, odtud vyslal kardinál Lavigerie roku 1878 první karavánu svých misionářů do srdce černého dílu světa, do Ugandy.

Od té doby přešla přes misijní pole uganské bouře krvavého pronásledování křesťanů, které darovalo Ugandě a celé církvi 22 mučedníků. Krev pak těchto mučedníků se stala semenem nových křesťanů: ze 4.000 katolíků Ugandy, kolik jich bylo na počátku pronásledování (roku 1886), povstalo do dnešního dne katolíků 200.000.

Radostné události posledních let, totiž začájení úředního jednání o blahořečení oněch mučedníků uganských a svěcení prvního domorodce na kněze, připomnely katolíkům Ugandy, jakou vděčností jsou povinni Marii a pohnuly je, aby z nejvznešenějších svého národa vybrali čtyři, kteří by tlumočili Královnu Afriky v Její svatyni dík veškerého lidu. Titéž měli navštítit v Alžíru i mateřský dům „Bílých Otců“, zvaný Maison Carrée (čti Mézon Karé), z něhož se vyřinulo tolik požehnání po Ugandě, měli tam pozdraviti svého ochuravělého vrchního pastýře Msgra Streicheru a pak putovati jakožto zástupcové lidu také do Jerusalema ku hrobu Spasitele, do Říma k sv. Otci i do Lurdy.

Vyvolenci těmi byli Stanislav Mugwanja, známý ministr spravedlnosti Ugandy, Alexis Pokino, místodržitel kraje Buddu a princ Josef Mesoinge-Wulugembe, vnuk krále Mtesa a strýc

krále nynějšího. Kromě toho vybral Stanislav ze svých 17 dětí syna Benedikta a dovolil mu účast na výpravě.

Z rána dne 19. února byli tito čtyři Ugandové uvedeni ve slavném průvodu do baziliky, kde se shromáždili „Bílí Otcové“ a „Bílé Sestry“ z mateřince i z noviciátu, jakož i řádové a světské duchovenstvo i katolíci z Alžíru a okolí.

Po pontifikální mši sv., kterou sloužil ugandský biskup Streicher za přísluhy biskupa Livinhaca (Livinhak), vrchního představeného „Bílých Otců“, předčítal Stanislav Mugwanja hlasem pevným toto slavné zasvěcení:

O nejsvětější Panno Maria, Máti naše, shlédni na nás, dítky Ugandy, kteří zde před Tebou klečíme. Přišli jsme, abychom Ti jménem svým i všech katolických Ugandů poděkovali za podivuhodné rozšíření, jehož dcešáhlo naše sv. náboženství v naší zemi. Děkujeme Tobě také za veliký počet horlivých kněží, které Jsi nám poslala, aby nás v pravdách sv. víry vyučovali. Za svěcujeme Ti naši zemi a stavíme ji pod Tvoji ochranu.

Příjmi milostivě naše zasvěcení a vyprč všem, kdož naši víru již přijali, milost, aby v ní věrně vytrvali, těm však krajancům našim, kteří Tebe dosud neznají i národům kolem bydlícím vyprč nesmírné štěstí, aby se stali katolíky a tak došli toho, aby v pravdě poznali a milovali se naučili Ježíše, našeho Pána a Spasitele! — Stanislav Mugwanja, Alexis Pokino, Josef Wulugembe.“

Jeden ze svědků této slavnosti píše: „Ač jsme nerozuměli slovům, cítili jsme z hlasu přednášejícího modlitbu hluboké pohnutí.“

Největší radost způsobil onen den staričkému vrchnímu představenému „Bílých Otců“, který jest jedním z prvních věrozvěstů Ugandy a zakusil jako tamní vrchní pastýř krvavé pro následování se vší jeho trpkosti.

Mezi Kopty.

Mluví-li se o Egyptě a vůbec o končinách kolem řeky Nilu, činívá se zmínka o Koptech. Jest to křesťanská část obyvatelstva oněch krajů, pocházející od křesťanského obyvatelstva tamního doby římské a byzantské.¹⁾

Jméno odvozuje od arabského slova Kopt anebo Kibt; sami si říkají Gyptios, což odpovídá řeckému Aigyptios — Egyptin.²⁾

Koptové nepřebývají pohromadě, nýbrž jsou roztroušeni v počtu asi 610.000 po celém Egyptě, i okolních zemích a osadách, kde žijí jako řemeslníci, obchodníci a nižší úředníci, čímž se liší od rolnické části obyvatelstva egyptského, mo hamédánských fellahů.³⁾

Jsou — jak bylo řečeno — křesťany; tvoří zvláštní církev rozkolnou, která nemá ničeho společného s ruským anebo řeckým pravoslavím.

¹⁾ Byzant — Cařihrad; býval hlavním městem Východní říše Římské.

²⁾ Herder: Conv. Lex.

³⁾ Fellah — rolník.

Původcem rozkošu toho byl monofysitský¹⁾ patriarcha Dioskuros z Alexandrie (444—451), jehož vinou zanikla kvetoucí církev katolická v Egyptě. Katolických Koptů je málo.²⁾

Bohoslužebný jazyk Koptů jest koptický, jazyk to vyvinul se ze staroegyptské řeči. Počalo se ho užívat asi ve 3. století po Kr. jakožto řeči samostatné, ale byl ve všeobecném užívání pouze do století 16., od kdy mluví Koptové výhradně arabsky a koptické řeči se užívá jenom při bohoslužbě a to u Koptů rozkolných i katolických. Píše se abecedou řeckou.

Koptický patriarcha alexandrinský³⁾ má právo ustanovovati a světiti i koptického patriarchu pro Habeš,⁴⁾ sídlícího v Gondar.

Jako všichni rozkolníci jsou i Koptové naplněni nenávistí proti církvi katolické a o tuto nenávist se tříští péče a námaha katolických věrozvěstců. Zviáště řád františkánský působil muho ve zdejších končinách.

Roku 1687 přišli první Františkáni do Horního Egypta, aby se věnovali získání monofysitských Koptů; vstoupili na pole kamenité; nicméně však vytrvali na něm až po dnešní den. Jejich vytrvalosti lze děkovat, že byla v minulém století zavedena v říši Faraonů opět katolická hierarchie.⁵⁾

¹⁾ Monofysité jsou bludáři, kteří učí nesprávně o přirozenosti Pána Ježíše. — ²⁾ Asi 22.000. — ³⁾ Alexandria, město při Nilu. — ⁴⁾ Jižně od Egypta. — ⁵⁾ Kathol. Miss. 1912-13. Hierarchie — biskupství podřízeným kněžstvem. (Herder, Conv. Lex.)

Ku posouzení poměrů mezi rozkolnými Kopty uvedu znění pastýřského listu vrchního biskupa habešského, vydaného ku věřícím při nastoupení vlády nového panovníka. Poznáme z něho, že stránka náboženská jest u Koptů habešských velmi úzce spojena se stránkou politickou.¹⁾ Zní takto:

„Vyhláška Jeho Milosti Abuny²⁾ Matouše, metropoly říše ethiopské, služebníka Kristova, syna evangelisty Marka, která nechť se dostane k mým milým synům, k celému ethiopskému národu, ku knížatům a jejich vojskům.

Mé děti, jak se Vám vede? Mne se daří s milostí Boží a sv. Marka dobře.

Císař Menelik II., král králů Etiopie, jenž vynakládal od svého mládí všechnu svoji sílu k tomu, aby svoji říši obnovil a upevnil, ustavnil dědicem svého trůnu Jassu, syna Voicero Choad Regga a Ras Mikael a ustanovuje Ras Bitodded Tessama jeho poručníkem. Dokud však císař žije, zůstává jemu právo jmenovati k vyšším úřadům, sesazovati a veleti vojsku.

Kdyby se odvážil někdo po odchodu Jeho Veličenstva k věčnému odpočinku, ať by to byl kníže, vojín, osoba duchovní či prostý občan, odepříti poslušnost poručníku Jassua, Ras Bitodded Tessamovi, dávám jej do klatby a zmocnitiv se jeho mateba³⁾, vylučuji jej ze společnosti věřících. Kdyby pak takový zemřel, rebude v

¹⁾ Kathol. Miss. 1911-13. Nastoupil Lidj Jassu.

²⁾ Ottec, biskup.

³⁾ Hedvábná šňůra, odznak křesťanů

církvi poc nován a nesmějí žádунé zádušní obřady býti konány zrakového duše jeho. Budíž vyobcován jako Arius,¹⁾ proklet jako Nestorius²⁾ a Bůh mu dej podíl s Jidášem, zrádcem. Budíž vyobcován a proklet ve jménu dvanácti apoštolů a tří set otců nicejských. Naroď-li se mu syn, nechť nevyrostete, a jukékoliv jeho oseň nechť se nedáří. Já pak sám, mocí od Pána mi propůjčenou, jej vylučuji.

Konečně pak aby ani Ježiš³⁾ ani Jeho poručník Ras Bitodded Tessam i od slova císařova, které jest rozkazem, se neodchylili a lidu zrakového bezpráví neučinili, zapovídám jim tímto listem takový čin pod trestem vyobcování.

Psáno 20. Tegement (říjen) v roce spásy 1902 v Addis Abeba (dle našeho datum 30.-10. 1909).“

Jako u všech křesťanských vyznání, jest i u Koptů život klášterní a to pro osoby mužské i ženské. Nedosahuje však nikdy takového stupně řeholní kázaně a spořádanosti, jako v klášteřích katolických. Mláukázka nám to dokáže:

Mezi egyptskými kláštery vyniká sv. Makariem založený klášter „Naší milé Paní z Baramus“,⁴⁾ jehožto 30 mnichů převyšuje vědomostmi i zbožnosti obyvatele jiných klášterů egyptských. Z jeho členů vyšli nynější 4 koptičtí biskupové egyptští. Klášter má rozsáhlé státky a několik domů v Káhýře. Přechovávají se v něm

¹⁾ Bludář i od církve katolické odsouzení.

²⁾ Tento nový panovník Jassu odpadl v době světové války k mohamedánskému náboženství.

³⁾ Kathol. Miss. 1910-11.

též ostatky sv. praotce Isidora a sv. Mojžíše z Etiopie.

Dle svědectví jednoho z mnichů, který z rozkolu přešel ku pravé církvi katolické, nemají koptické kláštery psané řehole. Někteří mniši po dokonalosti se snažíci (jichž je však málo), obírají se četbou Písma sv. a několika duchovních knih. Chce-li se státi někdo řeholníkem, stačí prostá přihláška. Po životě předešlém a pohnutkách vstoupení do kláštera se nikdo netáže. Také není přesně stanovené doby noviciátu.¹⁾ Někteří jsou novici půl roku, jiní rok, někteří deset dní.

Nějakých skutečných a pravých „slibů“ není. Jediné, co mnichové v té příčině vědí, jest, že jest jim zapověděno manželství; avšak i k tomu se necítí vázanými pod hřichem. Jeden z nejpřednějších koptických učenců, mnich Filotas, nazývá manželství mnicha sice nečestným, ale nikterak svatokrádežným.

Stejně se má věc s chudobou a poslušností. Uchází-li se mnich o úřad biskupský, musí zaplatiti mnoho peněz a podřízení žijí nejednou v naprosté vzdouře proti hlavě kláštera, která ostatně v klášteře ani nesídlí, nýbrž někde na venkovském statku, kde dohlíží na polní práce. V klášteře jest pouze zástupce představeného. Představený kláštera se také neřídí nějakými předpisy o oděvu, pokrmu a nápoji. Jest úplně nezávislý a s příjmy kláštera zachází též dle vlastní vůle.

¹⁾ Zkušebná doba; u nás obyčejně rok, někde 2 léta. na př. u jesuitů.

Oznamy řeholními jsou kožený opasek okolo beder, lněná nebo černá hedvábná pánska kolem turbanu, a přes záda položený a přes prsa zkřížený červený řemínek s křížky (poněkud biskupskému palliu podobný), jehož však užívajíjeni, kteří chtějí platiti za dokonalejší a nebo kteří se chtějí státi biskupy.

Modlitba řeholní se skládá ze žalmů; mše svatá se slouží zřídka kdy denně, a o častějším sv. přijímání nejsou žádné předpisy, takže jsou mnichové, kteří nepřijímají svatých svátostí třeba po léta. O biskupovi z Deir el-Moharrey jest jistó, že přijímal sv. přijímání při mužské profesi,¹⁾ pak o 7 let později při svěcení na kněze a potom o 10 let později, při svěcení na biskupa.

Také není předpisů o mlčení a určité práci. Posty se zachovávají ty, jež církev katolická všeobecně ustanovuje.

Neméně neutěšený je stav klášterů ženských. Návštěvu jednoho takového kláštera popisuje člen řádu jesuitského Antonín Tisset:²⁾

„Ukončili jsme obchůzku Starého Kaira návštěvou ženského kláštera rozklíných Koptů. Klausura³⁾ se tam zdá být věci neznámou... Přišli jsme do dvora, obklopeného sloupořadím. V jeho koutku dřepěla po zvyku arabských žen černě oděná stařenka, dávajíc pozor na před ní se vařící kávu. Jiná taková babička se ohřívála

¹⁾ Profese — slib; u nás velmi slavný.

²⁾ Kathol. Miss. 1907-08.

³⁾ Odloučenost. Do našich ženských klášterů není přistupu pro muže.

ve svitu paprsků slunečních. Byly to dvě ze sestev.

K jich pozvání jsme se ubírali sloupořadím k cele představené. Tam leželo před námi na lůžku cosi jiko čeiný uzilek sukna. To byla právě raissa čili představená. Vedle lože seděla na pohovce druhá sestra, její zástupkyně, majíc pod sebou po tmuím zvyku podložené nohy. Obě jsou slepé. Ohličeji představené byl zahalen hustým černým závojem; část obličeje druhé byla viditelná; týž jevíl mírné, ušlechtile rysy ...

Prosil jsem jednoho seminaristu, aby byl tlumočníkem a počal jsem rozmluvu.

Přál jsem napřed oběma představeným dobrého dne a šestnáctých svátků (byly právě koptické vánoce). Poděkovaly. Pak jsem jim dal několik otázek, jež byly ochotně zodpověděny. Klášter čítá celkem 15 sester. Představenou jmenuje rozhodný patriarcha, sídlící v Kaiu, jehož pravomoci klášter podléhá. Klášter má určité příjmy a nadace. Dle všeho, co jsem pozoroval, byl klášter vzhledem k okolím zřízeninám a rumištím chován dosti v čistotě.

„Cím se zaměstnávají sestry?“ — „Především modlitbou; modlíme se žaltář.¹⁾“ Vešedší sestra mi ukázala arabský žaltář. „Činíme denně mnoho poklon a padáme k zemi; o půlnoci vstáváme na znamení zvonkem.“

Také mi ukázaly šňůru s navlečenými zrnky, avšak bez rozdělení jiko má růženec. U každého zrnka se modlí opět a opět Kyrie eleison.

¹⁾ Kniha žalmů.

Každé neděle přichází klášterní kněz sloužit mši svatou. Týž vyučuje také občany.

„O čem pak mluvívá?“ tázi se sestry. Od pověděla: „Urovnává rozepře, jestliže se některá s druhou nepohodla.“ Dále se dovídáme, že posty u Koptů jsou zvykem. Jí se, co právě jest; je-li maso, tedy maso, není-li, cokoliv jiného.

Řeholnice slibují, že se nebudou vdávat a že budou poslouchati představených. Kláštera neopouštějí nikdy. Co do slibu chudoby, dala jedna ze sester následující vysvětlení: Dostane-li některá něco peněz, donese je raissa (představené), která z toho vezme polovici a ostatek vrátí sestře.

Sestry nás žádaly snažně o obrázky, křížky, medailinky; bohužel jsme žádných neměli ...

Konečně jsme se rozloučili obvyklým rozvláčným způsobem, jakého zdejší mrav vyžaduje. Obě představené děkovaly za návštěvu.

V křížové chodbě utíkala za námi jedna sestra, mající velmi dobrou vyřídku, aby si ještě s námi trochu pohovořila. Dověděli jsme se od ní ještě leccos, na př. že každá sestra má svoji celu a jiné.

Pak jsme opustili klášter, aniž bychom oběžovali vrátné, neboť jí tu není vůbec. Dvěře jsou každému dokořán otevřeny.

„Ubohé sestry!“ končí misionář, „o pravém řeholním životě není u nich stopy. Téměř jenom mechanická modlitba, málo či žádné určité zaměstnání, žádný opravdový životní cíl,

žádné duchovní vedení, žádný svatostánek! —

Do kláštera vstupují ponejvíce takové, které nevědí, co by si počaly, anebo které se očty ve světě bez majetku. Přijímají se toliko panny nebo vdovy. Poněvadž je tu však prvnějších málo, je klášter odkázán ponejvíce na poslednější . . .“

Avšak i u té části Koptů, kteří jsou s církví katolickou sjednocení, nebyly do nedávna poměry příliš příznivé. I tam panovala u duchovenstva a tím i u lidu nevědomost a v chrámu Páně nejen prostota jdoucí do krajinosti, nýbrž přímo zanedbanost. Tomuto zlu snaží se — a to jistě se zdarem čím dále větším — čeliti latinští kněží v Egyptě a jiných končinách tamních působíci.

Jistý jesuita popisuje¹⁾ katolický koptický kostel takto: Jest to obdélník se stranami 6—10 metrů dlouhými. Zdi a oltáře jsou z černých cihel, shotovených z nilského bahna, sušených na slunci. Jejich nepravidelné vrstvení prozrajuje naprostý nedostatek smyslu pro souměrnost. Vchody jsou dva: pro muže a pro ženy. Místo oken pouze díry nestejného tvaru, beze skla, takže sem mohou kdykoliv létat holubi, slepice, vrabci i sovy. Mužové jsou vpředu, ženy vzadu; delší je zábradlí. Také vyvýšená tribuna je pro ženy a je zamířovaná. Ve třech výklencích jsou oltáře: hlavní a dva vedlejší. Na oltáři jest malý křížek, jediné prostěradlo, několik bídných svícenů, místo nichž někdy jen z hruba ořezané kusy dřeva nebo prázdné láhve od vína i staré ka-

¹⁾ Kathol. Miss. 1907-08.

máře; ty slouží zároveň i za květinové vázy. Kalich, alba, mešní kniha i jediné mešní roucho leží stále na oltáři, přikryto bídným hadrem a vše špinavo . . .

Vzhledem k této bídě a nedůstojnému stavu zřídil jeden jesuita mezi egyptskými dámami koptickými paramentní spolek, jenž z počátku ovšem živořil, ježto východanům chybí smysl pro vzájemnou výpomoč, avšak časem se značně povznesl, takže nyní již se zálibou se ony dámamy věnují ušlechtilému úkolu spolku, opatřovat totiž chudé kostely důstojnými rouchy a jinými potřebami bohoslužebnými. Přiměřená pak úprava chrámová a řádné konání bohoslužeb povznáší mysl a probouzí city náboženské k větší vroucnosti.

Tak i u katolických Koptů se pokračuje sice pomalu, ale přece stále vpřed; a možná, že i okolnost, že rozkolní Koptové jsou horlivými ctiteli Matky Boží, dopomůže také těmto k dosažení potřebného osvícení a potřebné milosti k návratu do církve, od níž se jejich praotcové odtrhli.

V.

Východní Afrika.

Zambezie čili Mozambique.

„Není učedník nad mistra.“

Slova, jež jsem nadepsal tomuto obrázku, jsou vyňata z evangelia sv. Matouše (10, 24). Proslobil je Pán Ježíš, když svatým apoštolum předpovídal, že jako On, Mistr a Pán byl pro-následován, i oni, učedníci Jeho a jich nástupcové pronásledování neujdou. Dějiny církve jsou pak jasným dokladem, že Pán Ježíš mluvil pravdu. V každém století byly doby, kdy se zloba nevěřícího davu obracela s projevy zavilé zásti proti službám Páně — třeba nikomu neublížili, ba přemnohým dobré činili.

Snad všichni naši čtenářové siyšeli v nejnovější době o revoluci čili bouřlivém rozvratu v Portugalsku. Část obyvatelstva vypudila za krvavého vzbouření krále Manuela a zařídila tak zvanou republiku, t. j. stát s vladařem na čas voleným, jemuž se dává jméno president.

A jakoby kněží, řeholníci a milosrdné sestry byli lidmi státu a bláhu lidu nebezpečnými, byly rozvášněnou lузou chrámy ničeny, kláštery za-

palovány, osoby duchovní zneuctívány, týrány, ba i vražděny a ze země vypuzovány. Nejen však ze země portugalské musili takoví přemnozí odejít, nýbrž také mnoho misionářů bylo vypuzeno z krajin zámořských, pokud tyto jsou tak zvanými koloniemi čili osadami portugalskými. Opouštějíce své milé misie, mohli ubozí ku své útěše říci slova svého Mistra, jehož učení s tolka obětní hlásali pohanům : „Není učedník nad mistra!“

Jeden misijní časopis podává o této truchlivé události zprávu následujícími prostými slovy:

Rozkazem ze dne 10. října 1910, kterým byli jesuité vypověděni z Portugal, bylo také jejich vypuzení z kolonií nařízeno. Zdá se, že jest rozkazem tím k úplnému zániku odsouzena misie při dolním Zambezi s kvetoucími stanicemi Boroma a Miuru, které po 30 let stály tolík obětí a vydání, jakož i mnohoslibná misie Argoni. Misionáři původu portugalského byli od svých řádových představených okamžitě odvoláni a posláni do jižní Ameriky, do Kanady a Spojených Států. Jejich práce se ujali šteylští misionáři, mezi nimiž působí právě v Zambezi český kněz P. Šebesta, rodem z Ratibořska v Pruském Slezsku, kdež obývá též jedna malá ratolest našeho národa. V následujících řádcích jsou milým čtenářům podávány jeho dopisy.

Z pobytu v misii zambezské.

Zambezia, kde jsem misionářem, byla vždy říši zlata. Ano, mnozí učenci mají za to, že ona

říše, odkud Šalomoun zlato do Jerusalema dopravovati dával, jest tu na řece Zambezi, neb alespoň blízko ní. Zemí v bibli jmenovanou Ophir¹⁾ anebo také i Sophir, je dle jedné vědecké theorie zdejší země Zophala, ve starých dobách zvaná Zophara. Není mým úkolem tuto theorií odůvodňovati; pravím jen tolik, že Zambezie bývala a jest až posud velmi bohatou na zlato; Ovšem ve staré době jí byla více než nyní. Když Portugalci ponejprve do země vstoupili, bylo jim od černochů tolik zlata přinášeno, že je kupovali za hračky a ledajaké bezcenné věci. Jak praví jeden misionář, přinášeli tehdy černoši zlato a slonovinu před domy Evropanů, položili všecko na zemi a pak se vzdálili do lesa. Evropan si věci prohlédl, položil na nich místo tolik skleněných perel a jiných bezcenných věci, kolik za dobré uznal. Černoši se pak vrátili. Byli spokojeni se směrou učiněnou; vzali perly a odešli mlčky. To se opakovalo každodenně. Obchodovalo se bez řeči, poněvadž Portugalci nerozuměli jazyku černochů, a tito zase portugalskému. Že tak Portugalci mnoho zlata skoro za nic obdrželi, je pochopitelné. Černoši však si nevážili onoho kovu a neváží si ho ani po dnes příliš; jim cennější zlata jest měď.

Ještě před 150 roky se nalézalo v Zambezii mnoho zlata. Tak píše na př. tam tehdy působící rakouský misionář Mauricius Thomans, že se Portugalci mnoho nestarají o zlato. Mají ho na blízku, a nedá jim mnoho práce je vykopati,

¹⁾ „ph“ čti „f“.

poněvadž je na samém povrchu země. Ba černoši prý poznávají i po bylinách, kde se nalézá zlato v zemi. Jednou pozorovala jakás žena na jedné kopce od termítů nanešené mnoho lesknoucího se zlata. Přiblížila se k ní a užřela, že větší její část jest složena ze zlatého prachu. Dala se do práce a odnášela pilně. Tím se stala bohatou. Taková kopka termitu jest obyčejně více než 2 metry vysoká a značně silná.

Tak tomu bývalo jindy. Nyní však se zde již nenalézá tolik zlata; ale přece tu ještě je. Před krátkým časem jsem se setkal s jakýmsi cestujícím, jenž pátrá také po zlatě a po demantech. Pravil mi, že se tu obojího nalézá mnoho, jenom že vláda portugalská není schopna této věci se ujmouti a že dělá ohromné překážky těm, kteří by se rádi dali do hledání.

Nerad bych koho vábíl, aby šel sem do Zambezie zkoušit svého štěstí hledáním zlata. Snad lze říci, že se zde spíše nalezne smrt než zlato, poněvadž zdejší podnebí není příliš zdravé; ba v tomto čase je dokonce nezdravé. Potuluje-li se člověk delší dobu po zdejších horách a lesích, snadno podlehne zimnici.

Obraťme se nyní k jinému předmětu, který nás bude více zajímati než zlato a demanty, a tím jest misijní činnost ve zdejším kraji. Popíši krátce, jakou byla v dávném již čase a jaká jest nyní.

Katolická misie v Zambezii jest již velmi stará; jest jednou z nejstarších misií vůbec. Dle toho by vlastně měli býti již všichni zdejší černoši obráceni ke křesťanství; alespoň zdejší

misie by měla velmi zkvetati. Žel Bohu, nesplnilo se ani první, nesplní se ani druhé. Zambezská misie jest sice stará, ale nalézá se dnes v počátcích. To jest ukrutná pravda, která na zdejší poměry a na portugalské vůbec vrhá veliké stíny.

Již s prvními dobyvateli portugalskými přijeli i misionáři do Zambezie. Misie je tedy starší než 300 let. S počátku podporovala portugalská vláda misionáře, vědouc, že se tím nejlépe osvěta roznáší po celé zemi. Tak povstala brzy kvetoucí misie. Dle zpráv tehdejších misionářů měla misie s počátku mnoho křesťanů a také mnoho velikých misijních stanic. Na své poslední cestě po řece Zambezi jsem měl příležitost viděti ona místa, kde stanice kdysi bývaly. Nyní jsou to jen pustá místa, kde se ukrývají lvi a levharti.

Lid v nejjazší části portugalské Zambezie až blízko Zumbo, si vypráví tuto pověst: V tamějších horách prý se nalézá starý, bílý lev, jenž však nikomu neublížuje; bůh odhání všechny jiné ivy, kteří do těchto hor přicházejí. V onom bílém lvu prý bytuje duch velikého bílého muže, který za svého živobytí lidu prokázel mnoho dobrodiní.

(Dle názoru zdejších černochů bydlí duše velikých mužů po jejich smrti v některém zvířeti.)

Onen bílý muž jest Dominikán, který tehdy v té krajině bydlil a od lidu velice byl milován. Tedy až do samého vnitrozemí pronikla již tehdejší misie.

Jiná stanice byla v nynějším městečku Tete, blízko naší hlavní stanice Boromy. Městečko bylo ozdobeno již před 150 roky dvěma pěk-

nými kostely, a o misii se staraly tři řády. Nyní však vidíme zde jen chudý kostelík, který je obstaráván světským knězem.

Blízko Tete, asi půl dne cesty po řece Zambezi, na opačném břehu vypínala se Marangué, stanice jesuitská, o níž tehdejší misionář, již jednou zmíněný Mauritius Thomans, vypravuje takto (roku 1757): „Stanice Marangué leží takorčka v poušti, v níž není ani jediného Evropana, ale za to tím více černochů. Krajina je plna šelem a rozmanitých velikých zvířat, tak že si ani nevímám, kolik slonů kolem nás se prochází, přece však není se nám čeho strachovati, poněvadž stanice je pevně zbudována a hradbami ohrazena.“

Když byla naše loď blízko tohoto místa, vzaal jsem dalekohled a pozoroval bývalou misii, z níž viděti lze jen trošku zřícenin. Smutný to pohled pro misionáře!

Po cestě půldruhého dne dále k východu pozorujeme na pravém břehu několik chatrčí černošských. Na otázku, co to jest, odpoví ti černoch, že Senna. — O Senně P. Thomans takto vypráví: „V Senně sídlí portugalský guvernador¹⁾ a také generální vikář ve věcech duchovních. Dominikáni mají tu stanici a faru, Augustiniáni, Františkáni a Milosrdní bratří přicházejí sem každoročně a sbírají almužny. Jesuité mají zde velikou kolej.“ Z jiných pramenů se dovíme, že tu byly tři veliké kostely. Senna byla totiž hlavním sídlem tehdejší misie. A nyní — tu není ani kaple, ani

¹⁾ Místodržitel.

misionáře. Snad tu nalezneme alespoň několik Evropanů? Nikoliv! Ba i sama řeka se zdá vzdalovat se s opovržením od místa pustoty: tehdy tekla vedle Senny, nyní pak si učinila jiné řečiště. Ze zdejších bývalých kostelů jsem viděljen křtitelnici, kterou máme v naší stanici Chupance.

O něco dále k jihozápadu ležela na břehu stanice Kaja. Z bývalého jejího lesku pozůstal jen hřbitov a několik zřícenin bývalého kostela.

Obrátíme-li se teď více směrem severovýchodním až k samému moři, dorazíme k městečku Quelimane. To bylo nejhavnějším městem staré Zambezie, kde také byly usazeny jmenované již řády. Jesuité měli i tu velikou kolej. Ale to všechno bylo sbořeno; když panoval v Portugalsku „s l a v n ý“ P o m b a l, dal vyhnati Jesuity ze země a je uvězniti. Od toho času datuje se i úpadek misie, jenž byl tak rychlý, že počátkem XI X. století o katolickém křesťanství bezmála nebylo tu ani zdání. Do Zambezie nepřišli již misionáři.

Tak minula dlouhá doba. Portugalcii měli v zemi více práce, než kdy před tím. Jeden národ za druhým válčil proti ním, usiluje o to, aby těžké jho odhodil. Tak to trvalo až do roku 1880. Pak si zase vláda portugalská vzpomněla na misionáře a poprosila Jesuity, jež před stoletím vyhrála, by se zase vrátili. Misionáři tak učinili, a během desíti let povstaly nové stanice na jiných místech — po starých nebylo ani památky. Asi 40 Jesuitů působilo v portugalské Zambezi roku 1910. Byli rozděleni na pěti sta-

nicích, všecko bylo již větším dílem zařízeno, a tu znova nastala smutná doba pro misie. Portugalci uznali za vhodné vyhnati v revoluci i misionáře z kolonií. Neudělali toho snad z dychtivosti po jmenní církevním; nebylo ho. Bylo to spíše z nenávisti proti misionářům. Rána nebyla sice smrtelnou, ale přece bolestnou. Mnoho škody tím bylo uděláno, vždyť různá náčiní a zařízení misijní byla vypravena do kolonie anglické, kam se i misionáři odstěhovali. I na mladé křesťany měla revoluce špatný vliv. Byli jako bez pastýře; jedni odcházeli tam, jiní jinam. Nejhořímu však bylo ještě zabráněno, a to zakročením rakouské a německé vlády, které převzaly protektorát nad misií, která byla nyní svěřena misionářům Božského Slova. To nebylo Portugalcům vhod, a lze říci, že zednáři padli tak do jámy, kterou misii kopali. Před tím měli Portugalci misionáře, jichž žádná moc nechránila, nyní však drží dvě moci své ruce nad mladou ještě misií. Že toho nepředvídali, jest viděti ze slov vyššího úředníka vlády mozambické, jenž k představenému misijní stanice Chupanga, P. Gouliérovi S. J., takto pravil: „Když vaše důstojnost odejde, případne celá stanice vládě, poněvadž smlouva byla udělána jen s vaší důstojností.“ — „Ó nikoliv,“ odpověděl mu kněz: „Předně smlouva nebyla udělána se mnou, nýbrž s misií, a pak nynější misionáři nejsou tak opuštěni jakc my, nýbrž stojí pod ochranou Rakouska a Německa.“¹⁾

¹⁾ V době, kdy se kniha dotiskovala, nebylo již Rakouska ani Německa a P. Šebesta byl již ze Zambezie vypuzen. Jeho

— „Pak bude lépe nechat všecko při starém,“ řekl k tomu úředník, a zůstalo tak opravdu.

Přece se nám však dělají překážky, kde jen možno, a zvláště tam, kde by jich člověk nehledal. Jiné státy pečují o to, aby se zařídilo mnoho škol, a podporují takové snahy. Vláda země Mozambique¹⁾ nám dělá právě v té věci největší překážky. Zádá od misijní školy tolik, kolik nežádá od školy nikdo ani v Evropě. Snad tak činí jenom proto, že sama nemá žádných škol mimo naše v misijních stanicích a jedinou v městě Beira. Možná že i to brzy se změní, a nám lepší časy na stanou.

Stav nynější misie je tento: Má pět velikých stanic, které však jsou po celé zemi rozptýleny. Pro misionáře je to zlé, poněvadž nemají žádného spojení. Stanice jsou v Quelimane, v Chupance, v Boromě, v Angonii a v Zumbo. Každá stanice, působí mezi lidem, jenž mluví jiným jazykem více nebo méně vzájemně rozdílným. Některé stanice mají též i několik přespolních škol, ale jen málo, poněvadž misie nemá katechistů. Naši přední péci jest nyní vychovati sobě co nejvíce dobrých katechistů; od nich závisí rozkvět misie. Zařídil jsem již takovou školu ve stanici Chupance, kde působím. Vybral jsem 15 mladších i starších jinochů k tomu účelu a očekávám od nich mnoho pro budoucnost.

poslední dopis je psán v Portugalsku, kde jest v zajetí s jinými misionáři. Misie jsou opuštěny aneb částečně portugalskými kněžimi spravovány.

¹⁾ Mozambique (čti Mozambik) — Zambezie.

Zakládání nové stanice „Nejsvětějšího Srdce Ježíšova“.

Jest tomu již více než dva měsíce. Spolu-bratr byl na visitaci dvou škol, kteře jsou asi 30 km od naší stanice vzdáleny. Největší novinou jim přinesenou bylo, že i s druhé strany, totiž od východu, zařídili protestanté misijní stanici a to blízko našich škol. Bylo nám již úzko; dobře, jsme poznali, že nás chtějí obklopiti se všech stran. Ihned jsme se usnesli, že z toho musíme nějak vyváznout. Nejpřednější naší úlohou bylo kraj dobře poznati a nalézti vhodná místa pro školy i pro novou stanici. Všichni jsme byli přesvědčeni, že bude třeba všechny síly vynaložit a postaviti se proti protestantskému nátlaku. Vyjel jsem tudíž se spolubratrem do onoho kraje. Kola byla hned pohotově. Lože a jídlo nesli nám černoši. „Hotelů“ tu ještě není a proto je nutno všechno s sebou nésti, nechce-li člověk jen „cima“¹⁾ jísti a na holé zemi spáti. Tomu jsme ještě nepřívykli; žaludek a kosti bělochů jsou jiné než černochů.

Ovšem jsem byl již také nucen jen cima jísti a na zemi spáti, a to na poslední cestě, když jsem jel do Boromy.

Bída byla u nás tehdy veliká, a proto jsem ujížděl na kole velmi rychle, nemaje s sebou leč nejpřebějnější. Po prvé jsem vykonal tu cestu — 240 km — v pěti dnech, tentokráté ve dvou, a to bez jídla a lože. Ovšem jsou takové námahy řídké, ale přiházejí se též.

¹⁾ Pokrm černochů. *Užívá se v Africe a Americe.*

Nyní jsme vyjeli ráno, dobře jsouce opatřeni vším potřebným, na šest dní. Odpoledne jsme přijeli do prvních dědin onoho kraje, jemuž stojí v čele náčelník Dongondi. Zde v Angonii má každá dědina svého náčelníka; více vesnic vespolek má náčelníka vrchního. Jméno má dědina dle náčelníka; zemře-li tento, dostane dědina s novým pohlavárem i nové jméno. Naše první návštěva byla věnována škole oné vesnice. Jest jí vlastně slaměná bouda nebo — koží chlév. Jinak toho pojmenovati nelze.

Černý katechista nám vyprávěl vše, co věděl a provázel nás okolními dědinami.

Navštívili jsme jich asi sedm; všecky leží blízko protestantské stanice.

Stanici tu jsme viděli asi na hodinu cesty vzdáleném pahorku. Bylo patrnō, že bude třeba kraj si tím zabezpečiti, že tu vystavíme dvě větší školy. Lidu i vesnic je tu k tomu účelu až mnoho. Jiného prozatím učiniti nelze.

Navrátilivše se do vesnice, setkali jsme se s náčelníkem Dongondim. Jest to již starší muž se šedivou hlavou. Právě pil mowa — kukuřičné pivo kaferiské. Byl již — jak u nás doma říkají — trochu podkurázen. Dovolil nám velmi ochotně v jedné z jeho chatrčí přenocovati. Každý náčelník jich má více — obyčejně tolík, kolik žen. V chatrči nám pro nocleh poskytnuté visel buben a štíť.

Hned jsem se jal vyjednávati s hostitelem o koupi některých zajímavých předmětů, které

mi ponechal. Sbírám takové věci pro naše evropská misijní musea.¹⁾

Těšil jsem se na spánek, ale mimo nás byli v chýži i jiní hosté — štíři. Až dosud jsem nepoznal chatrče, kde by nebylo dosti štíru; tak tomu bylo i tu. Vícekráte jsem procitnul ze spaní, cítě ony živočichy nad pokryvkou. Že dovedou i člověka napadnouti a poraniti, poznal jsem na jednom dítěti, které se chodí k nám léčiti.

Ráno jsme vstávali časně; čekala nás delší cesta. Mši sv. jsem sloužil v bídné škole²⁾ — jak se stává v krajích mezi pohany. Ačkoliv při tom není pohodlí a ozdob jako při službách božích ve vlasti, přece se cítí člověk zde Bohu blíže než kde jinde. Taková mše sv. jest podobna onomu „gloria“, jež pěli andělé v Betlémě nad chlévem. Vedle sebe nemá misionář sice ničeho, co by povzneslo, ale v srdeci má andělskou radost a útěchu.

Po mši sv. jsme požili, co nám kuchař připravil, podali jsme náčelníkovi ruku a jeli rychle přes hory do jiného kraje, zvaného Tindy. Houfem běžely za námi nejen děti, ale i ženy, které nás provázely s výskáním. Ženy nemají tolik příležitosti setkat se s Evropanem; ký div, že použijí příležitosti, by si ho pak dobře prohlédly, když se octl v jejich kraji.

¹⁾ V misijním domě Sv. Gabrieli v Mödlingu u Vídni jest velkolepé museum misijní. Podobné má Družina sv. Petra Klavera ve Vídni a Solnogradě; mariannbillští misionáři v Linci.

²⁾ Potřeby mešní vozí nebo nosí misionář s sebou.

Ve vesnici Sidanu, kde sídlí stejnojmenný nadnáčelrík, máme též školu a katechetistu. První, kdo nás navštívil, byl náčelník vesnice; učitele nebylo právě doma. S náčelníkem jsme šli k nadnáčelníkovi, jenž se nám zdál velmi laskavým mužem. Vystoupili jsme na kopec vedle dědiny, s něhož nám ukazoval všechny vesnice v okolí. K mé žádesti, by nám dal muže, jenž by nás vodil od vesnice k vesnici, nedal si toho vzít, by nám službu tu sám prokázal. Běžel před našimi koly od jednoho náčelníka k druhému. Tím získal náš příchod všude většího významu. Všichni domorodci si říkali, že musí mnoho na tom záležetí, když nás sám vrchní náčelník doprovází! Prošli jsme tak více vesnic. V každé jsme pozvali náčelníka, aby se dostavil na určité místo k poradč. Sešlo se náčelníků pět. Každému jsme podali ruku. Potom byla přinesena mowa a všichni jsme pili řadou ze stejné nádoby. Ženy přinášejí mowa ve velkých hrncích k místu hodování a nalévají do menší nádoby; tu přinese jedna z žen k mužům a podavší klečíc nádobu, odchází. Je zvykem, že žena vždy poklekne před muže, přijde-li k němu s nějakou žádostí. Mluvili jsme o založení školy ve zdejším kraji a pozvali jsme všech k večerní poradě do vesnice Sidana. Dříve jsme chtěli navštívit ještě více vesnic, a proto jsme se hned vydali na další cestu. Vesnice jsou tu menší, ale leží blízko sebe tak, že lidé nemají příliš daleko do školy, založí-li se pro ně společná škola jedna.

V poledne jsme dorazili do vesnice, kde

jsme dostihli svého kuchaře. Oběd byl hotov. Jedli jsme společně s náčeňkem, jemuž chutnalo evropské jídlo zrovna jako nám; byli jsme unaveni a hladovi. Pak jsme navštívili ještě nejbližší dědiny, načež jsme se vrátili do Sidany. Na kraji vesnice seděli již dva starouškové — náčelníci, očekávajíce nás; jiní byli již v poledne u naší chatrče, ale nedočkali se nás.

Na večer jsme oznámili, že budeme ukazovati světelné obrazy. Přístroj jsme měli sebou. Ze se lidu byly obzvláště obrázky z biblické dějepravy, bylo nám patrnō. Ovšem, že jim ještě nerozuměli. Někdy se dali do smíchu, kde smích nebyl nijak na místě. Nás, křesťany, dojímá velmi obraz „Umučení Páně“ — černoch však o něm ještě nic neví. —

Poradu s náčelníky jsme odložili na následující den v poledne; před tím jsme hodlali ještě pozvaté válečníky ze západní strany, kde jsme dosud nebyli. Tedy hned ráno po mši sv. nás unášela kola od jedné vesnice ke druhé. Devět jich navštívili. Vracejíce se do vesnice, viděli jsme náčelníky shromážděné při průradě v chatrči náčelníkově. Hned jsme se k nim přidali. Bylo jich patnáct; seděli na zemi a pili mowa. Židlí u černochů není a proto nebylo jiné pomoci, než sednouti si mezi ně rovněž na zemi. Spolumisionář si sedl na kus kmene, který tu byl. Nejdříve nám podal nadnáčelník nádobu s mowa; pak začala porada. Všichni byli rádi, že u nich můžeme založit školy; sami udávali místa, která by se k tomu nejlépe hodila. Všechno

to bylo sice pěkné, ale mne bolely již nohy tolik a tak se mi třásly, že jsem nevěděl, kam je položiti; vstáti přece nebylo možno.

Ale i to mučení se skončilo.

Největší radost působilo všem, že chceme blízko nich postaviti novou misijní stanici, aby i jim bylo možno poznati křesťanství. Jenom nalézti k tomu vhodné místo.

Po poradě jsem fotografoval všechny náčelušky. Na jednom obraze jenom je samy, na druhém jsme si sedli mezi ně.

Byly asi tři hodiny; zase jsme se vydali na cestu a vytrvali na kolech až do večera. Tentokráté jsme jeli přes hory a doly směrem jižním. Navštívili jsme také tři, a sice menší osady. Vhodného místa pro stanici jsme tu nenašli. Dědin je tu poměrně mnoho, ale lidí jen asi 5000.

Příštího dne jsme si umínili, že kraj, v němž jsme ztrávili již tři dny, opustíme a dáme se směrem jižním a východním, do krajin Jony a Njape. Cesty k Jony nebyly právě nejlepší. Jeli jsme asi tři hodiny, než jsme se do zmíněné krajiny dostali. V Jony jsme měli již dříve školu a katechistu. Týž však opustil své místo a odešel v době dešťů domů. Té příležitosti použili protestanti a zíčili se svou školou. O tom jsme již slyšeli. První naši prací bylo nyní vše prozkoumati a dle toho se zařídit. Nejdříve jsme navštívili naši školu, která se již z polovice rozpadla. Hned na kraji dědiny byl větší prázdný prostor a vedle něho nápadný domek, jakého nelze viděti

v celém kraji. Věděl jsem, že jest to protestantská škola. Vyučují venku.

Hned se shromáždilo mnoho lidí, mužů, žen i dětí.

Tázali jsme se, kde jest učitel. Bylo nám řečeno, že ho tu není. Tak nám odpovídal — sám učitel, jak se hned vysvětlilo. Tak se zmátl v řeči, že brzy přisvědčil, že jest učitelem. K mé otázce, kdo ho sem poslal, řekl, že nikdo; on sám se naučil psáti a čísti a nyní vyučuje lidí. Bibli protestantskou má při sobě a nějaké písni uměl též. Také přiběhl i jiní tři učitelé — s noži v rukách. Snad nebezpečí tak strašné od nich nehrozilo, ale hluku nadělali mnoho. Nikdo z těch tří nebyl křesťanem, ale — učili lid křesťanství (!). Ba vrchní učitel neměl ani úmyslu dátí se pokřtiti.

Již jsem myslil, že tito lidé, kteří daleko odtud, v anglické Rhodesii — v Jansburry se něčemu přiučili, samostatně vyučují, ale bylo mi řečeno, že jsou spojeni s protestantským misionářem, který občas sem se dostaví. Zde se musím ještě o jedné věci zmínti. Bylo to právě ve dnech, co jsme byli v Sidaně, když k nám lidé přišli se zprávou, že protestantský misionář, náš soused, zastřelil slabomyslného černocha. Tento prý se v noci přiblížil k jeho domu, a on — méně — že jest to hyena, jej zastřelil. Byl to právě onen protestantský misionář, který navštěvoval školy v Jony. Tento případ jej z onoho kraje vyhnal, jak jsme se

v příštích dnech dověděli. Musil odejít se zodpovídat a více se nevrátil.

Setkání naše s protestantskými učiteli v Jony nás poučilo o protestantské taktice. Jenom se mezi lidem zakořeniti, to jest věci nejblížnější. Jakým způsobem, jest vedlejší. Divil jsem se, s jakým fanatismem dělali tito prostí černoši propagandu.¹⁾ Byli-li placeni, nevím. Dobře jsme poznali, že v tomto kraji je prozatím naše věc ztracena; obrátili jsme se k východu. Projeli jsme několik vesnic, ale nikde jsme neuznali za dobré založiti školu. Dědiny jsou tu řídčeji a jsou menší.

Večer jsme se vrátili do Sidany, bychom se dali druhého rána na cestu k domovu, ovšem jinou cestou. Viděli jsme ještě více velikých dědin, kde by třeba bylo zařídití školy, ale vhodné místo pro misijní stanici se neobjevilo nikde. Černoši, naši služebníci, nám říkali, proč prý se tak daleko vzdalujeme, vždyť blíže nalezneme mnoho a velikých vesnic. My jsme však velmi toužili poznati kraj ten. Ovšem bylo třeba cestou nocovati, a naše zásoby pokrmů již již se tenčily, a kus chleba, který jsme měli s sebou v chatrči, nám ukradla koza i s míškem, ve kterém byl zavázán. Štíři pak nám v noci sežrali svíci, tak že ráno nebylo světla. Útulně vykukovalo pod našima nohami mnoho vesnic, ležících ve větším údolí. Vesnice ty se nám zdaly velkými a lidnatými; leží poněkud stranou hlavní cesty, tak že nejsou snadno přístupné — výhoda to pro

¹⁾ Šířili náboženství.

misijní stanici, poněvadž i zde největší zlo působí příchozí Evropané. Jinak ale zase není od ní tak daleko, že by nebylo možno spojení s ní zařídit. Zalíbilo se nám místo na břehu menší, ale dobré vody, která celý rok teče. Bez vody si nelze nikde stánku vybudovat. Vesnice, kde bude stanice zřízena, se jmenuje Zabula neb i Zekazaka. Vůkol, na všech pahorcích jsou vesnice.

Ačkoliv jsme se dostali domů celí unavení teprve večer, bvli jsme velmi potěšeni; poznali jsme dosti dobře celý kraj a nalezli jsme místo přípravy ku stavbě; a jednou večer jsme i rokovali o otázce, jak nazveme novou stanici, jakého patrona jí dáme. Navrhl jsem patronem „Nejsvětější Srdce Ježíšovo“, s čímž tuké všichni souhlasili. Snad mohu proto zvláště ctitelům Nejsv. Srdce Ježíšova novou větev naší misie doporučiti; doufáme pevně, že se bude dobře vyvíjeti. Cihly jsou již hotové, napálené; minulý týden jsem vyměřil místo pro domek. Doufáme ještě před dobou deštů začít s budováním. Ovšem stavbu kostelíka ponecháme na budoucí rok.¹⁾

Jak se v Africe platí.

Nedávno byl u nás výroční trh. Veliké zástupy lidí se hrnuly na náměstí. Někteří přišli z dosti dalekého okolí. Nejednoho venkovana bylo viděti, jak si někde v koutku na ulici přeopočítával peníze. Uvažoval asi, zda mu stačí na koupení toho, co koupiti zamýšlel. Také mládež

¹⁾ Tím končí dopisy P. Šebesty.

měla mnoho starostí. Ve škole se toho dne žáci i žákyně mnoho nenaučili. Neposedové byli ještě neposednější než jindy, ti pak, kteří jindy klidně sedíce, naslouchají pozorně výkladům vyučujícího, nedovedli utajiti, že i jim dnes sezení ve škole není příliš milým. Konečně zavzněl zvonec a jejich trápení se skončilo. Honem utíkali domů, by odnesli knihy a občerstvili se svačinou. Potom i oni spěchali mezi zástupy kupujících. Vyšlapovali si sebevědomě. Měli v kapse peníze. A je-li „za peníze v Praze dům“, lze jimi i o „jarmarce“ všelicos dobrého pořídit.

Snad žádnému ze čtenářů „Obrázků z misií“ se nestane, že by se octl v odlehlych končinách Afriky, že by chtěl tam někde — kde působí misionáři — na „výročním trhu“ si něco koupiti, nebo s tamějšími domorodci obchodovati. Bude však zajímati asi nejednoho, doví-li se, že by tam někdy s penězi mnoho nepořídil. Tam panuje dosud ještě obchod směnný. Český cestovatel Emil Holub¹⁾ píše o takovém obchodě nejednu zajímavou stať.

Kdož by pochyboval, že i misionáři, kteří mezi černochy celý život tráví, také o tom ve svých časopisech píší?

P. Kašpar Moskopp, člen Tovaryšstva Ježíšova²⁾ napsal na př. pěkný článek, jak se v této

¹⁾ Narozen r. 1847 v Holici v Čechách, zemřel r. 1902 ve Vídni. Byl lékařem. Hlavní spisy jeho: Sedm let v jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbú. Na všech cestách jej doprovázela jeho statečná chof.

²⁾ Jinak řád jesuitský zvaný. Založen sv. Ignácem z Loyoly.

přičně děje v Miruru při řece Zambezi.¹⁾ Dle jeho zprávy povím krátce něco milým čtenářům.

Kdo koná cestu Afrikou, musí si zjednat několik nosičů, kteří by za ním nesli věci, jichž je třeba k obchodu směnnému. Hlavně to musí být bavlněná látka, „dumpua“ zvaná. Jednotkou platební jest kus asi z lokty dlouhý, v ceně 1 marky. Látka ta se hotoví v Indii²⁾ a jest velmi špatná. Po několikerém prádle zůstávají z ní pouhé cárky.

Prodává a kupuje se takto: 3 kuřata stojí 1 dumpuu. Chce-li cestující pro své nosiče koupit kaferského piva (z kukuřice), musí dáti za půl hrnce $\frac{1}{2}$ dumpuy. Malé prase je za 6 dumpuí, motyka za dvě dumpuy. Někteří černoši žádají místo této látky sůl anebo skleněné perličky v ceně jedné dumpuy atd. Dumpua zůstává tedy také tentokrát jednotkou cenu určující.

Vitaným předmětem výměny je též mýdlo, sirky a nitě. Tři vejce dá černoch za krabičku sirek anebo kartičku nití,³⁾ koš bramborů za kousek mýdla, tlustý asi 2 cm.

Skleněným perličkám, o nichž je zmínka výše, říká se missangas a užívají jich mužové i ženy ku ozdobě.

Avšak nejen za věci se platí zbožím, nýbrž i za práci. Všimněme si, jak vypadá výplata dělníků v sobotu.

¹⁾ Dle časopisu „Kathol. Miss.“ 1911, číslo 6. Misie v jihozápadní Africe.

²⁾ Dva poloostrovy v jižní Asii. Přední a zadní Indie.

³⁾ Nitě navinuté na tuhém papíře, jak se i u nás provádají.

Hospodář stojí mezi balíky látky, zvané „nguo“, mezi pytly scli a bedničkami s myalem. Drží se znam dělníků v ruce, volá jednoho po druhém: „Murengachendzi!“ t. j. česky „Bouři dělající!“ Volaný odpoví: „Senhor“¹⁾ nebo kafersky „mbuya“! — „Kolik týdnů jsi pracoval?“ — „Tři.“ — „Dobře. Dostaneš 6 dumpuas. Chceš snad něco jiného?“ — „Chci motyku a nguo.“ Černoch tedy dostane motyku a 5 dumpue plátua.

Po něm volá jiného: „Mpondadve!“ t. j. „Šlapač hnoje!“, — „Kolik týdnů máš?“ — „Tři.“ — „O, ty podvodníku, kdys naštoupil?“ — „Třetí den (ve středu).“ — „Hleď tedy, že ti scházejí ještě dva dny! Odstup!“ Musí odejít a dostane mzdu až budou plné tři týdny.

„Kanta!“ t. j. „Malý klobouk!“ — „Prompto (Zde).“ — „Za 6 týdnů ti patří 12 dumpuá.“ — „Chci vlněnou pokrývku.“ — „Tu jsou, vyhledej si!“ Když ji vyhledá, ocení hospodář pokrývku na 4—5 dumpuá a osttní doplatí opět třeba v jiných předmětech. Po mužích přijdou ženy.

„Karna!“ t. j. „Květinka“. Předstoupí veliká a silná černoška. Má krásné jméno, ale ústa podobná kačenímu zobáku. Oba rty má provitána a v nich vloženy 3—4 cm široké cínové talířky. Hlavu má „květinka“ oholenou a natřenou olejem. Jenom na temeni má stočený malý proužek vlasů. Za to, že na pšeničném pojí

¹⁾ Pane. Portugalské slovo.

plašíla po čtvrti týdny ptáky, by nečinili škody, dostane 6 dumpuá.

Potom přijde řada na jiné ženy. Nastoupí „Ndaipalero,“ t. j. „Dnes jsem se stala ohyzdou“ — a dost ne mzdu za sbíraní „zemních ořechů.“¹⁾ Pak jest volána „Nhembá“ (Bob), „Muropa naknipa“ (Špatná krev), „Kondnani“ (Těšte se) a j.

Též řemeslníci se vyplácejí podobně. Jejich mzda jest ovšem větší. Za částečníci m. jí týdně 2½—3 dumpue, pokročilejší 3—4 a nejlepší 5—6.

Mzda ta se zdá být nízkou, dlužno však povážiti, že dopravou se zboží velmi zdražuje. Tak na př. stojí doprava jedné tuny²⁾ zboží od ústí Zambezi do Miruru 500 marek!

Madagaskar.

Mezi Asii a Afrikou, a to od této pouze průlivem Mozambickým oddelen, nalézá se veliký ostrov (čtvrtý co do velikosti) podlouhlého tvaru, Madagaskar.³⁾ Kdo si všímá jednotlivých

¹⁾ Zemní ořech, latinsky arachis, jest nízká, motylokvětá bylina, rostoucí v horských krajinách, i v jižní Evropě. Přináší jako plody bobule v zemi, jichž možno použíti za pokrm. Lisované poskytují oleje, sloužícího ku přípravě pokrmů i svícení. Též v průmyslu, na př. mydlářství se ho užívá. Ve Španělských se ze zemských ořechů hotoví i druh čokolády; u nás tomu tříkají „burské oříšky“.

²⁾ 1 tuna — 10 metr. centů — 1000 kg.

³⁾ Délka 1680 km; šířka 430 km; rozloha s příslušejícími mu ostrovy okolními 591.967 km čtverečník. Herder, Conv. Lex.

krajin světa, byl jen v knihách a na mapě, pozná, že každý kraj má něco nápadného, co nemůže ujít oku pozorovatele jen poněkud bedlivého.

Tak jediný pohled na trochu podrobnější mapu Madagaskaru stačí, abychom si povšimli velmi dlouhých jmen, jimiž tato mapa jest popísána a v nich velmi často se opakující samohlásky „a“. V sémén názvu ostrov přichází „a“ čtyřikráte.

Pozorujme dále:

Hlavní město se jmenuje Antananarivo; hlavní horstvo Ankaratra s nejvyšší horou Tsiafajavona (2680 m); od něho se táhne nižší Vavavato; jeden z mála dosti špatných přístavů jest Tamatave; v Ranomafana jsou horké prameny; jedna z řek málo ku plavbě se hodících jest Mananara, jméno řeky jiné jest Mandrano; obyvatelstvo si říká Malgasové nebo Madagasové; v dějinách ostrova důležité místo zaujímají král Radama I. a královny Ranavolo I., II. a III. jakéžto poslední demorodí panovníci. A ještě mnoho jiných dokladů by se dalo uvést.

Tedy opravdu skoro všude „a“. A krátkého jména neviděti.

Jsa střední Africe blízkým, bude se jí ostrov tento dojista podobati horkým podnebím, tropickými plodinami i zvířenou. Veliká africká a dravá zvířata (na př. lev, levhart, slon, nosorožec, hroch) tu chybějí, nikoli však hadi, jichž je hojnost; také dikobraz a poloopice i druh krokodilů jsou tu domovem.

Jestli zatoužily evropské mocnosti po Madagaskaru, je to důkazem, že je tam hojnost toho, čeho Evropa potřebuje, t. j. kromě plodin zemských i zemské nitro bohaté různými kovy a drahokamy, jakož i uhlím, jehož tu mohou lodi dálé plující nabírat.

Dle zprávy misionářů¹⁾ jest na př. údolí u misijní stanice Betato velmi úrodným. Zvláště v presinci a lednu poskytuje svými nivami cukrové třtiny, kukuřice, batat²⁾, manioku,³⁾ a rýže překrásného pohledu. Bujně roste tu i víno, kávovník, obilí i brambory. Také ovocné stromy. V zahradách se daří skoro všechny druhy evropské zeleniny. U Antsirabe jsou minerální prameny (léčivé vody).

Pokusu učiniti z Madagaskaru kolonii se odvážilo několik států: Portugači, Angličané a Holandané; tito všichni s nezdarem. Konečně opanovali Francouzi ostrov a poslali jeho panovníci Ranavolo III. do vyhnanství do Alžíru. Jsou podnes pány ostrova. Chtějice z něho co nejvíce těžiti, starají se o dobré silnice mezi hlavními městy.

Obyvatelstvo, jehož je několik druhů, t. j. původní, pak později přistěhované původu arabského a malajského, patří co do barvy těla k černochům světlé pleti a co do náboženství jsou

¹⁾ Kathol. Miss. 1909-10.

²⁾ Mnoho druhů rostlin podobných Bramborám.

³⁾ Keř, jehož hlízy (podobné kořenům našich jiřinek) se suší a na mouku rozemilají; též jest potravou i býv průmyslně zpracována na škrob i jinak.

některí pohany, jiní presbyteriány;¹⁾ témoto však zhusta pouze zevně. Pohané jsou Evropanům nepřátelskými. Katolíků je 140.000 a byli původně rozděleni ve tři apoštolské vikariiáty²⁾ vikariát pro jižní Madagaskar, založen r. 1896, pro střední Madagaskar, založen r. 1848 a pro severní, založen r. 1898. Na jihu působí Lazaristé,³⁾ ve střední části Jesuité a Otcové de la Slette,⁴⁾ na severu Otcové sv. Duchu.⁵⁾ Všem pomáhají ve školách, jakož i v ústavech lidumilných milosrdné sestry; ve střední části jsou rozšířeny hlavně „Sestry Prozřetelnosti“.⁶⁾

Vzhledem k rozlehlosti ostrova a k rozptýlenosti katolíků užívají misionáři četných demorodých katechistů, o jichž vzdělání i mravnost se pečlivě starají. Katechista se vzdělává po deset měsíců ve škole, musí konati každoročně duchovní cvičení a každý první pátek v měsíci se musí dostaviti do hlavní misijní stanice, aby podal zprávu o své osadě. Při tom přijímá sv. svátostí a dostává nová poučení.

¹⁾ Sekta protestantská.

²⁾ Od r. 1913 jest Madagaskar církevně rozdělen takto: Severní se jmenuje dle města Diego Suarez, střední — Tananarivo, jižní — Fort Dauphin (čti For Dofén). Kromě toho jest nyní ještě vikariát Fianarantsoa a prefektura (s knězem v čele) Betafo.

³⁾ Řád založený sv. Vincencem z Pauly.

⁴⁾ Řád nazvaný dle poutního místa mariánského ve Francii.

⁵⁾ Založen ve Francii r. 1824.

⁶⁾ Založeny v době sv. Vincence z Pauly roku 1643 v Paříži.

Otcové de la Salette užívají v těchto končinách zvláštní misijní methody čili způsobu.¹⁾ Každou neděli přichází totiž z některých venkovských katolických osad do hlavní stanice průvod — jako pouť. Děje se to v předepsaném pořádku, aby se v určitých obdobích všichni katolíci vystřídali. Tak jest přítomno na př. ve jmenovaném již Betafo každou neděli 600 až 800, v Antsirabe 200 poutníků. Tímto zařízením jest umožněno všem vykonati měsíční nebo dvouměsíční sv. zpověď a povzbuzovati se k horlivé vytrvalosti ve víře.

Také katechumenům se věnuje veliká péče. Ke křtu sv. není připuštěn, kdo se rok v náboženství nevzdělával, nepodrobil se týden trvajícím duchovním cvičením a přísné zkoušce z náboženství.

K posouzení náboženského života v misi poslouží nám dojista slova madagaskářského světicího biskupa Msgra de Saune (čti Son,²⁾) jenž za příležitosti své cesty do Říma podává tuto zprávu: „Zprávy, kterých se mi poslední dobou dostává, oznamují neobyčejný rozmach náboženského života, jaký lze všude pozorovati. Přijímání sv. svátostí se vzmáhá; účastenství při duchovních cvičeních je stále větší; u mnohých lze pozorovati povolání ku stavu řeholnímu i duchovnímu. Sestrám Prozřetelnosti se podařilo

¹⁾ Kathol. Miss. 1909-10.

²⁾ Kathol. Mis. 1910-11. Zkratka Msgr t. j. Monsignore nebo Monseigneur (čti Monseňer) jest titul biskupa anebo papežského komořího.

zřídit noviciát; 6. dubna konala se obláčka prvních domorodých sester.“ Jedna z novicek — bývalá učitelka — píše o této slavnosti biskupovi: „Nedávno jsme měli duchovní cvičení. Bylo nás při nich dvanáct, z nichž mělo být šest oblékáno. Nedostává se mi slov, abych Vám, nejdůstojnější pane, vylíčila naši radost a štěstí nás šesti v onen den. Žádná z nás nezažila nikdy due krásnějšího. Kostel v Ambatolampy byl naplněn věřícími. Většina přítomných slzela radostí; tak je dojala obláčka ... Náš oděv je bílý s modrým opaskem. Chodíme jako dosud bosky, což se mi velmi líbí ... Když mne Madagaskové vidí, prohlížejí si mne dokonale a říkají: „Hle, naše madagaská matka!“ A to mne vždy velmi těší.“

Děti si mne prohlížejí od paty k hlavě, čemuž se musím smát.

Prosím, modlete se za nás šest, bychom ve ctnosti prospívaly a království Boží v naší zemi, která toho tolik potřebuje, šířily. Já učím děvčata ručním pracím a povzbuzuji je k lásce k Bohu, mluvíc k nim často o Bohu. V neděli učím v přespolních kaplích katechismu a zpěvu, jak jsem tomu již dříve byla zvyklá.“

K tomuto dopisu podotýká biskup: „Tyto prosté novicky slibují býti hodnými řeholnicemi a prokáží nám velmi platné služby.“

Potěšitelný vzrůst misie bude též patrný z následujících čísel, týkajících se misie ve středním Madagaskaru, která byla předána r. 1906 Jesuitům provincie champagneské (čti šampaň-

ské). Dostali: katolíků 87.517, kostelů a kaplí 585, škol 638, žáků 33.430 a učitelů 732.

Katolíků přibylo r. 1909 tak, že misie čítala 92.788 a r. 1910 95.284 duši. A tento polopříjemný přírůstek dlužno zaznamenati v době, kdy působilo v celé té rozsáhlé misii toliko 30 kněží.

Za to nastala pohroma ve školství, neboť zednářská vláda Francie zrušila na 600 misijních škol, takže misionářům zůstalo jenom asi 2000 žáků. Podařilo se sice zase r. 1909 zvýšiti počet škol na 43 a žáků na 4500, r. 1910 pak na 49 škol s 8167 dětmi. Avšak jest jistó, že pokud potrvá církvi nepřátelská vláda, nepodaří se misionářům nikdy tak velikého počtu škol dosíci jako dříve. Neboť misie by si musila opatřiti velikou řadu státně zkoušených učitelů, což by vyžadovalo tak velkého ročního vydání, že není s to, aby se podobného podniku odvážil.¹⁾

Kromě horlivé činnosti misijní vykazují misionáři na Madagaskaru i značnou činnost spisovatelskou, a to nejen pokud potřebují knih misijních, nýbrž prokazují svojí prací i značné služby vědě vůbec. Z jejich tiskárny, která jest v Antananarivu již od roku 1862 (před tím byla v letech 1852 až 1861 na sousedním ostrůvku Réunion,²⁾ kde se připravovali Jesuité k čin-

¹⁾ „Katolické misie“ 1915 přináší zprávy o přímo dábelské záští státního učitelstva madagaskáho proti katolickému náboženství.

²⁾ Čti Reynion.

nosti na Madagaskaru) vyšly kromě potřebných příruček náboženských v každé misii obvyklých i mluvnice jazyka madagaskrého, slovník francouzsko-madagaskrého i madagaskro-francouzský, dějiny i zeměpis Madagaskaru s dokonalými mapami téhož ostrova. Nyní tam vychází časopis „Ny Feon' ny Marina“, t. j. „Posel pravdy“, který zakusil rozmanitých osudů, byv na čas i francouzskou vládou potlačen.

Velikou vědeckou cenu mají zvláště práce P. Colina (čti Kolén), ředitele meteorologického observatoria¹⁾ v Antananarivu, jehož pozorování jsou zapsána v 21 svazcích o 200—270 stranách a od něhož pochází celá řada učených pojednání o magnetismu země²⁾ a hvězdářství. Ústav tohoto řeholníka oznamuje ústřednímu nádraží i ředitelství pošt a telegrafů přesné určení času a dostává denně asi ze 20 menších meteorologických stanic z pobřeží i vnitrozemí záznamy o změnách v ovzduší, na základě jichž se rozesílá zase odtud na všechny strany úřední prognosa počasí³⁾ po celé zemi. Vše to se děje dle nařízení ústředního místodržitele celého ostrova Augagneura (čti Ógaňera). Svými zprávami o hrozících bouřích prokázal P. Colin často vzácné služby celé kolonii.

Čtouce tyto a podobné zprávy v přehledu vydaném za příležitosti paděsátičetného jubilea

¹⁾ Ústav, který se obírá pozorováním ovzduší a počasí.

²⁾ Přitažlivá síla v zemi.

³⁾ Předpověď, jaké asi bude počasí. I u nás bývají takové zprávy úředně oznamovány.

činnosti řádu jesuitského na Madagaskaru,¹⁾ musíme zvolati: „Ejhle, tmáři! Ejhle, ti nenávidění Jesuité! Jakými jsou nepřáteli vědy a jak ohrožují svobodné vědecké bádání!“

Po těchto poznámkách uvádíme ještě vypravování o osudech misionářů madagaskarských, z nichž pozná též laskavý čtenář jejich oběťavé působení.²⁾

Ve velikém nebezpečí se octli dne 24. listopadu 1913 dva kněží z řádu jesuitského, jakož i devět misijních sester na moři nedaleko ostrova Madagaskaru. Loď „Salazie“, na níž pluli, byla uchválena větrnou smrští. Mužstvo zápasilo zoufale s vichřicí, avšak kolem 5. hodiny odpoledne prohlásil kapitán k lodním důstojníkům, že za dvě hodiny bude loď na dně mořském.

Misionáři i sestry zachovali naprostý klid a získali si tolik důvěry cestujících, že jim otcové a matky svěřovali své děti. Modlíc se a povzbuzujíce ostatní, očekávali zánik lodi. Najednou se ozvalo temné zaskřípání a loď stanula nepohnutě. Octla se totiž na písčině vedle jakéhosi ostrova; byla zachráněna. Z rána byli cestující s velkými obtížemi dopraveni na onen osamělý ostrov, kde ztrávili v nedostatku nejpřebojnějších věcí tři dny a tři noci, jsouce při tom vystaveni všem strastem zlého povětrí.

Zachránili sice misionáři i sestry svůj život, avšak musili oželeti téměř všeho svého majetku. Sestry, hodlající založiti u Tananarivo nemoc-

¹⁾ Kathol. Miss. 1911-12.

²⁾ Kathol. Miss. 1912.

nici, přišly o všechny bedny, a misie ve středním Madagaskaru, která očekávala svoji roční zásilku z Evropy, přišla o většinu oněch očekávaných životních potřeb. Také jeden z misionářů, P. Ludvík Delemne (čti Delam) zaplatil útrapy životem, zemřev chorobou, kterou ona nepohoda zavinila.

Zvláště zmínky zasluguje také hrđinná obětavost misionáře P. Beyzyma, rodem Poláka, jenž věnoval svůj život službě malomocných, jichž jest na Madagaskaru hojně. Krakovský „Czas“¹⁾ píše o něm dne 4. října 1912: „P. Beyzym se ujal této práce bez jakéhokoliv nucení nebo rozkazu, zcela dobrovolně, puzen jsa hrđinnou láskou k bližnímu. Dověděv se o smutném stavu malomocných, odcestoval r. 1898 z Krakova na Madagaskar. Poznav ne-smírnou bídou, která převyšovala jeho očekávání, umínil si výnasnažiti se, aby poskytl ubohým nemocným všemožnou péci v duchovních i tělesných potřebách.“

Cetnými dopisy zjednával svým ošetřovaným příznivců, a dopisy ty působily podiv nejen svým neobyčejně pádným slohem a svérázným způsobem vyjádřování se, nýbrž i hloubkou myšlenek a citů, které plynuly zcela mimoděk z péra apoštolů malomocných. Mely také zcela zvláštní úcinek. Působily u čtenáře tolik útrpnosti s ubohými nemocnými, že mohl P. Beyzym z příspěvků došlých v krátkém čase z Polsky, Litevská a od Rusínu zbudovati prostrannou

¹⁾ Dle Kathol. Miss. 1912-13.

útulnu pro malomocné, sestávající ze dvou pavilonů, kaplí od sebe oddělených, které mohly pojmosti 200 nemocných. Když dokonal P. Beyzym toto dílo a zjednal k ošetřování malomocných sestry, obíral se novým záměrem a vykonal i první přípravy k jeho provedení. Chtěl se totiž odebrati na ostrov Sachalin,¹⁾ ležící východně od Sibiře, a tam pečovati o ubohé výhnance, kteří tam ve vězeních tělesně a často i duševně strádají. Avšak v době, kdy chtěl svůj úmysl provésti a učinil již také potřebné k tomu kroky v Petrohradě,²⁾ zalíbilo se Bohu jeho život ukončiti. V posledním dopise ze dne 17. srpna 1912 oznamoval P. Beyzym, že těžce ochuravěl horečkou a že cítí, že se smrt blíží. Dopisy pak jiných sdělovaly, že P. Beyzym ne-upouští od svého přísného způsobu života, připomínajícího život poustevníků prvních dob křesťanství. Vstával o $\frac{1}{2}$ 4. hodině ráno a kladl se k odpočinku o 10. neb 11. hodině. Jeho ložem byla tvrdá deska. Pokrmem mu bylo několik hrstí rýže, kterou si dělil na několik denních dílů. Jiného nápoje kromě čaje a vody nepožíval nikdy a odpíral si i chleba. Při tomto přísném způsobu života řídil sám celý dům malomocných, zpovídal nemocné, vyučoval je řečí madagaskou a sestrám konal francouzské přednášky. Ve volných chvílích vyřezal vlastnoručně oltář a umístil na něm obraz Rodičky Boží Čensto-

¹⁾ Viz I. díl „Obrázků z misií“, Asie-Sibiř.

²⁾ Část Sachalínu patří Rusku. Před válkou ruskojaponskou mu patřil celý ostrov. Byli tam posíláni trestanci. Světová válka i tu způsobí změny.

chovské,¹⁾ přinesený jím z Krakova. Pracoval téměř ve dne v noci. Což divu, že takový život podryl jeho zdraví.

P. Jan Beyzym pocházel z hraběcí rodiny tatarské a narodil se 15. května 1850 na zámku Beyzym ve Volyňsku.²⁾ Do „Tovaryšstva Ježíšova“ vstoupil r. 1872 a byl dne 26. července 1881 vysvěcen knížetem-biskupem Albínem Dunajewskim. Že působnost P. Beyzyma, třeba oddivuhodná, není na Madagaskaru zjevem ojedinělým, dokazuje jiný kněz P. Dupuy (čti Dupy), jenž se nalézá sám v ústavě pro malomocné, jsa touto hroznou nemocí nakažen. Ná kazu si způsobil horlivou službou malomocným.

Doslov.

Když byla kniha v tisku, stalo se nutným pro vyskytuvší se válečné obtíže její obsah omezit. Proto bylo více než polovice článků vynecháno. Vynechaná část vyjde jako samostatná kniha ve Sv. Gabrieli v Mödlirgu.

Spisovatel.

O. A. M. G. D. E. B. V. M.

¹⁾ Poutní místo v Polsku, Poláky velmi oblíbené.

²⁾ Volyňsko jest západní část Ruska, hraničící s Haličí.

OBSAH.

	Strana
Upozornění čtenáři	5
I. Jižní Afrika (Natal).	
1. Misionář, průkopník víry a osvěty	7
Něco o Trappistech	9
Vznik misie Mariannhillu	13
Prockázka Mariannhillem	19
Mlýn	24
Školství v Mariannhillu	26
2. Zakládání stanic pobočných v Natalu	35
Trappisté ve východní Africe	45
Mariannhillský misijní řád	49
3. Ze vzpomínek misijní sestry	51
Jak jsem se stala misionářkou	52
Do Afriky	55
Cesta do Mariánského Údolí	65
Zbožný pasáček	76
4. Náboženství Kafřů	83
5. Ze zkušeností misionářů	88
Na misijních cestách	88
Návštěva u malomocných	98
II. Střední Afrika.	
Kilima Ndžaro	106
Súl ve Střední Africe	112
Dopis v řeči Shiré	115
Hrob v mraveništi	116
III. Západní pobřeží Afriky.	
Kanárské ostrovy	120
Návštěva v Las Palmas	120

	Strana
Zprávy z Togo, při zálivu Guinejském	128
Misionář číraost v Togu	131
Gabun	137
Mučedí	137
Kongo	140
Setkání s hrochem	147
Mezi obyvateli Kamerunu	151
Hottentotský kouzelník	155
IV. Afrika severní.	
Mezi Kabyle	161
Mezi Kopty	170
V. Východní Afrika.	
Zambezí čili Mozambique	180
„Není učedník nad mistra“	180
Z pobytu v misii zambezské	181
Zakládání nové stanice „Nejsv. Srdce Ježíšova“	189
Jak se v Africe platí	197
Madagascar	201

Prosha na ctěné členy Dědictví ss. Cyrilla a Methoda.

Ačkoliv podíl tento měli ctění členové dostati již v roce 1917, byl teprve nyní v tiskárně benediktinské dotíštěn. Toto opozdění zavinily minulé všeobecné poměry. Tiskárna neměla sazečů, neměla papíru a sázeči stroje pro poruchy pracovaly nedostatečně. A poněvadž ceny všech tiskárenských prací se v minulých dvou letech více než ztrojnásobily, nemůže výbor Dědictví za rok 1918 vydati zvláštního podílu, a proto prosí ctěné členy, aby tento podíl přijali za r. 1917 a 1918. Přistě se vynasnaží, pokud na něm bude záležet, aby každoročně a to v pravý čas zvláštní podíl pro své členstvo vydal.

Výbor Dědictví ss. Cyrilla a Methoda.

Podpory misiím možno zasílat na adresy:

Družina sv. Petra Klavera
Praha II. (Zboženec 15).

Misijní dům Sv. Gabriel
Mödling u Vídni.
Mariannhillská misie
(zastupitelství)
Linec, Steingasse 23-a.

■■■■■ Misijní spolky: ■■■■■

1. Dílo šíření víry.

Účel a podmínky.

Dílo šíření víry, založené v Lyoně r. 1822, má za úkol podporovat modlitbou a almužnou katolické misionáře v zemích pohanských. Členům jest se modlit denně jeden „Otče náš“ a „Zdrávas“ s prosbou: „S v. Františku Xaverským, o roduj za nás!“ Roční almužna jest, možno-li 240 K, neb jakýkoliv i sebemenší příspěvek.

Správa.

Vrchní správa, jejíž sídlo je v Lyoně a Paříži, pečeje o rozdělování darů jednotlivým stanicím misijním v celém světě. Místní odbory řídí farář neb jeho zástupce. Deset členů místního odboru tvoří skupinu, kterou spravuje předseda skupiny (skupinář), dávaje pořadem čistí členům skupiny „Věstník“ (obrázkový časopis vycházející šestkrát ročně) a vybíráje příspěvky. Farář pak odvádí příspěvky řediteli vikariátnímu (dekanátnímu), který je zasílá řediteli diecéznímu od biskupa ustanovenému.

Duchovní milosti.

Dílo toto se těší od času svého založení uznaní všech papežů, kteří je schválili, jemu žehnali, je zvelebovali, odpustky nadali a celému katolickému světu doporučili. Sv. Otec Pius X. vyslovil se dne 24. června 1908 o Díle takto: Dílo šíření víry jest podstatným činitelem v církvi; bez něho by nebylo možno, aby se misie udržely.“

Uvádíme zde úplný seznam duchovních milostí, které sv. Stolice propůjčila členům Díla a kněžím, kteří pro Dílo pracují.

A. Odpustky, které může každý získati:

Ti, kdož dvě podmínky (předepsanou modlitbu a měsíční almužnu dle možnosti 20 halérů) plní, získají následující odpustky, jež se i za duše v očistci obětovati mohou:

I. Plnomocné odpustky:

1. V den přidružení se k Dílu;
2. 3. května: na slavnost Nalezení sv. kříže (den založení Dila);
3. prosince: na svátek sv. Františka Xaverského, patrona Dila;
4. 25. března: na svátek Zvěstování Panny Marie;
5. 15. srpna: na svátek Nanebevzetí Panny Marie;
6. 6. ledna: na svátek Zjevení Páně;
7. 29. září: na svátek sv. Michala;
8. na svátek kteréhokoliv sv. apoštola;
9. měsíčně dvakrát v kterýkoli den, jež si členové zvolí;
10. jednou do roka v den, kdy se slaví památka zemřelých členů Dila;
11. jednou ročně v den, kdy se zvláštně koná památka úmrtí členů rady, výboru nebo oddělení, kterému jednotlivý člen přináleží;
12. v hodině smrti, vzývá-li umírající aspoň v duchu nejsvětější jméno Ježíš;
13. odpustky privilegovaného oltáře pro každou mší svatou, kterou dá sloužiti člen Dila za zemřelého člena.

nebo
v oktávě
téhoto
svátků.

Podmínky k získání plnomocných odpustků uvedených pod č. 1–11 jsou: sv. zpověď, sv. přijímání, návštěva kostela Dila aneb, není-li takového v místě, návštěva vlastního farního kostela a tam vykonaná modlitba na úmysl sv. Otce. Kdo z vážného příčiny kostel navštíviti nemůže, smí to vynahraditi jiným dobrým skutkem nebo modlitbou, což mu zpovědník určí. Pro osoby, které přináleží k některému ústavu duchovnímu neb škole, dostačí návštěva kostela neb kaple ústavu a splnění ostatních podmínek. Ditky, které k sv. přijímání ještě nebyly připuštěny, mohou přec plnomocné odpustky získati, vykonají-li nějaký zpovědníkem jim uložený skutek.

II. Neplnomocné odpustky:

1. 7 let a 7 kvadragen za kterýkoli skutek zbožnosti neb lásky k bližnímu, které vykonají členové Dila šíření víry.
2. 300 dní pokaždé, když se člen Dila aspoň kajíceně zúčastní třídní pobožnosti před 3. květnem a 3. prosincem.

3. 100 dní pokaždé, pomodlí-li se člen Otčenáš a Zdrávas a modlitbu: Sv. Františku Xaverským, oroduj za nás!

Komu nelze buď pro nemoc nebo jinou odůvodněnou příčinu téhoto třídních pobožnosti se zúčastnit, může přece odpustky tyto získati, vykoná-li doma modlitby, které se u příležitosti téhoto třídních pobožnosti konají. Všechny tyto plnomocné a neplnomocné odpustky mohou se též za duše v očistci obětovati.

B. Zvláštní výhody pro kněze, rozšířené indultem ze dne 26. června 1913.

I. Každému knězi, jemuž je svěřeno sbírat almužny pro Dilo šíření víry v některé farnosti nebo v některém ústavu, ať již sbírka vynese cokoliv, nebo jenž sám zaplatí svých prostředků přispěvek za celou skupinu deseti členů, uděluje se:

1. osobní privilej oltáře 3krát v týdnu;
2. plnomoc udileti umírajícím plnomocné odpustky, při čemž jest zachovávati obřad a formu, jak předepsáno v konstituci papeže Benedikta XIV., začínající „Pia Mater“;

3. plnomoc světiti jediným znamením kříže soukromě kdykoliv, veřejně pak při mísících a duchovních cvičeních a v době adventní a postní, měli k lidu kázání: ružence, kříže, krucifixy, sošky a medailky, a udileti na ně tak zv. odpustky apoštolské, jakož i na ružence sv. Brigitty;

4. plnomoc světiti jediným znamením kříže ružence a jim udileti t. zv. odpustky křížovníkův;

5. plnomoc udileti na krucifixy odpustky křížové cesty pro nemocné, cestující na moři, vězně a ty, kdož bydlí v zemi nevěřících, a pro ostatní věřící, kteří z vážné příčiny křížovou cestu vykonati nemohou, jen když splní cestní podmínky;

6. plnomoc světiti jedinou formulí a udileti věřícím škapulíře nejsv. Trojice, umučení Pána Ježíše, sedmi bolestí Panny Marie a neposkvrněného Početí jakož i Panny Marie Karmelské;

7. plnomoc přijímati věřící do třetího rádu sv. Františka z Assisi oblečením ve škapulíř a opasek, při čemž všecky ostatní podmínky musí být vyplněny;

8. plnomoc přijímati věřící do arcibratrstva tak zv. opásaných, zehnáním a oblečením pásu serafinského;

9. plnomoc přijímati věřící do bratrstva vojska andělského zehnáním a oblečením pásu sv. Tomáše Aq.;

10. plnomoc světiti medailku nep. Početí P. Marie s odpustky, jež jsou s ní spojeny;

11. plnomoc světiti medailku sv. Benedikta s odpustky, které jsou s ní spojeny.

II. Každému knězi, jenž je členem rady nebo výboru pro Dílo založeného, nebo který, jsa od biskupa jmenován ředitelem diecésem, koná všecky funkce, jež by jinak konalá rada nebo výbor Díla, dále každému knězi, jenž během roku sebere, a Dílu odvede obnos, který se rovná příspěvkům aspoň 1000 členů, uděluje se:

1. všechna plnomocenství shora vyjmenovaná;
2. osobní výsada privilegovaného oltáře 5krát v týdnu;
3. plnomoc světíti růžence růžencové Panny Marie s odpustky, které jsou s nimi spojeny.

V případě, že by na hoře uvedený obnos v roku běžícím sebrati nebylo možno, prodlužuje Jeho Svatost všecky plnomoci onomu knězi, jenž v roce minulém celý určený obnos sebral a odvedl, až do konce roku přítomného.

III. Každému knězi, jenž ze svého odvede Dílu obnos rovný příspěvkům 1000 členů, uděluji se doživotně výsady a milosti, jichž požívají kněží, členové rady Díla, jak uvedeno pod č. II.

Všechny tyto duchovní milosti jsou podrobeny schválení nejdůst. Ordinariátu.

„Dílo šíření víry“ spolu s časopisem „Věstník díla šíření víry“ bylo roku 1912 od nejdůstojnějších Ordinariátů v Čechách a na Moravě schváleno, doporučeno a v diecesích kanonicky zřízeno.

2. Sv. dětství.

Účel: Opuštěné dítka pohanské na životě zachovati, jim milost sv. křtu a křesťanského výchování zjednat a — křesťanské dítka posvěcovati.

Prestředky: 1. Každodenně se modli „Zdrávas Maria“ a přidej: „Svatá Panno Maria, pros za nás a za nebohé dítka pohanské“; 2. měsíčně obětuj pro ně 4 h či ročně 48 h; pro chudé ustanoví ředitel menší příspěvek.

Duchovní milosti: 1. Měsíčně obětují se na úmysl účastníků 2 mše sv. v kostele sv. dětství Ježíšova anebo blah. Panny Marie. 2. Ročně bývají slouženy ve farnostech, kde ovoce sv. dětství se pěstuje, 2 mše sv. za živé i zemřelé účastníky. 3. Měsíčně bývá sloužena 1 mše sv. za živé a 1 za zemřelé dobrodince sv. dětství. Obzvláště pamatováno při modlitbě na křesťanské matky, aby jejich dítkám byla vyprošána milost sv. křtu, hodného prvního sv. přijímání a vytrvalosti v etnosti.

Plnomocné odpustky: 1. Od vánoc až do 2. února, 2. od 2. neděle po velikonoci do 31. května (tyto mohou i zemřelým být věnovány). Všichni účastníci, i dítka, před

svým prvním sv. přijímáním, mohou tyto odpustky získati, když obecí mě sv., sloužené na úmysl sv. dětství. 3. V následující slavnosti: Hromnic, Andělů strážných, sv. Josefa, sv. Františka Xaverského, a sv. Vincence Paul., pakliže se modlíme za rozšíření ovoce sv. dětství.

Modlitba k Božskému Dítěti: O Ježíšku, Božské dítko, jenž jsi přičiněním sv. Josefa a Marie Panny zachráněn byl od zavraždění s neviňátky a jenž jsi této útým mučedníkům ztráty života časného nahradil životem věčným, ó Ježíši, příteli dítěk, příjmi milostivě a žehnej a posvět ony dítka, které se věnují Tvému sv. dětství, aby podle Tvého příkladu a pod ochranou Panny Marie a sv. Josefa vysvoboditeli se stali ubohých dítěk pohanských.

Účastenství při spoiku sv. dětství jest školním dítkám dovoleno také od úřadů světských.

O tomto jednající vyhláška vys. ministerstva kultu, projevená dne 3. června 1885, zní takto:

„Na otázku podanou ohledem „dila sv. dětství“ odpovídá se, že úřední nařízení ze dne 17. června 1873, č. 7702, vzhledem peněžitých sbírek ve školách a ze dne 25. října 1873, č. 14 472, vzhledem účastenství dítěk ve spolcích, řečeného „dila sv. dětství“ se již netýkají, poněvadž tuto žádné spolkové organizace nestává a dítka školní „dila sv. dětství“ zúčastňují se pouze modlitbou a almužnou. Aby se však předešlo každému nedorozumění, jest se zdržovat od sbírek almuženských ve škole samé.“

3. Družina sv. Petra Klavera,

o niž možno se dočísti v časopisech jí vydávaných, které tuto doporučíme:

Echo z Afriky.

Katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti, v. dávaný Družinou sv. Petra Klavera. — Požehnáno od papežů Lva XIII., Pia X. a Benedikta XV. — Vychází v řeči české, německé, polské, vlašské, francouzské, slovenské, uherské, portugalské a anglické. Cena ročně (i s poštovní zásilkou) českého vydání 1 K 30 h, jinojazyčného 1 K 50 h. — Objednává se u Družiny sv. Petra Klavera v Praze II., Zbořenec 15.

»Malý černoch«,

obrázkový katolický měsíčník pro dítky k šíření lásky k našim ubohým černým bratřím a sestrám. Vydává Družina sv. Petra Klavera. Vychází v řeči české, německé, vlašské, polské, slovinské a uheršské. Předplatné na celý rok (i s poštovní zásilkou) 1 K. Objednávky přijímá: Družina sv. Petra Klavera v Praze II., Zbořenec 15.

K ruchu misijnímu,

který se na našich zemích utěšeně vzmáhá, přispěje snad spisek v době nejnovější vydaný Společnosti Božského Slova, která má ve Sv. Gabrieli u Vídni velikolepý misijní dům. Jsou to duchaplné přednášky o povinnosti misijní, jež napsal a pod titulem

»Poslední vůle Ježíšova«

vydal misionář P. Heřman Fischer (přeložil do češtiny Fr. Všetečka). Cena 1 K 80 h.

Každoročně vychází:

»Misionář«,

misijní kalendář, vydaný „Společnosti Božského Slova“ ve Sv. Gabrieli, misijním domě v Mödlingu u Vídni.

Kupujte ve prospěch afrických misií:

Africké pohlednice.

Cena 5 h; zasílá nejméně 12 kusů Družina sv. Petra Klavera v Praze II., Zbořenec 15.

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně.

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečeje o zvedení lidu moravského, jakého náčas požaduje; o zvedení vše stranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena být má buď obrana, buď utvrzování některé pravdy katolické, jížto se odpovídavý dotyká.

Vydávat se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Oběrné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všechny listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jsou „Občanské Noviny“.

§ 3. Šetření zákonů tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrátne na vždy položí 20 K r. m.

1. Vklad tento může se zapravit buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 10 K r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplacený buděž. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává být údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 100 K věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky včetně Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 100 K, bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 40 K dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 20 K položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 20 K, vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdové ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Abi úmrtí spoluúda příšlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebas přímo poštou oznámiti ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy včetně do Dědictví podle tríd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž na př. spoluúd III. třídy k prvním 10 K opět 20 K, stane se spoluúdem II. třídy atd. A však spoluúdství postoupiti jinému se nedovoluje.

7. Každý přistupující ráčí jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštou zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, běže na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštola Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všecky živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno-li jinou mší svatou za obrácení ndrodů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtné posteli nejméně 20 K za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 20 K, po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor scházívá se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasu přítomných výborníků o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet svých údův odcházejících doplniti nebo i rozmnzožovati, avšak ne jinak, než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemně návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu brati a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušicím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnu žádost honorář podle výbornosti, oběžnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvarů uměleckých.

O rozesílání knih, spisů a jiných předmětů Dědictví vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned ráčí oznamit, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznámenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi v Benediktinském knihkupectví v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francela) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci, knihy sobě vybíratí má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, ráčí se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přilož 6 h, kterýžto peníz přísluší knihkupeci za práci a obálku, mimo to ještě 12 h na kolkovaný list nákladní.

Poznámenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buděž posílány pod adresou: Vd. msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelat při stolič. chrámu Páně v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského, zásílky peněz a objednávky knih pak buděž činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, Alumnát.

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdít nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejítí měl, rozhodne výbor o jméně v duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konzistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23.376.

Poznámka redakce. Dle § 5. stanov přijímají se rod y položením 40 K; k tomu podotknouti třeba, že rod se běte, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, nemí-li synů, odebíratí budou knihy, pokud žijí, dítky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Úděj stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré úděstvo očekává, o slavnosti svatých apoštól Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktavě téže slavnosti mši svatou za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní řídu nekněží konejtež s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase vrouci modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctihodných otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámu každoročně v oktavě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše svaté za údy Dědictví se sloužily.

Úděm, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktavě téže slavnosti svatosti hodně příjmou, aspoň příslušný farní kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i dušim v očistci přivlastnití mohou.

Papežská knihtiskárna bened. rajhradských v Brně
vydává tyto časopisy:

HLÍDKA. Měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii. Redaktor Dr. Pavel Vychodil. — Předplatné ročně 12 K.

Škola Božského Srdce Páně. Měsíčník pro katol. lid. zvláště však pro bratrstva. — Celoročně i s poštovní zásilkou 6 K.

Květy Mariánské. List měsíční citelů Panny Marie. Vychází měsíčně v barevné obálce a stojí v předplacení 4 K 60 h ročně.

Anděl Strážný. Časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykrášlený, vychází mimo prázdniny měsíčně v barevné obálce a stojí v předplacení 4 K ročně.

Kosmákovy Sebrané spisy. Nové vydání. Osmačet dílů.

Životopis Václava Kosmáka. Napsal Dr. Pavel Vychodil. Vychází v sešitech po 80 hal. Dosud vyšly 3 sešity.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šířitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací listky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací listky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počíti. Obráti-li se podilníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i titov v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podilníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podilníků a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbývá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podilníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž přikázáni byli, vysetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený listek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen listky a diplomy s čísly podilníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví celého okolí nebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové listky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby listky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávati ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo českoslovanské žádá snažně, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Dr. Josef Pospíšil,
starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě listek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceňného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť rádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového listku nechť 20 h (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně dle možnosti na podzim, když to oznamuje „Obč. Novinami“, nechť každý úd list odběrací díla podepsat od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebírat, a takto podepsáný listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě v předu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 6 haléřích. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdívne, bude se za to miti, že práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem po vozových útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací listky od duchovního pastýře podepsané nebo aspoň čísla těch listek s připojenými jmény, a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání onch knih po 6 h za knihu (jakož nad to 12 h za poštovní listek, děje-li se zásilka poštou) připojit útraty zasláním způsobené sami zapráviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivě podilná kniha poslána pod křízovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací listek a přiloží ve známkách poštovních kromě 6 h za knihu ještě 30 h na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinen, knihy své odebírat z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázáno jest; přestáhuje-li se však bliže jiného, jemu přistupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví Cyrillo-Methodějského“ oznámi, a stane se po všú jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račež dpp. duchovní správce nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti.

Seznam spisů,

kteří Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 68 roků své činnosti vydalo:

- R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 1859 B. M. Kulta) . . . . . ve 5.000 výt.
 R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853 . . . . . 2.000 "
     Obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha . . . . . 2.000 "
 R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854 . . . . . 2.000 "
     Podil č. 1. Procházka Tom., Putování Krista Pána po sv. zemi . . . . . 2.000 "
     Mapa Palestiny od J. B. Fáborškého . . . . . 2.000 "
 R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855, ... 4.000 "
     Podil č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské, Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborškého . . . . . 3.000 "
     " . . . . . 3.000 "
 R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856, ... 4.500 "
     Podil č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty, Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká medailjona) dává s každém novému údu. . . . . 3.500 "
 R. 1856. — Podil č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské . . . . . 4.000 "
     Moravan, kalendář na r. 1857, ... 8.000 "
     Mapa Palestiny 2. vyd. . . . . 2.000 "
     Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd. . . . . 2.000 "
 R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858, ... 10.000 "
     Podil č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje . . . . . 8.000 "
     Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha . . . . . 8.000 "
     Podil č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana . . . . . 8.000 "
     Mapa Italie stř. od J. B. Fáborškého . . . . . 8.000 "
     Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8⁰) od Jos. Hellicha . . . . . 24.000 "
 R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859, ... 10.000 "
     Podil č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrana . . . . . 10.000 "
     Podil č. 8. Dudík Ant., Pravé dějiny sv. mučeníků vých. . . . . 10.000 "
 R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulta a Ig. Wurm) . . . . . ve 12.000 výt.
     Podil č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. katol. církve . . . . . ve 12.000 výt.
     Obraz sv. Vojtěcha od J. Hellicha ve 12.000 výt.

- R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm) . . . . . ve 15.000 výt.
     Podil č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862 . . . . . ve 15.000 výt.
     Podil č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra . . . . . ve 15.000 výt.
 R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863 . . . . . ve 14.000 výt.
     Podil č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864 . . . . . ve 14.000 výt.
     Podil čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina . . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865 . . . . . ve 13.000 výt.
     Podil č. 14. Ronovský Fr., Hošpodařská kniha . . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866 . . . . . ve 15.000 výt.
     Podil č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch) . . . . . ve 12.000 výt.
 R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch) . . . . . ve 14.000 výt.
     Podil č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869 . . . . . ve 12.000 výt.
 R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870 . . . . . ve 14.000 výt.
     Podil č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871 . . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872 . . . . . ve 15.000 výt.
 R. 1872. — Podil č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II. ve 13.000 výt.
     (Moravan, kalendář na rok 1873 vydán býl již nákladem Bedřicha hr. Sylva-Taroucy.)
 R. 1873. — Podil č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solnohradu . . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1874. — Podil č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala . . . . . ve 12.000 výt.
 R. 1875. — Podil č. 21. Procházka Mat., Křest muž od Marchala . . . . . ve 12.000 výt.
 R. 1876. — Podil č. 22. Kosmák V., Kukátko I. . . . . ve 13.000 výt.
 R. 1877. — Podil č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka . . . . . ve 11.800 výt.
 R. 1878. — Podil č. 24. Kosmák V., Kukátko II. . . . . ve 11.500 výt.
 R. 1879. — Podil č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I. . . . . ve 10.000 výt.

R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II. . . .	ve 10.000 výt.
R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Ríma	" 9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 8. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera	" 9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III. . . .	" 9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský	" 9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	" 9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské	" 9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část	" 9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část	" 9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampian	" 9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV. . . .	" 9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos. Koudelka, Život sv. Aloisia	" 9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V. . . .	" 9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písni	" 15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Bl. Anežka Česká	" 9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrazy z katolických misií	" 9.500 "
R. 1896. — Podíl č. 42. Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hrudička, F. Janovský	" 9.500 "
R. 1897. — Podíl č. 43. Tři povídky. Napsal František Valoušek	" 9.500 "
R. 1898. — Podíl č. 44. Učení katol. náboženství — Podíl č. 45. Tenora Jan, Život sluhy B. P. Martina Středy	" 8.000 "
R. 1899. — Podíl č. 46. Kolísek Leop., Lurdy	" 9.500 "
R. 1900. — Podíl č. 47. Bartoš Fr. Domácí čítanka	" 9.500 "
R. 1901. — Podíl č. 48. Zpět k Rímu. Napsali Fr. Janovský, J. Weiss a P. Pavelka	" 10.000 "
R. 1902. — Podíl č. 49. Hrudička A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perútka Fr., Katechismus střídmosti a zdrženlivosti	" 9.500 "
Z toho zvláště otisky:	
A. Hrudička, Františka Slavatová	" 1.500 "
R. Vrba, O úpadku stavu rolnického	" 1.500 "
Fr. Perútka, Katechismus střídmosti	" 1.500 "

R. 1903. — Podíl č. 50. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl I. . . .	ve 10.000 výt.
R. 1904. — Podíl č. 51. Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost. Šťastný Vlad., Památky Fr. Sušila	" 9.000 "
Z toho zvláště otisky:	
Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost	" 1.000 "
Šťastný Vlad., Památky Fr. Sušila	" 1.000 "
R. 1905. — Podíl č. 52. Rondina-Jirák, Anežka a Zuzanna, Weinberger M., Z katol missí " 10.000 "	
R. 1906. — Podíl č. 53. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl II. . . .	" 10.000 "
— Podíl č. 54. Hamerle-Schroller, Chcete popravu neb opravu manželství?	" 18.000 "
— Podíl č. 55. Zíka Jan, Volná škola	" 18.000 "
R. 1907. — Podíl č. 56. Roselly-Florian, Krištof Kolumbus	" 10.000 "
— Podíl č. 57. Vrba, Rozmach kapitalismu	" 15.000 "
R. 1908. — Podíl č. 58. P. Cyrill Jež, S. J., Božské Srdce Ježíšovo, pramen blaženosti	" 12.000 "
— Podíl č. 59. Dr. Jos. Samsour, Pařezové v dějinách	" 10.000 "
— Podíl č. 60 František Jirák, Přirodopisná čítanka I. . . .	" 10.000 "
R. 1909. — Podíl č. 61. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl III. sv. I. . . .	" 10.000 "
R. 1910. — Podíl č. 62. Rypáček Frant., Msgr. Vlad. Šťastný. — Oliva Václ., Tovaryšstvo Ježíšovo	" 10.000 "
R. 1911. — Podíl č. 63. Procházka Emil, Do Sv. země. Zpráva o II. lidové pouti r. 1910	" 8.000 "
R. 1912. — Podíl č. 64. Frant. Jirák, Přirodopisná čítanka II. . . .	" 8.000 "
R. 1913. — Hlavinka Al: Dějiny světa III. díl	" 2.000 "
R. 1914. — Podíl č. 66. Frant Janovský: Vychovatelská rozhledna	" 8.000 "
R. 1915. — Podíl č. 67. T. Hudec: Obrazky z Východu	" 8.000 "
R. 1916. — Podíl č. 68. Frant. Všečka: Obrázky z katol. misií. Díl I. Asie	" 8.000 "
R. [1917] — Podíl č. 69. Frant. Všečka: Obrázky z katol. misií. Díl II. Afrika	" 8.000 "

»NÁŠ DOMOV«

Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Vychází prvního dne každého měsíce. Ročník XXVIII. Řídící redaktor: Josef Vávoda, profesor v. v. ve Vyškově. Předplatné a objednávky zasílají se benediktinské knihtiskárně v Brně. Celoroční předplatné 6 K, jednotlivá čísla prodávají se po 60 h.

Výprodej knížek

z Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně
za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z niže položeného seznamu spatřit lze, hojnou knihy na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu neb i více kníží z našeho Dědictví bud pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knížky obsahující dobrého, velmi poučného a namnoženě i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knížky potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údum větší podíly dávat mohly. — Kdo si řecené knížky opatří hodlá, at se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, Dra Al. Dvořáka, regenta bisk. alumnátu v Brně, Antoninská ul. Kdo již napřed peníze posílá, přidejž 12 h na kolkovaný nákladní list, objednává-li se jen jedna knížka, 20 h na vyplacenou zásilku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí čtené přízivnice dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 20 K, pro rod, pro knihovnu a podobně věčné údy navždy 40 K. Za diplom platí se mimo to 2 K a za darované knížky také 2 K. Každý nově přistoupilý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knížky nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv. — Ptp. údové, kteří na splátky do C. M. D. vstoupili, žadají se, aby další splátky a doplatky posílali.

V Papežské knihtiskárně benediktinů rajhradských
v Brně vycházejí

»OBČANSKÉ NOVINY«.

Vycházejí denně o 5. hodině od pol. — Jednotlivá čísla po 20 hal. — Měsíčně 5 K 20 hal.

Seznam knížek, které Děd. sv. Cyr. a Meth. za sníž. ceny prodává:

Jméno díla	Počet exempl. na skladě	Pův. cena		Sníž. cena	
		K	h	K	h
Korec, Poutní kniha II. d. Modlitby a písničky	2100	3	—	1	50
Rejsek A., Bl. Anežka Česká	192	2	40	2	—
Weinberger M., Obrazy z katol. misií	415	2	40	2	—
Tater, Hrušická, Janovský, Čírce všech sv. kř. života	690	2	40	2	—
Valoušek F., Tři povídky	810	2	40	1	40
Tenora Jan, Život P. Martina Stredy T. J.	980	3	—	2	—
Kolářek Leopold, Lurdy a pouť do Lurd	453	2	40	2	—
Bartos Frant., Domáci čítanka	180	2	40	1	50
Janovský, Weiss, Pavelka, Zpět k Římu	30	2	—	1	50
Hrušická A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perutka	1500	2	60	2	—
Fr., Katechismus střídlosti	280	1	40	1	—
Z toho zvláštní otisky:	195	—	80	—	40
Hrušická, Františka Slavatová	1913	3	—	1	50
Vrba, O úpadku stavu rolnického	2280	2	40	1	40
Slavinka Al., Dějiny světa, I. díl	185	2	—	1	—
Konečný F. J., Jen katol. náboženství má budoucnost, Štastný Vl., Fr. Sušil	300	—	40	—	30
Z toho zvláštní otisky:	2223	2	40	1	40
Slavinka Al., Dějiny světa, II. díl	2730	3	—	1	50
Hamerle-Schröller, Oprava manželství	—	—	—	10	—
Zíka Jan, Volná škola	2530	3	—	1	50
Roseilly-Florian, Kristof Kolumbus	4327	—	50	—	20
Vrba, Rozmach kapitalismu	3035	—	30	—	10
Jež Cyr., Bož. Srdce Ježíše, pramen blaž. Samsour Dr. J., Papežové v dějinách	2820	1	50	1	—
Jirk Fr., Přírodopisná čítanka I.	3000	1	50	1	—
Slavinka Al., Dějiny světa, III. díl, 1. sv.	2735	3	—	1	50
Rypděček F., Ms. Vl. Štastný, Oliva Václ., Tovaryšstvo Ježíšova	3530	3	—	1	50
Prochdzka E., Do Sv. země. Pouť r. 1910	5000	3	—	2	50
Jirk Fr., Přírodopisná čítanka II.	5080	1	50	1	—
Slavinka Al., Dějiny světa III. díl, 2. svazek	3800	3	—	1	50
Janovský Fr., Vychovatelská rozhledna	5000	3	—	1	50
Hudec T., Obrazy z Východu	5300	3	—	2	—
Všecká Fr., Obrázky z katolických misií, díl I., Asie	6030	3	—	2	—
Všecká Fr., Obrázky z katolických misií, díl II., Afrika	8000	4	—	—	—

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	při- stoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodū a údū věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	535	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	202	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
Souhrn	14635	40	17	103	14475	2918	1709

Roku	při- stoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodū a údū věčných	Kněží
Přeneseno	14635	40	17	103	14475	2918	1709
1890	105	—	—	1	104	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	16	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
1896	149	—	—	—	149	14	89
1897	73	—	—	—	73	10	42
1898	172	—	—	—	172	7	123
1899	181	1	—	—	180	15	56
1900	86	—	—	—	86	19	33
1901	70	—	—	—	70	7	40
1902	81	—	—	—	81	12	33
1903	62	—	—	—	62	16	33
1904	84	—	—	—	84	11	31
1905	51	—	—	—	51	3	25
1906	109	—	—	—	109	6	84
1907	74	1	—	—	74	12	16
1908	71	—	—	—	71	9	32
1909	41	—	—	—	41	10	10
1910	83	—	—	—	83	3	14
1911	76	—	—	—	76	2	23
1912	22	—	—	1	20	3	—
1913	36	—	—	—	36	7	3
1914	30	—	—	—	30	6	8
1915	28	—	—	—	28	6	4
1916	45	—	—	1	44	6	18
1917	79	—	—	—	79	18	17
Souhrn	17138	44	17	106	17014	3198	2888

Seznam zemřelých údů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Diecéze brněnská.

Vdp. Ambrož Frant., kurát v Černovicích. Vdp. Bábek Ant., farář Křetín, v. v. Dp. Bláha Josef, farář v Lysicích. Vdp. Janík Jan, prof. náboženství v Bučovicích. Kunc Tomáš, pekař ve Slov pě. Dp. Kosík Frant., katecheta ve Slavkově. Vdp. Mikšánek Frant., arcikněz, farář ve Velkých Němcích. Vdp. Navrátil Frant., farář v Něm. Kynicích. Vp. Ondrák Jos., katecheta v Brtnici. Vp. Potáč Karel, koop. v Přibyslavicích. Vdp. Stejskal Antonín, farář ve Vlasatících. Vdp. Valášek Jan, farář v Horním Újezdě. Vdp. Žaluda Frant., farář v Lysicích.

Diecéze olomoucká.

Bahonkova Jenověfa z Klopotovic. Rod Bednářika Ignáce z Vel. Újezda. Bedrošova Frant., učitelka v Nové Vsi. Bukva Jan, rolník v Lutíně. Dorazilova Frant. z Tovačova. Doležal Jan, knihář na Velehradě. Galašová Cecílie z Věrovan. Harna Jan Nep., lékárník v Kroměříži. Chalánek Frant. z Věrovan. Chalánkova Anastasie z Věrovan. Vdp. Káčer Theodor, farář v Kuželově. Kremplová Barbora z Blatic. Ledlova Veronika z Tovačova. Lipšíková Frant. z Tovačova. Malinda František z Dluhonic. Metelkova Anna z Vel. Újezda. Rod Nekoty Karla ve Svrčově. Nováková Jenověfa z Klenovic. Popelář Antonín z Nové Vsi. Sigmundová Marianna z Velkého Újezda. Vránova Vránova Marianna z Věrovan. Vymlátilova Josefa z Tovačova.

Z jiných diecésí.

Dp. Pour František, kněz pensista v Kutné Hoře. Sudová Marie z Thořovic.

Tito v Pánu zesnulí údové poručeni budtež nábožným modlitbám údů živých.

M o d l e m e s e . Bože, všechn věrných Stvořitele a Vykupiteli, dušim služebníkův a služebnic svých odpuštění všechn hřichů ráč dátí, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojítí mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné at jim svítí! At odpočívají v pokoji. Amen.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrť spoluúdů správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech anebo vůbec nestává.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

od 1. ledna do 31. prosince 1916.

Číslo	Příjem a výdaj	Na úpisech		Na hotovosti	
		K	K	h	
	Koncem roku 1915 obnášelo jmění	171000		1819	91
Nový příjem r. 1916:					
I.	Jistiny	*1300		**432	—
II.	Úroky z jistin	—		6888	27
III.	Vklady a splátky údů	—		751	—
IV.	Za prodané knihy	—		146	74
V.	Různé příjmy	—		15	64
	Součet příjmů	172300		10053	56
Výdaj r. 1916:					
I.	Za nový podíl	—		9187	73
II.	Daně	—		354	14
III.	Jistiny	400		1015	27
IV.	Poštovné a povozné	—		159	04
V.	Různé výdaje	—		478	—
	Souhrn výdajů	400		11194	18
Rozvaha:					
	Když se s příjmy	172300		10058	56
	porovná výdaj	400		11194	18
zbývá koncem roku 1916:					
	na úpisech	171900			
	na hotovosti schodek			1140	62

*) Koupeno korunové renty.

**) Za tažené losy.

Dr. Josef Pospíšil,
t. č. starosta.

Dr. Jak. Hodr,
t. č. zkoumatel účtů.

Dr. Alois Dvořák,
t. č. pokladník.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

od 1. ledna do 31. prosince 1917.

Číslo	Příjem a výdaj	Na úpisech		Na hotovosti	
		K	K	h	
	Koncem r. 1916 obnášelo jmění a schodek 1140 K 62 h	171900			
I.	Nový příjem r. 1917:				
	Jistiny (koupena válečná půjčka a prodány losy)	2000	1350	—	
II.	Úroky z jistin		7043	62	
III.	Vklady a splátky údů		1816	—	
IV.	Za prodané knihy		154	66	
V.	Různé příjmy		38	58	
	Součet příjmů	173900	10402	86	
I.	Výdaj r. 1917:				
	Schodek z r. 1916		1140	62	
II.	Daně		416	17	
III.	Jistiny (tažené losy) a za válečnou půjčku	1200	1985	84	
IV.	Poštovné a vkladné		521	88	
V.	Různé výdaje		498	—	
	Souhrn výdajů	1200	4562	51	
	Rozvaha:				
	Když se od příjmů	173900	10402	86	
	odeče výdaj		1200	4562	51
	zbývá koncem roku 1917:				
	a) na úpisech	172700			
	b) na hotovosti		5840	35	

Dr. Josef Pospíšil,
t. č. starosta.

Dr. Jak Hodr,
t. č. zkoumatel účtů.

Dr. Alois Dvořák,
t. č. pokladník.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelát II. a arcijáhen stol. chrámu P. v Brně, papež. protonotář, domácí prelát J. Svatosti, v Brně, starosta. — Dr. Alois Dvořák, konsist. assessor, docent dogmatiky a regens bisk. bohoslov. ústavu (alumnátu) v Brně, pokladník. — Dr. Tomáš Hudec, konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně jednatel. — Antonín Bartoš, prof. náboženství v Brně na reále. — Msgr. Dr. František Buša, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — Msgr. Dr. Josef Dvořák, bisk. rada, konsist. assessor a professor bohosloví v Brně — Ferdinand Harna, konsist. rada, farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — Alois Hlavinka, konsist. rada, farář v Litenčicích. — Msgr. Dr. Jak. Hodr, domácí prelát J. Svatosti, sídelní kanovník královské kapitoly, pap. komoří v Brně, revisor účtů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda. — Frant. Korec, bisk. rada, děkan a farář v Urbanově. — Msgr. Dr. Jos. Kupka, papežský komoří, sídelní kanovník královské kapitoly v Brně. — Jan Novotný, kons. rada, arcikněz, děkan a farář v Radošíně. — Emil Procházka, prof. nábož. na lyceu a ústavech Vesny v Brně. — Msgr. Fabian Roháček, domácí prelát J. Svatosti pap. komoří, sídelní kanovník královské kapitoly. — Dr. Josef Samour, konsist. assessor, profesor bohosloví v Brně. — Dr. Jan Sedláček, konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — Msgr. Josef Svoboda, č. kanovník, bisk. rada a konsist. assessor, v Brně. — Jan Tenora, čestný kanovník, konsist. rada, farář ve Chvalkovicích. — Maximilian Weinberger, konsist. assessor v Brně. — Dr. Pavel Vychodil, O. S. B., konsist. rada, ředitel tiskárny v Brně.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojněmu šíření doporučuje:

Poutní knihu, modlitby a písň.

Sestavili Fr. Korec, farář v Řežnovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka Dr. Al. Dvořáka, regenta bohoslov. ústavu v Brně, ve snížené ceně za 1.50 K.

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně: Přihlízejíc k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská

konsistor předloženou sobě „Poutní knihu“ a přeje, aby dilo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v „Raccolta di orazioni e pi opere“ obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i duším v očistci způsobem přimluvy přivlastnit lze. Dáno v biskupské konsistori v Brně dne 30. listopadu 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zelbert, kapit. děkan.

Homolka, sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci:

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum „Poutní knihu“ atten ioni Ven. Cleri recommendamus. (Currenda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a vše doporučila „Poutní knihu“ nejdůst. biskupská konsistor v Hradci Králové. Vyřizujíce žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sdělit, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariátního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písni. Sestavil Frant. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na českém gymnasiu v Brně. Tiskem benediktinů rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písni. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písni nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Všeji doporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornily a obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a ji jako nejlepší příručky užívali. Úprava jest velmi slušná, cena mírná.

Biskupská konsistor v Hradci Králové, dne 12. dubna 1894.

Ed. Prašinger, gen. vikář.

Fr. Hampl, rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili „Poutní knihu“ „Obzor“, „Hlas“ a „Hlídka“ v Brně, „Vlast“ a „Čech“ v Praze.
